

Vera historia,
ADMIRANDÆ CVIVS-
dam nauigationis, quam Hul-
dericus Schmidel, Straubingensis, ab Anno 1534.
usque ad annum 1554. in Americam vel nouum
Mundum, iuxta Brasiliam & Rio della Plata, confecit. Quid
per hosce annos 19. sustinuerit, quam varias & quam mirandas
regiones ac homines viderit. Ab ipso Schmidelio Germanice,
descripta: Nunc vero, emendatis & correctis Urbium, Regio-
num & Fluminum nominibus, Adiecta etiam tabula
Geographica, figuris & alijs notationi-
bus quibusdam in hanc for-
mam reducta.

NORIBERGÆ.
Impensis Levini Hulsiij. 1599.

Contrafactur
Strichs Schmiedels.

REVERENDISSIMO ET ILLV-
 strissimo Principi ac Domino, Domino IO-
 HANNI PHILIPPO, Episcopo Bambergensi, &c.
 Principi ac Domino suo clementissimo.

Narrationes historicae de novis Regionibus & populis, me-
 iudicio, non tantum iucundae, sed etiam christianis lectu,
 necessariae sunt. Si enim immensa, & miranda Dei opera
 eiusque ineffabilem misericordiam considerabimus, quam in nos
 miseros indignosque Christianos declaravit, quod non tantum
 sui noticia nos illustravit, sed etiam Adami culpa exitio destina-

2

tos precioso ly tro redemit: Contra vero, quã infinita pendẽ mil-
lia hominum sint, qui ut fera bestia, destituti omni veri Dei, &
eius mandatorum cognitione, sine vitæ honestate, Coniugio,
disciplina, legibus, in horribili Idolatria, sordibus, turpibus li-
bidinibus, ebrietate, & carniũ humanarum plusquam barba-
rica voracitate educati vixerint, & adhuc vivant: Quis christia-
nus non per se æstimare poterit, quantas & quã multiplices ha-
beamus causas, toto vitæ nostræ tempore, Deo pro his benefi-
cij gratias agendi.

Hæ & aliæ quædam causæ, Reverendis. & clementis: Prin-
ceps, me sæpius incitarunt, ut peregrinarum nationum histo-
rias, studiosius investigarem, & nonnullo etiam meo labore in
lucem ederem: Quemadmodum etiam huius mirandæ & me-
morabilis historiæ Hulderici Schmidely Straubingensis scrip-
tum exemplar ad manus meas pervenit, quam & dignam ius-
dicavi, licet antea quoque editam, ut iterum forma meliore, &
ordinq; concinniore publicè promulgaretur. Cumq; de Patro-
no, cui ea dicaretur, cogitarem, Volui eam tuæ Reverendæ &
Clementis: celsitudini, ad cuius obsequia me multis modis de-
vincum esse agnosco, postquam & ante mea opera in quibus-
dam professionis meæ partibus uti dignata est, humili cum sub-
iectione tamquam propriam inscribere & dedicare: submissè &
certa cum fiducia sperans, Vestram Reverendis: clement:
si non laborem hunc meum, at certe ipsius Autoris, historicam
relationem, clementer approbaturam, V. R. & Clemen: celsi-
tudini humilima cum subiectione se commendat.

V. C,

Additis:

Levinus Hulsius.

3

LE VINI HVLSII necessaria admonitio
ad Benevolum Lectorem.

*Es*si Navigatio Hulderici Schmidelij ante quoque lingua germanica, Francosurti typis edita fuit, tamē exemplar scriptum, quod non ita pridem natus sum, quod & pro ipso Originali habeo: cum in ipso Schmidelij imago, & alia quaedam figurae delincatae & expressa sint: non solum magna cum voluptate & admiratione legi, & cum impresso exemplari diligenter contuli, sed etiam omnia loca, quorum nominatim mentionem fecit, in multis Geographicis tabulis studiosè inquisivi, & partim in hoc, partim in alijs autoribus reperi: Multa autem loca in hac historia citantur, quorum à nullo Geographo ullo in loco mentio fit, nec à quoquam observata sunt: Idq̄, ut quidem ego opinor, hac de causa, quod hac admiranda Navigatio, quantum ego scio, tantum lingua Germanica, ut dictum, atq; negligentè, & incorrectè, in lucem edita est, ita ut difficulter aliquis ex ea manu ductionem habere possit, ea loca in Geographicis tabulis inquirendi: Nam exempli causa, pro Teneriffa, Gomeira & Palma, quae tres sunt ex Insulis Canarijs, legit illud impressum exemplar, Demerieffe, Rumero & Palman, pro S. Tiago, quae una est ex Insulis viridibus, habet illud, sancte Augo, pro Mexico, Mechleckheim: Pro Don Pietro di Mendozza supremo Capitaneo Armada, ponit Petrum Machosfam. & plura similia. Consultum igitur mihi visum fuit, ad avertenda ista errata, hanc descriptionem redigere in hanc formam, cum deprehendam, alioquin hanc historiam cum Hispanicus, Italicus & Gallicus historiographus probè consentire. Nam huius navigationis meminit Thetvetus in sua Cosmographia, Franciscus Lopez di Gomara, nella sua historia delle nuove Indie. parte 2. cap. 89. significat, Anno Domini 1534.

Dominum Petrum Mendozam. qui huius Huldrici summus Praefectus fuit, duodecim navibus, Praefidio duorum millium militum munitus, ad hunc locum Rio della Plata appulisse, Item Anno 1541. Alvarum Nuguez Cabezam di vaca, tanq. Capitaneum, cum 400. militibus, & 40 equis, ab Imperatoria Maestate, comissum esse: quodq. Hispani in ea terra civitatem (Assumptionem ut ego opinor) duobus millibus Domicilijs, pene 400 à mari distantem milliaribus, extruxerint, & in flumine quodam navigijs tam procul ascenderint, ut ad ipsos argenti montes Potosi. & penitus in Peru, penetraverint.

Predictus vero Lopez non indicat, quomodo vel quando ab Assumptione Potosim versus haec peregrinatio suscepta sit: Quod noster hic Autor, ut Comes & socius huius profectiois, satis luculenter describit, diligenter etiam undiq. annotata locorum distantia, & itineribus diurnis, & adiectis fluminum, & locorum nominibus. Ex quibus, adiuvantibus me aliorum quoq. Autorum Cosmographicis tabulis, ad historiae declarationem, hanc praesentem Chartam, in gratiam Amatorum huius Professionis, delineare & proponere volui, cum constat, absq. dubio, tales tabulas Cosmographicas lumen, atq. oculum historiarum esse. Nemina etiam locorum, oppidorum, & fluminum, quorum in hac historia mentio fit, pro virili correxi ac restitui, totam historiam in certa capita distributam, disposui, additis etiam paucis, necessarijs tamen, declarationibus, una cum Autoris effigie, qua una cum alijs imaginibus, in manu scripto illo exemplari inveni, ad ornandam hanc eius admirandam historiam: quo honore is mihi omnino dignus videtur, qui tam periculosum, & memorabile iter confecerit, & tam rara, & auditu penè incredibilia exhauserit. Alioquin inveni, hunc fluvium Rio della Plata Anno 1502. ab Americo Vesputio pro Rege Portugaliae primum inventum, qui & septem Gemmarum Insulis nomina dedit, & longinquo
satis.

5
farū itinere, ratus sese optatum ad Molluceas Insulas transitū
invenisse, irrito tamen penē conatu, flumen illud navigando
ascenderit. Anno 1512. Iohannes Solis, hoc flumen, quod
ipse Argyreum vocat, navigavit, Anno 1516. iterum eō pro-
fectus, ab Indiis iuxta Cap. S. Maria, & cum eo 50. Christiani,
interfectus est. Anno 1525. etiam Sebastianus Gabato in
hoc fluvio navigavit, sed nullare, memorabili, atq; multum
commoda expedita in Hispaniam redijt.

Benevolum atq; huius laudatæ Artis Amatorem, aman-
ter rogatum volo, ut tenuem hunc laborem nostrum, atq; huic
operi impensas suas favore approbet, & prosequatur. Vale.

Prefatio Hulderici Schmidelij.

Anno ab incarnatione Domini & Salvatoris
Iesu Christi Millefimo, Quingentesimo, Trice-
fimo quarto, Ego Ulricus Schmidel, Straubin-
gensis has nationes & Regiones ex Antuerpia
per Mare, Hispaniam, Indiam, & varias Insulas,
Militiæ causâ peragravi non sine singularibus pe-
riculis. Hoc igitur itinere vniuerso (quod à dicto
anno 1534. usq; ad annum 1554. quo Dei o-
mnipotentis auxilio in patriam redij, duravit,) quid mihi & meis commilitionibus, contigerit,
quæ perpessi simus, hic, quàm potui brevissimè
descripsi,

Navigatio ex Antuerpia in Hispaniam, Cap. I.

Anno Christi 1534. cum primò Antuerpia in Hispaniam iter suscepissem, appuli elapsis diebus 14. Caliciam in Hispania, quo per mare numerantur milliaria 480. ubi Balenam 35. passus longam, in litore iacentem vidi, ex cuius adipe 30. Thonnas (quales halacum esse dolia solent) repleverunt. Ad dictam civitatem 14. maiora navigia, omni apparatu armorum & aliarum rerum copia abunde instructa steterunt, in

Rio della Plata Indiam ad Rio della Plata abitura. Fuerunt eo tempore isthic 2500. Hispani, & 150. Teutones ex superiore Germania, Belgæ & Saxones, unà cum eorum supremo Capitano, D. Petro

*Pet. Mendoza Mendoza. Ex his 14. navigijs unum Sebastiani Neydhar-
praefectus Clif si, & Domini Iacobi Vvelseri Noribergensis fuit, qui Proxe-
Henricus Pei- netam suam (Factorem vocant) Henricum Peine mercibus
ne Capitaneus ad Rio della Plata miserant. Huic igitur me, unà cum quibus-
Navi. dam Germanis, & Belgis plus minus 80. bombardis & armis
egregie instructis, adiunxi, Rio della Plata navigaturus. E-
Hispalis. gressi igitur portum unà cum 14. navibus, D. Capitanei Hispa-
lenfis, in festo S. Bartholomai Anno 1534. ad quandam Hi-
S. Lucae. spania civitatem appulimus, cui à S. Luca nomen, & 20. Mi-
liarib. ab Hispali distat, ad quam ob maris & ventorum favo-
riam aliquandiu nos consistere oportuit.*

Navigatio ex Hispania ad Insulas Canarias, Cap. II.

Prima die Septemb. ex Luca solventes, ad tres Insulas Teneriffa, Go. non procul à se invicem distitas pervenimus, quarum prima mera, Palma Teneriffa, alteri Gomera, & tertia Palma nomen fuit. Harum Insul. Canaria postrema, circiter 200. milliaria à civitate Luca distat. In hac Insula

*Classis diuisa est, & parent ha Insula Casarea Maiestat: quas
 tantum Hispani, cum suis Vxorib. & liberis incolunt, & mul-
 tum hic saccarum conficitur. Nostribus Navibus Palmam ad-
 vecti quatuor septimanas illic morati, navem iterum victu-
 alibus instruximus. Postmodum Capitaneus noster Petrus
 Mendoza, qui 8. vel 9. milliarib. à nobis aberat, mandat no-
 bis, iter ut arripiamus. Habebamus autem in nostra navi Pe-
 tri Mendoza agnatum, Georgium Mendozam: Is filiam cuius-
 dam Civis Palmensis amabat. Cum igitur postero die sublatis
 anchoris iter ingressuri essemus, praedictus D. Georgius Men-
 doza ea nocte circa horam duodecimam, comitatus 12. sodali-
 bus suis ad terram appulerat. Hi redientes ex Insula Palma
 clam adducunt secum praedicti Civis filiã una cum eius ancil-
 la, vestib. clinodijis & pecunia, & latenter nostram navem
 conscendunt, ita ut nec praefectus navis Henricus Peine, nec
 quisquam in navi huius rei conscius esset, praeter excubito-
 rem, qui hac (erat enim circa medium noctis) viderat. Manè igitur
 cum discessuri essemus, & iam circiter duo vel tria millia-
 ria à terra abessemus, tanta vis porcellae subito coortitur, ut
 necessario nobis in portum, unde egressi eramus, redeundum
 esset. Anchoris igitur navem figimus. Sed & praefectus navis
 Henricus Peine scapha ad litus appellere & in terram egre-
 di volebat. Iam igitur descensus videt ad litus stare viros
 circiter 30. bombardis & bipennibus armatos, qui eum cape-
 re volebãt. Praemonitus igitur à suis nautis, ne in terram egre-
 deretur, conversa scapha, ad navem redire festinabat, tam-
 cito verò ad eam reverti non poterat, sed & illi è terra, navi-
 culus ad hoc preparatis, ipsi imminebant, insequendo: Evasit
 tamen in aliam quandam terra vicinam navim. Cum igitur
 vident, eum tam cito capi non posse, dato in oppido Palma si-
 gno classico, duas maiores bombardas adduci curant, & qua-
 ter in nostram navim, quae etiam non procul à terra aberat,*

Periculum
 Henrici Peine

Tumultus
 Palma.

ejaculantur, & primo jactu ollam testaceam stantem in puppi, 4. vel 5. urnas capientem, qua recenti aqua repleta eras, in frustra comminuunt. Altero jactu malum in navi posteriorem, conterunt & confringunt. Tertio jactu navim mediam contingunt, facto ingenti foramine, sed & homine simul interfecto. Quartus jactus aberraverat. Aderat autem & alius, cuiusdam navis, non procul nobis à latere stantis Praefectus, qui Mexico, in novam Hispaniam navigare volebat: Iste ans in terra, unà cum 150. viris, cum cognovisses quid causa esset, mutuum conabatur inter civitatis incolae, & nos pacem conciliare, hac tamē conditione, ut Dominus Georgius Mendoza, unà cum filia civis & eius ancilla ipsis in manus traderetur. Interea urbū Praefectus, & Iudex, noster etiam Praefectus, & etiam dictus alter Praefectus consensu nostra navi Dominum Georgium Mendozam, unà cum sua Amasia in captivitatem abducere volunt, quib. ille respondet, coniugem esse suam, & cum nec illa aliud pra se ferret, statim inter se mutuo desponsati sunt, non sine magno Parentis luctu, & mœrore. Sed & navis nostra, bombardarum ictibus, malè tractata erat.

Navigatio à Palma versus Insulas virides vel Hesperides quas alioquin Capo de verde vocant. Cap. III.

Post hac igitur, relicto Domino Georgio Mendoza, quem Praefectus noster amplius in navim recipere volebat, unà cum conjugē in terra, & navi utcumque refecta, contendimus ad quandam Insulam, vel terram qua S. Iacob. vel Hispanicè S. Tiago vocabatur. Civitas Regi Portugalia subiecta est. Ipsi autem Aethiopes nigritae parent, & distat hac civitas, à Palma, à qua recens discesseramus 200. Milliaria. Hic per quinque dies, commorati, nostram navim recenti commeatu victualibus,

S. Tiago prae,
qua insula in
ter virides.

pane,

pane, carne, aqua, & alijs rebus, navigantibus in mari necessa-
rijs, denuò instruximus.

Navigatio ab Insulis viridibus Brasiliam versus. Cap. III.

Tota igitur classis 14. Navium collecta iterum se mari com-
misit, & continua duorum mensium navigatione tandè ad in-
sulam quandam appulit, in qua pter aves nihil fuit, & earum
tanta multitudo, ut eas sustibus casus interficere possemus. Hic
tres dies commorati sumus. Hæc insula habitatoribus vacua in
longitudinem & latitudinẽ sex milliaria complectitur, distat
ab insula S. Tiago, unde discesseramus milliaria 500. In hoc ma-
ri inveniuntur pisces volatiles, Item alij grandes & mirifici pisces volantes
pisces quos Balenas & grandia cetæ vocant, Item alterius gene-
rũ quidam, quos Schaubhute, dicunt à grandi orbe, quem circa
ca caput habent, quo multum nocent alijs piscibus, cum quibus sci-
dimicant, Est enim piscus magnus, ingentis roboris, & malus
atq; irritabilis. Inveniuntur etiam in hoc mari pisces qui in pesche de spade
dorso habent os instar cultri, quos Hispani sua lingua pesche de
spade vocant. Item alij quidã magni pisces, qui in dorso os ha-
bent instar ferræ, Hispanica lingua pesche de ferre dicti. Item
alij varij generis magnitudine & forma ingentes, quos hoc lo-
co omnes describere non possum.

14. Naves com-
gregata.

Hanc oportet ef-
se unam ex in-
sulis Brasilia
vicinis.

Schaubhut pi-

osseum cultriũ
in dorso.
pesche de ferre.

De Fluvio Rio Ianiero dicto. Cap. V.

Deinde provec̃ti, ad insulam quandam pervenimus, nomi-
ne Rio Ienea (procul dubio Rio Ianiero est, ubi postea Galli anno
1555. adificia extruxerunt, Tumenim, sicut hoc etiam tempo-
re iterũ, Lusitanũ (subjecta fuit) distat hæc à priori 200. millia-
ria & Regi Portugalia paret. Hos Indos nominant Toupin. Hic
comorati sumus 14. dies, & madauta tum dabat Petrus Mendo-
ca, noster summus Praefectus, Iohã: Ossorio jurat suo fratri, ut
suo loco, nobis Imperio p̃ffict, quod ipse mēbris cōtractus ac de-
bilis

Rio Ianiero.

Toupin, vel Te-
voupin. Indũ

Iohannes Offorij Legatus. *lis assiduus penè conflictaretur morbis. Cum autem paulo post acceptam gubernationem Iohannes Offorius, apud Mendoza juratum fratrem suum falsi & per calumniam delatus esset, quasi contra ipsum populum seditiosè concitare vellet, mandabat dictus Mendoza alijs quatuor Capitaneis, videlicet Iohanni Eyoldas, Iohanni Salleisen, Georgio Luchsam, & Lazaro Salvascho, ut pugione interfectum in mediam plansiciem tanquam Proditorcm omnibus spectandum exponerent. Serio etiam publice edici iussit, sub pœna capitis, ne Offorij causa quisquam se commoveret, alioqui non meliore loco habitum iri, quicunq; aut cuiuscunq; conditionis is esset. Sed omnino ipsi injuria facta est. Fuit enim probus integer, & fortis bellator, & erga commilitiones, officiosus, liberalis, & multum beneficus,*

De Rio della Plata, qui & Parana, de S. Gabriele & Zethurvas,

Cap. VI,

Parana fluvius est Rio della Plata. Sunt Hispanica miliaria circiter 1000, vel germanica 450. S. Gabriel. *Hinc navibus discedentes, & Rio della Plata petentes, pervenimus in dulcem Fluvium, quem Parana Vrassa nominant. Procul is est ab ostio, ubi mare relinquitur, & latus 42. miliaria: Suntq; à Rio Ianiero usq; ad hoc flumen 215. miliaria. Hic pervenimus ad Portum, cui nomen S. Gabriel, & ancoras 14. navium in Fluvium Parana eiecimus. Quia verò ad iactum glandis bombardica majoribus navigijs in aquis à terra nobis herendum erat, mandavit Præfectus noster Petrus Mendoza, ut scaphis minorib. quas Potten, vel potellas nominās. iam sum ad hoc preparatis, Populus atq; Miles in terram exponeretur. Itaper Dei gratiam atq; benedictionem Anno Christi 1535 feliciter ad Rio de Plata appulimus, ibiq; vicum seu Pagum invenimus, Indicum, in quo ad duo millia virorum fuerunt*

Annis 1534.

fuerunt, quos *Zechurvas* nominant, qui nulla aliare, exceptis *Zechurva*, piscibus & carnibus vescuntur. & omnes nudi incedunt, nisi quod Mulieres linteo gossypino tenui, quod ipsis ab umbilico, usq; ad genua pertingit, verenda contegunt. Hi igitur, ad nostrum adventum vico relicto, cum uxorib. & liberis aufugerunt. Tum igitur mandabat noster Praefectus *Mendoza*, ut populus iterum navibus impositus ad alterum latus fluminis *Parana* transveheretur, ubi latitudo Fluvij non amplius octo milliariibus patebat.

De oppido *Bonos Aères* & *Carendies*.

Cap. VII.

Hoc loco civitatem edificavimus, quàm à salubritate a. Bonos aères.
eris Buenas aères appellavimus. Advexeramus etiam nobiscum ex Hispania 72. duos equos & equas, in nostris 14. navibus. Alium quoq; vicum in Regione hac invenimus, quem 72. Equi.
Indi inhabitant, quos Carendies vocant, quorum circiter tria 72. Equi.
*millia virorum fuerunt, una cum uxoribus & liberis, Hi quoque, ut Zechurva ab umbilico tantum usq; ad genua teguntur, et ad nos pisces & carnes quibus vesceremur, attulerunt. Hi Carendies nulla propria, & fixa domicilia habent, sed in regione hinc inde vagantur, propemodùm ut nostri Cingari sive Zigeunerii. Quando aestate iter faciunt, saepe ad triginta & amplius milliaria conficiunt in terra, ut ne guttam aquae quam bibere possent inveniant. Si in cervum, aut aliam feram incidunt, eius macerata sanguinem posant: Interdum radicem inveniunt, quam *Cardes* vocant, & hanc mandantes sitim pellunt. Quod autem sanguinem bibunt, tantum hac de causa fit, quod alio potu careant, & fortasse absque hoc ipsis siti moriendum esset. Hi Carendies per dies quatuordecim liberaliter de sua tenuitate impertiverunt, & quotidie pisces, & carnes in no-*

Commeatum in castra ad adserunt. *stra castra attulerunt, uno die excepto quo prorsus non venerunt ad nos. Ideo noster Praefectus Dominus Petrus Mendoza, Iudicem Ian. Baban nomine, & duos milites ad eos misit (quatuor enim milliaribus hi populi Carendies à nostris castris morabantur): verum hos, cum ad eos venissent, ita tractarunt, ut omnes tres plagis bene dedolatos domum remitterent. Cum autem hac, noster Praefectus Petrus Mendoza per iudicium Iudicis, qui hoc nomine tumultum in castris nostris excitabat, cognovisset, mittit contra eos germanum fratrem suum Daminum Diego Mendozam, cum 300. militibus, 30. optimè expeditis equitibus, inter quos & ego eram, serio mandans, ut dictos Indicos Carendies omnes occupato eorum Pago interficeret & caperet. Cum vero ad illos veniremus, jam ad 4000. virorum confluerant, Omnes enim amicos & familiares sibi advocaverant.*

D. Diego Mendoza educit militem contra Carendies.

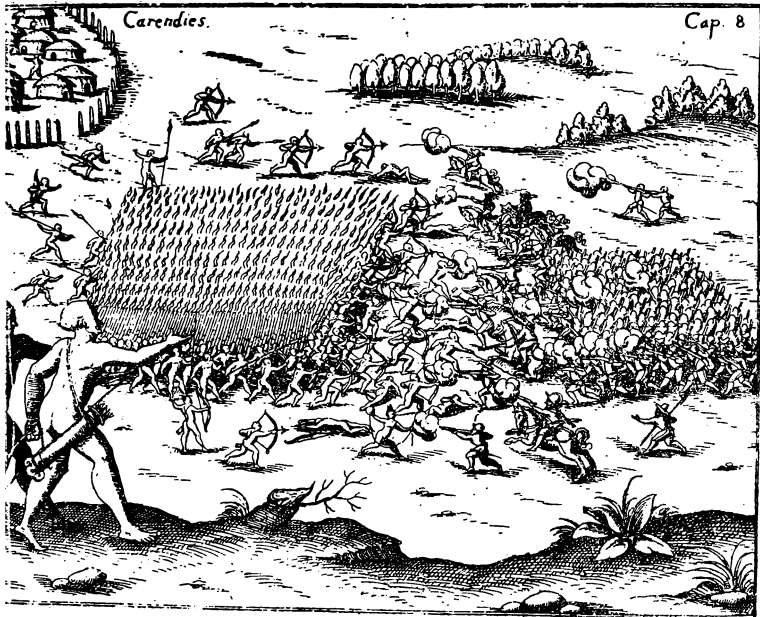
Prælium cum Indis Carendies.

Cap. VIII.

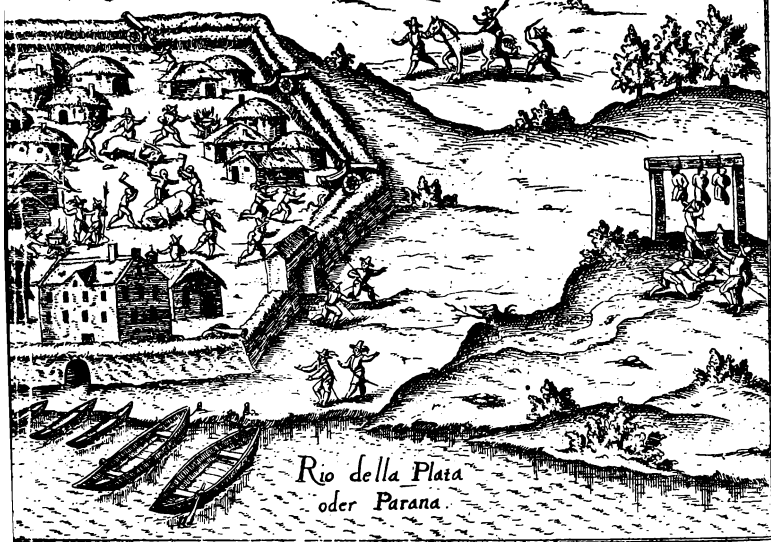
Primum prælium. *Cum in eos impetum facere vellemus, ita pugnando nobis restiterunt, ut eo die satis negotij nobis facerent. Interfecerunt enim nostrum Capitanum D. Diego Mendozam, & sex cum eo nobiles, & ex equitibus & peditibus circiter 20. Ex eorum autem parte circiter mille viri conciderunt. Animosè igitur & fortiter contra nos pugnarunt, quod & experiri sensimus. Arma horum Carendies sunt arcus, & Turdes, quod Spiculi genus est, instar Hastilium mediæ longitudinis, cuius cuspidem silice pyrita, in formam trisulti fulminis acuminata, armant. Habent & globos saxeos, de longa resti pendentes, propemodum ut nostræ plumbatae sunt: hos globos pedibus equorum aut. cervarum ita circumijciunt,*

Carendies.

Cap. 8

Buenas Aeres.

Rio della Plata
oder Parana.

ut labi cogantur. Adhunc modum nostrum Capitaneum,
 & nobiles, quod ipse vidi, his globis interfecerunt, Pedites ve-
 rò suis Turdes occiderunt. Per Dei tamen gratiam cui laus sit, Carendis deo
bellati.
 eos debellando superavimus, & eorum Pagum occupavimus.
 Horum verò Indorum nullum capere potuimus, uxores quoque
 & liberos suos, antequam armis eos aggredieremur, fuga in al-
 lium vicum transtulerunt. In hoc autem illorum pago nihil
 invenimus præter pelles Lustrarum, piscium copiam, & sari-
 nam, atque adipem ex piscibus. Commorati igitur triduum Præsidio nostro,
 hoc in loco, postea in nostra castra reversi sumus, relictis ibi niunt.
 centum viris, qui interea Indorum sagenis ad alendum largi-
 us nostrum militem piscarentur: sunt enim aquæ ibi mirabili-
 ter piscosæ. Distribuebantur enim in durnum victum sin-
 gulis tantum tres uncia farina adorca, & post tertium diem
 unicus piscis. Duravit autem hac piscatio duos menses, si-
 quis alioqui piscib. vesci vellet, necesse erat, ut eos per quatuor
 milliaria, pedes quæreretur.

De ædificatione Civitatis Bouno Aères, &
 de fame, quam ibi perpessi
 sunt.

Cap. IX,

Cum reversi essemus in nostra castra, separati sunt in
 populo, hi qui faciendo operi idonei, ab his, qui bello apti e-
 rant, ut quæque muneri sibi convenienti adhiberetur. Ca-
 pit ergo ibi ædificari civitas, & excitari circum eam murus
 ex terra, ad altitudinem hasta, & in ipsa civitate domus fir-
 ma atque munita pro nostro præfecto. Murus Civitatis latus e-
 rat tres pedes. Sed quod hodie ædificabatur, altero die iterum

corruebat, Populus enim alimonia destitutus in magna egestate vivebat, ita ut multi fame morerentur. Neque equi sufficere poterant. Non parum etiam augebat, hanc egestatem, atq; famem, quod nec glivium, nec murium, nec serpentum, aut aliarum vilium bestioiarum copia suppeteret, ad sedandam hanc tristissimam incediam, & incessabilem paupertatem. Ne calcei quidem & alia coria, hanc rabiem, quo minus edendo absumerentur, evitare potuerunt. Accidit etiam tum ut

Tres Hispani equum furto sublatum clam comederent Quod ut palam factum est, gravi subiecti tortura, delior facto interrogati, & cum id faterentur, ad crucem damnati sunt.

Suspenduntur. Cum ergo suspendio puniti essent, coniunxerunt se alij tres Hispani, qui eadem nocte patibulum adeuntes suspensis crura am-

putarunt, & ingentia carniū frustra ex corporibus eorum exsecuerunt, ut in turgurij suis eorum passu intolerabilem famem sedarent. Quidam etiam Hispanus fratrem suum, qui in civitate Buenas aères mortuus erat, ob famem immodicam comedit.

Quomodo aliqui in fluvio Parana vel Rio della Plata sursum navigaverint.

Cap. X.

Cum ergo Praefectus noster, Dominus Petrus Mendozas videret, Populum hoc loco diutius sustentari & conservari non posse, mandat ocys, quatuor navigia parva, quas Bregantinas, seu pradarorias, vocant, & remis impelluntur, instrui, quarum singula 40. virorum capaces, erant Item alia tria minora, pot, seu potella dicta, consecit ergo, atq; expeditis his septem naviculis iussit Praefectus noster convocari populum, & Georgium Luchsam, cum 350. viris expeditis, fluvium sursum navigando ascendere, atq; Indos investigare, ut

commeatum atq; alimoniam consequi possemus. Indi verò nostram presentiam praesentientes, non melius nos ludificari posuerunt, quam ut commeatum, & quicquid esui aptum erat, unà cum suis pagis, incendio absumerent, & ipsi postea fuga dilaberentur. Interim verò nos nihil alimentorum consequeremur, & in demensum diurnum singulis tres tantum semiancia panis distribuebantur, quò factum est, ut in hoc itinere *Dimidia pars fame moritur ideo.* *Ms*litum dimidia pars fame perires. Necessario igitur ad dictum Pagum, ubi Praefectus noster erat, reversi sumus, qui, quod tam exiguus populi numerus redires, valde mirabatur, cum tantum quinque menses absuissemus, & à nostro Capitano Georgio Luchsam postulabat ut quid in hoc itinere effecisset, ipsi narrando exponeres, qui significabat, eos, qui desiderarentur, fame mortuos esse, propterea quod Indi omnem alimoniam, incendio absumsissent, seq; in fugam postea coniecissent.

Quomodo oppidum Buenas Aeres obsessum,
oppugnatum atque exustum fuerit.

Cap. XI.

His omnibus ita ut dixi sese habentibus, tamen in oppido Buenas Aeres, unum adhuc mensem unà perseveravimus, in summa egestate expectantes donec navium apparatus absolveretur. Interim anno 1535, Indi nos nostramq; Civitatem Buenas Aeres summis viribus viginti scilicet, trium millium *23000.* Indi virorum robore invadunt, fueruntq; in eorum exercitu quatuor distincta nationes, Carendies scilicet, Bartennis, Zechurvas, & Tiembus. Horum omnium propositum, atq; summa intentio erat, ut nos omnes oppressos usq; ad internecionem cederent. Sed Deo sit laus & gloria, qui majorem ex nobis partem ab interitu servavit incolumem. Nam unà cum Capita-

1535.

adveniunt oppugnatum civitatem

neū signiferū, & reliquo milite, nostrorum supra triginta viri non sunt interfecti.

Cum igitur initio ad nostram Civitatem Buēnas Aeres, pervenissent, irruebant aliqui eorum, hanc oppugnaturi, alij ignita tela in nostra aedificia conijciebant, quae omnia (excepta Praefecti nostri domo, quae sola tegulis lapideis consecrata erat) stramine tantum operata fuerunt; atque ita tota civitas nostra, unā cum omnibus domicilijs è fundamento flammis absumpta est. Horum Indorum tela ex arundine facta sunt, quae cum emittuntur, in cuspide exardescunt. Lignum etiam, habent ex quo spicula conficiunt, quae si accensa emittuntur, non extinguuntur, sed domos stramine consecratas incendunt, atque ita quae contingunt, simul exurunt.

In hac pugna excusserunt nobis hi Indi etiam quatuor majora navigia, quae ad dimidium miliare à nobis in aquis stabant, Milites verò qui in his navibus erant, cum viderunt illum ingentem Indorum tumultum, ex his quatuor navibus in alias tres, non procul ab his consistentes & bombardis instructa erant, fuga se recipiebant. Hi igitur, cum 4. naves jam ardere viderent, defendere sese atq; Indos acriter oppugnare incipiunt, machinarum grandes in Indos ejaculantes. Hoc cum viderent Indi, & Bombardarum violentiam pertimescerent ab oppugnatione desistunt & Christianis quietem concedentes discedunt. Hac omnia in festo Iohannis Evangelista gesta sunt. Anno 1535.

Habent Militum delectus, aedificant Navis ut ulterius proficiantur.

Cap. XII.

TIEMBVS.

Parana flūius

B. Speranza

Corp. Chri

Hic omnibus ita elapsis atque confectis totus populus
 naves ingrediebatur, & noster summus Praefectus Dominus
 Petrus Mendoza, Legabat sibi Iohannem Eyollas, creans Iohan: Eyollas
 eum Generalem Capitanem tradita ei simul sum populi uni- creatur Lega-
 versis gubernatione. Is delectus habens, ex 2500. Viris, qui tum generalis.
 ex Hispania navibus simul egressi erant, reperit tantum 560.
 superstites: reliqui omnes mortui erant, quos maxima ex par-
 te fames intolerabilis absumserat.

Post hac noster Capitanus Iohannes Eyollas, octo na-
 viculas quas Brigantinas & Pott vocant, ocyus fabricari Fabricat na-
 mandat, Et ex 560. superstisibus assumit sibi viros 400. Re- ves.
 liquis 160. custodiam quatuor maiorum navigiorum mandans,
 quibus praeficit Iohannem Romero, addito com meatu in an- Iohan: Romer
 num, ita ut singulis militibus in diurnum demensum octo ro cum 160. vi-
 seminiunciae panis distribuerentur. Si quis vero huc contentus es- riu manet Bon-
 se nollet, videret unde plus sibi compararet. nes Aeres.

Quomodo cum 400. Militibus fluvium Pa-
 rana vel Rio della Plata sursum
 navigando ascendant.

Cap. XIII.

Post hac noster Legatus Iohannes Eyollas suis cum 400.
 Militibus, quos secum habebat, inter quos, & Petrus Men-
 doza summus noster Praefectus erat, Brigantinis & Pott ad
 hoc instructis fluvium Paranam sursum navigat, donec ad
 Indos venimus. quod spacio duorum mensium, ab exitu nostro ex
 civitate Buenas Aeres factum est, ita ut à dicta nostra jam
 exusta civitate, 84. milliaria abessemus. Cum igitur ab his
 populis, (quos Tiembas vocant, nos verò bonam Speranza 8. milliaria
 nominabamus) ultra quatuor milliaria non abessemus, & ipsi Tiembas Bonam
 Speranza.

nostrum adventum praecognovissent, circiter quadringenti ex
 eis viri, Cymbis, quas Canoas vocant (quod in insulam quandam
 inhabitarent) in quorum singulis sedecim persona sedebant
 pacifice ad nos veniunt. Cum igitur in fluvio congregeremur,
 donabat noster Praefectus, Capitaneum horum Indorum Ti-
 embus, quem ipsi Zchera VVassu vocant, interula, rubro pileo,
 securi, & alijs quibusdam rebus. Quibus munusculis acceptis,
 duxit nos dictus Zchera VVassu, in eorum pagum, apponens de
 piscibus, & carnibus copiose sufficientem cibum & optime co-
 senti eramus. Nam si hoc iter nostrum adhuc decem dies du-
 rasset, omnibus nobis fame moriendum fuisset, sicut jam tum,
 in hac profectioe, ex quadringentis, qui simul navibus pro-
 vecti fuerunt, 50. mortui erant.

Zchera VVas-
 su Capitaneus
 Tiembus.

50 fame mor-
 tui.

Eorum fami-
 na.

Tiembus robur
 15000. viroru
 Scaphae eorum
 seu Canoas.

Hi populi Tiembus gestant ex utraque nasi parte parvam
 stellam ex albo & caruleo lapillo sabrefactam, sunt homines
 magni, & proceri statura, faemina vero tam juvencula, qua
 vetula, multum deformes, facieb. dilaniatis, atq; semper cru-
 entatis, ab umbilico usque ad genua linteo gossipino sectae, ce-
 tera nuda. Hic populus nihil habet eduliorum praeter pisces
 & carnes, nec ullare absa unquam vicitavit. Robur huius na-
 tionis censetur ad 15000. virorum, aut amplius. Scaphae vel
 Cymbae, quibus utuntur, ex arbore 80. pedes longa, 3. lasa fa-
 bricatae sunt, quae, sicut Piscatorum navicula in Germania, re-
 mis aguntur, nisi quod illorum remi nullo ferro munita sint.

Dominus Petrus Mendoza in Hispaniam re-
 versurus moritur in itinere.

Cap. XIII.

Ergo utq; ad
 annum 1539.

In praedicto pago totos quatuor annos commorati sumus,
 vetum noster summus Praefectus seu Architalassus Petrus Men-
 doza,

doza, ob undique afflictam valetudinem, quod nec manuum
 nec pedem movere posset, & in hoc itinere de suo proprio, ad
 40. millia ducatorum praesentis & parata pecunia consumisset,
 amplius in hoc pago nobiscum manere non voluit, sed duabus
 Brigantinis Buenes Aeres, ad quatuor majora navigia rever-
 situr, illicq; assumptis duob. navigijs majorib. & 50. Militibus
 in Hispaniam reaire contendit, verum medio vix itinere con-
 fecto ita invadit eum manus Dei omnipotentis, ut miserè mo-
 riaratur. Antea bitum verò certo nobis receperat, se quam pri-
 mum vel ipse vel naves in Hispaniam redirent, operam datu-
 rum ut alia dua naves ad Rio della Plata remitterentur, quod
 & testamento ita ordinaverat, & fideliter etiam praestitum
 fuit Nam cum haec dua naves in Hispania ad terram appulsi-
 sent, & hoc Cesa. Maiesst consiliarij per indicium accepissent,
 statim nomine Cesa. Ma. alias duas naves, Milite, commea-
 tu, mercibus, alijsq; rebus ad salem navigationem necessarijs
 instructam ad Rio della Plata remisserunt.

P. Mendoza
 redit in Hispaniam.

Mendoza mo-
 ritur.

Alfonso Gabrero ex Hispania versus Rio della Plata ablegatur.

Cap. XV.

Præfecto harum duarum navium nomen fuit Alfonso
 Gabrero, & qui secum 200. Hispanos, & commeatum in bien-
 nium attulit. Appulit hic ad oppidum Buenas Aères (ubi reli-
 qua duo navigia una cum 100. viris discedentes reliquerat
 mus) Anno 1539. Postquam verò hic Capitaneus Alfonso
 Gabrero, ad insulam Tiembus navibus appulisset, & ad no-
 strum Præfectum Iohannem Eyollas venisset, statim navim
 ad hoc instructam in Hispaniam remisserunt (sic enim Consi-
 liarij Cesa. Maiesstatis mandaverant) & dictis Consiliarijs

Anno 1539. ve-
 niunt dua na-
 ves.

emittunt na-
 vem in Hispaniam.

ordine & copiose, conditionem harum regionum, & populorum, aliasque rerum circumstantias exposuerunt. Posthas noster summus Praefectus Iohannes Eyollas, habito consilio cum Alfonso Gabrero, Martino Dominico Eyollas, & reliquis Capitaneis, decernit, consultissimum esse, ut Militum delectus habeatur. Quo facto, inveniebantur, una cum nostris, & his qui ex Hispania primum advenerant 550. viri. Ex his 400. sibi deliquit, 150. in Tiembus relictis (nam ut omnes secum abducerent, paucitate navicularum prohibebantur) quibus Capitaneum, & Gubernatorem, qui illis interea dominaretur Carolum Dobora praeficiunt, qui aliquando unus est numero nobilium adolescentum in aula Casa. Maiestatis sue.

Iohan. Eyollas
summus Prae-
fectus.
delectus 550.
viro-
rum.
Tiembus muni-
cipium praefice-
re 150. virosque.

Fluvium Parana amplius navigando ascen-
dunt Curenda versus.

Cap. XVI.

Ex hoc Capitaneorum decreto cum his 400. viris, octo Brigantinis impositis, Fluvium Parana sursum navigamus, aliud flumen, de quo nobis dictum erat, Parabol nomine, quaerentes, ad quod Carios habitant. Nam hisarre Turcico Pomis, & radicibus, ex quibus vinum conficiant, Item piscibus carne, ovibus, mulos magnitudine aequantes, Cervus etiam, porcis, Struthionibus, gallinis & anseribus abundare dicebantur. De quo cap. 20. plura leges. Egressi ergo octo dictis Brigantinis, portu Bona Speranza, primo die 4. milliaria navigantes ad nationem, Curenda nomine pervenimus, qua piscibus & carne viscitatur. Habet hac Insula robur 2000. virosrum, bello idoneorum, & magnam copiam, Scapharum, quas Canoas vocant. Hac natio priori Tiembus similis est, lapillis iuxta

Fluvium asce-
dunt.
4. milliaria.
Curenda In-
sula.
2000. viri.

iuxta nasum. Viri etiam proceri statura sunt, femina autem, tam vesula quam juvencula deformes confriētis & cruentis facieb; Nec aliter etiam, quam Tiembus vestiuntur, con-
est scilicet Linteo goſſipino ab umbilico usq; ad genua, ut supra dictum. Habent hi Indi pelles lutrarum in magna copia. Com-
municabant nobis hi homines liberaliter de sua egestate, seu copiola, pisces, carnes, pelles, quibus contranos, vitra, precum globulos seu Pater noſter, specula, peētines, cultros, & hamos dabamus, & apud eos biduum haſimus. Adjunxerunt autem nobis duos Carios, qui ipſorum captivi fuerant, ut viam monstrarunt & interpretes noſtri eſſent.

Carii horum curenda hoſtes ſunt.

Venimus ad Gulgaiſi & Macverendas,
 Cap. XVII.

Hinc ulterius progreſſi perveniebamus ad aliam nationem Gulgaiſi robur Galgaiſi, nomine, qua 40. millia virorum bello aptorum 40000. in aciem producere poteſt, Habet etiam duos lapillos iuxta naſum; diſtabat 30. milliaria ab insula Curenda, & cum hac, & 30 milliaria, incolis Tiembus, eadem eſt lingua: Habitat ad lacum ſex milliaria longum, quatuor latum, ſitum à ſiniſtra parte ſtuvia Parana. Morati ſumus hic quatridduum, & inſper-
tiverunt hi homines nobis de ſua tenuitate, quod & nos viſciſſim fecimus. Inde progreſſi, ſotos octo decim dias in nullos ho-
mines incidimus, poſtea vero ad ſtuvia appulimus, in ipſam regionem influentem. In illa regione magnum numerum ho-
minum, qui convenerant invenimus, quos Macverendas di-
cunt, His nihil eſculentorum eſt, prater piſces, & parum carnis, & robur habent 18. millium virorum bellicoſorum, & Scaphorum magnum numerum. Exceperunt nos hi homi-
nes pro ipſorum more ſatis benignè, deq; ſua tenuitate nobis li-
beraliter impertiſerunt; Habitant autem ad alteram partem ſtumi-

Populi Macverendas robur 18000.

fluminis Parana, versus dextram, utuntur diversa lingua, sunt homines proceri, & iusta proportionis, fœmina vero illos rum etiam multum deformes. Distant ab his quos Gulgasi dicunt circiter 64. miliaria. Apud hos cum quatrduum marenemus otiosi, invenimus in terra non procul à littore jacentem, immanem & monstruosum serpentem, 25. pedes longum, atq; ea crassitie, quæ viri est, colore nigro, fulvo interperso. Hunc nos bomba da occidimus, quem & Indicum viderent, cum stupore mirabantur, nam hi ipsam ingentem antea non viderant.

Serpens longum
25. pedes.

Iste serpens Indis, ut quidem ipsi indicabant, multum damni dederat. Nam cum in aquis laverunt, serpentes hominibus illic deprehensis caudas circum voluerunt, & sub aquas detractos devoraverunt, ita ut Indi sæpe ignorarint quo eorum pluresculi pervenissent. Huius serpentis longitudinem & crassitiam diligenter dimensus sum quem Indi in frustra concisum domum quisque suam portarunt, atq; elixum & assatum postea comederunt.

Venimus ad Zennais, Salvaisco, & Mepenes. Cap. XVIII.

Hinc fluvium Parana ulterius navibus ascendentes, pervenimus quator dierum itinere ad nationem Zemias Salvaisco dictam. Huius homines sunt brevis statura corpore crasso. Nulla alia re vivunt, quàm carne, pisce, & melle. Nudi incedunt, viri pariter & fœmina, sicut in mundum nascendo prodierunt, ita ut ne filo, aut alia quacunq; re corpus, ac ne verem, da quidem operiant. Bella gerunt contra Macvarendas, Carnes quibus vescuntur, sunt Cervorum, aprorum, struthionum, cuniculorum, qui cauda excepta, glirsum non multum dissimiles

Indi nudi,

cervi Apri,

struthiones

cuniculi gli-

tium similes.

les

les sunt. Distant à Macvarendas 10. milliaria, quod spaci-
 quadridui itinere confecimus, & unicum tantum diem apud
 eos mansimus cum nec ipsi cibo multum abundarent. Sunt hi
 homines instar nostrorum praeonum, & habitant alias circi-
 ter 20. milliaria remoti à flumine, ut eò minus ab hostibus ex
 improvise obrui possint. Hoc vero tempore quinq; dies ante
 nos piscandi gratia hoc flumen acceperant, simulq; contra Mac-
 varendas ad bellum gerendum instructi. Habent robur 2000. ^{1000. robur.}
 virorum.

Hinc discedentes pervenimus ad aliam nationem Me-
 penes nomine, 10. millium virorum robur habentem. Hi spar-
 sim atque undiq; habitant in illa regione ad 40. milliaria in ^{Mepenes 10.}
 longitudinem & latitudinem patente, sed intra biduum aqua ^{millium robur}
 terraq; convenire omnes possunt. Multitudo Cymbarum
 quas habent, ipsorum numerum superat, sicut apud eos vidi-
 mus: & eiusmodi Cymba, seu Canoas ad viginti persona ve-
 huntur. Hic populus hostiliter & belli more nos in flumine 500
 scaphis excepit, sed parvo suo cum emolumento, nam multos ^{Praelium in a-}
 ex ijs nostris bombardis interfecimus, ipsi vero nec bombardas ^{quis,}
 nec Christianos ante viderant. Ad eorum vero domicilia ve- ^{Indi nec bom-}
 nientes, nihil contra eos obtinere potuimus, cum illa prope in- ^{bardas, nec}
 tegrum milliare, à fluvio Parana, ubi nares nostra erant, dista- ^{Christianos}
 rent. Erant etiam circa eorum Pagum aqua valde profunda, ^{viderant.}
 qua ex lacu stagnabant, ita ut adversus hos, nihil quod ope- ^{Mepenes mil-}
 ra precium esset, efficere possemus, nisi quod 250. scaphas de- ^{litare à Parana}
 prehensus exussimus atque destruximus. Nec etiam nobis, ^{habitant.}
 tam procul à navibus discedere, commodum videbatur, cum ^{Exursu. 2300.}
 metuendum esset, ne ab altero latere in has impetum facerent. ^{navium.}
 Itaque ad nostras nares reversi sumus. Hic populus Mepenes
 tantum aqua bellum gerit, & distat à priore, à qua discessera-
 mus, natione Zemas Salvaisco 95. milliaria.

22
 ✠ De Flumine Parabol & populis Cuere-
 magbas & AYGais,
 Cap. XIX.

Parabol flu-
 vius,
 Cuere magbas

Inde ascendentes, & spacio octidni ad quandam fluvium appellentes, incidimus in populum valde numerosum, Cuere magbas dictum, qui & ipse tantum carne & piscibus vivit, sed & ceratia habet (qua nostri Iohannis brot, vel Bockhornlein dicunt) unde vinum conficiunt. Hic populus omnia nobis sua studia deserebat, & ea, que nobis opus erant, benigne nobis cum communicabat. Homines sunt ingentis & prosera statura, viri pariter, & mulieres. Viri in naso exiguum foramen habent, cui ornatus gratia pistaci pennam inserunt. Mulieres longis caruleis lineis facies pingunt, que toto vite tempore non abolentur. Verenda Linseo gossipino ab umbilico usque genua segunt. A predictis populis Mepenes usque ad hoc Cuere magbas sunt 40. milliaria; commoratiq; sumus hoc loco tres dies.

40. milliaria.

Præcium.

*Inde profecti ad aliam nationem pervenimus, AYGais nomine, qua etiam carne & piscib. vivit: Viri sævimaq; procera statura, Mulieres, instar præcedentium, facies pingunt, eodemque modo verenda segunt. Ad hos igitur cum appelleremus, arma accipientes, se nobis hostiliter opponebant, & iter intercludere volebant. Quod cum animadvertere-
 mus, nec aliud medium, quam pugnam restare, rem Deo commendantes, aqua terraq; aciem instruximus, & cum illis configentes, plurimos occidimus, Ex nostris etiam 15. cæsi occubuerunt. Sunt hi AYGais acerrimi bellatores aqua, Terra vero non item. Præliaturi contra nos, uxores & liberos jam ante fugâ alio transtulerant, & quicquid esculentorum aliarumque similiarum rerum habuerant, occultaverant, ita ut nihil ab*

et Christiani
 occisi,
 acerris bellato-
 res.

illis

CARIOS.

Cap. 20

illis impetrare vel obtinere potuerimus. Quid vera tandem illis contigerit, paulo post accipietis. Pagus illorum situs est juxta flumen lapidum nomine, habens ab altero latere struvium Parabol, descendente ex montanis Retu, juxta civitatem FuechKamym. Distant hi Aygai à prædicto Cucremagbas 35. miliaribus.

De populis Carios. Cap. XX.

Cum igitur necessario ab his populis discedendum esset, Carios 50. pervenimus ad nationem Carios nomine 50. miliaribus ab Aygai distantem, apud quam, Dei gratia, invenimus, ut dictum nobis fuerat. farrum Turcici vel Maisij copiam, item radicem Padades, speciem pomi, eundemq. cum hoc saporem habentem. Item Mandiochpobior, castanea saporem habentem. Ex Mandeboëre conficiunt Indi suum vinum. Habent etiam pisces, carnes, apros, struthiones, oves Indicas, magnitudine nostros mulos æquantes, Item cuniculos, gallinas, capras, & cius generis: mel ex quo vinum coquunt, in sufficiente copia. Abundat etiam hac regio gossypio.

Inhabitantes hi Carios amplissimam regionem, ad 300. miliaria, in longitudinem, & latitudinem sese extendentem. Sunt homines brevius statura, & crassi, præter ceteros laborum, atque operum patientes. Masculini labijs exiguum foramen habent & in eo solum crystallum, quem sua lingua Parabol dicunt, duarum spithamarum longum, & penna seu calami crassitudine. Viri sæminæq. in hac natione omnes nudi, sicut à Deo conditi sunt ingrediuntur. Vendit apud hos Indos Pater filiam, Maritus uxorem. Interdum etiam frater sororem, vel vendit, vel pmutat. Fæminæ æstimant, vel interulâ, vel cut- trer, vel securicula, vel alia re huius generis. Vescuntur hi Carios etiam carne humana, si huius ipsis copia fieri potest. Quâdo enim

Regio Carios
longa lataque
300. miliaribus

Parabol gem-
ma.

Vendunt se
mutuo.

Voratores hu-
manum.

Saginant ho-
mines ad ma-
stationem,

in bello, aliquos capiunt, siue viri sint, siue fœmina, iuvenes aut senes, eos, non aliter, atq̃ nos porcos, saginant. Fœminam vero etate & forma commendabilem aliquot annos retinent, si verò interim non omnibus eorum cupiditatibus sese accommodat, mactatam devorant, solenni epulo instituto, ut apud nos nuptia celebrari solent. Vetulam verò servant, donec ipsa sponte & perse moriatur.

Carios longæ
Insequuntur sti-
mer.

Hi Carios longinquiores suscipiunt profectiões quam nulla harum nationum ad Rio della Plata. Sunt bello acres, & illorum pagi atque oppida ad Fluvium Parana terrâ editiore, atque sublimiore sita sunt.

De Civitate Lampere, quomodo obsessa & expugnata fuerit.

Cap. XXI.

Civitas Lam-
pere.

Horum Civitas, quam incolæ Lampere vocant, duplici propugnaculo ex lignis fabrefacto, tanquam sapimento circumdata fuit, singulis vallibus viri densitatem seu crassitatem æquantibus, distatq̃ unum vallum seu propugnaculum ab altero 12. passus. Valli ad organa quantitati in terram defossi, tanta altitudine supra terram extiterunt, quantum quis gladio extenso pertingere potest. Fossas etiam habuerunt, & foveas 15. passus à mœnibus distantes, & ad altitudinem trium virorum statura egestas, in quarum medio infixæ sunt hastæ non tamen supra terram eminentes, instar aciculæ acutæ. Has foveas stramine contextas, impositis sarmentis, & terra modicè interspersa, ideo ita fecerant, ut nos Christiani eos insequentes, vel eorum oppidum oppugnaturi, in eas laberemur. Sed has foveas sibi ipsis egresserunt, & tandem in eas delapsi sunt. Noster enim summus Gubernator Iohan Eyollas, cum collecto omni milite, qui ultra 300. non erant (nam 60. ad custodiam

Fossa.

Fovea.

Calliditas In-
corum.

Lampere

PARABOL: FLVS.

stodiam Bregantinarum reliquerat) instructis atque expeditis Acie: instrum-
 ordinib. adversus eorum urbem Lampere proficisceretur, ipsi tur.
 nostrum adventum adactum glandis bombardica ana cum
 suo exercitu, quatuor millium virorum, arcu atque sagittis, Quatuor mil-
 pro more instructorum, presentientes, nunciari nobis iubent, lia Carois ara
 petentes ut conversi ad nostras naves redeamus, se nobis de mata.
 comeatu, & alijs rebus necessarijs prospecturos, ut bona cum
 pace quamprimum discedentes ad nostros redire possemus. Sed Legatio Carois
 ut eorum petitioni assentiremur, neque Præfecto nostro, neq; ad Christianos
 nobis integrum erat. Nam hac regio atque gens ob copiam
 cōmeatus etiam nobis perquam idonea & commoda erat, præ-
 fertim cum elapsis anni quatuor continuus ne buccellam panis
 vidissemus, tantum piscibus & carne, & saepe etiam in summa
 penuria harum rerum viventes.

Carios ergo isti acceptis arcubus & sagittis, hi nos exci-
 piebant, & salutabant. Nos verò eos ledere nondum volu-
 mus, sed significari mandavimus, ut quieti essent, nos ipsorū
 amicos futuros. Sed hi acquiescere non voluerunt, nondum e-
 nim bombardas, & gladios nostros expertierant. Igitur cum
 paulo propius ad eos accessissemus, tormenta aerea in eos emis- prælium com-
 mus, Quod cum audirent, & viderent, tot homines mortuos mittitur.
 concidere, cum nec globi nec sagitta apparerent, sed tantum
 foramina in eorum corporibus conspicerentur, cum stupore mi-
 rabantur, & paventes summo cum terrore se turmatim in su-
 gam conijciebant, sese mutuo tanquā canes obruentes: dumq;
 summa cum festinatione se in pagum suum recipere properant, 300 Carois
 plures 300. in illa trepidatione in foveas prædictas, quas eges cadunt in pro-
 serant, cadunt. prias fossas.

Postea nos ad eorum Civitatem accedentes, eam oppu-
 gnavimus, ipsis sese acriter, in tertium usq; diem defendenti-
 bus. Cum autem amplius sese tutari non possent, uxori bus Lampere tri-
 etiam et liberis suis, quos secum in oppido habebat sollicitè me dium obside-
 suerent, tur & oppu-
 gnatur.

Carios dedit, tuerent, gratiam atq; misericordiam nostram implorabant,
 manū faciunt. promittentes, se nobis & in nostram gratiam pro arbitrio nos-
 stro omnia facturos, modo eorum vita parceremus. In hoc tu-
 multu ex nostris 16. occubuerunt. Adduxerunt etiam ad no-
 66. Christiani strum Capitaneum Eyollas, sex fœminas, inter quas gran-
 4666. dior tantum 18. annos nata erat, Afferebant etiam sex cere-
 vos, & aliam ferinam, rogantes ut apud eos maneremus.
 Insuper Milites binis mulierculis donabant, quæ lesionibus,
 & alijs ministerijs ipsis servirent. Victu etiam & alijs ad ali-
 menta necessarijs, nobis prospiciebant. Atq; ita inter eos &
 nos pax constituta fuit.

In Lampere castellum extruitur & Assumptio
 vocatur Christiani Carios ipsis auxilia
 subministrantibus arma in
 Aygais convertunt.
 Cap. XXII.

Castellum ex
 lapide & ligno
 extructum.

Lampere as-
 sumtio voca-
 tur.

Carios ab Ay-
 gais 50 mill.
 a Bona Speran-
 za seu Tiem-
 bus 334. mill.
 absunt.

Fœdus cum
 Carios.
 300. Christia-
 ni cum 8000.

His ita confectis Carios coacti sunt nobis ex lapide, terra
 & ligno magnam domum extruere, ut Christiani, si in postea-
 rum contra eos seditionem moruri essent, receptum haberent,
 in quo tuti essent, seq; contra injuriam defendere possent.
 Hunc eorum pagum seu civitatem Anno Christi 1539. in se-
 sto Assumptionis Mariæ expugnando occupavimus, eiq; hoc
 nomen attribuimus, ut in hunc diem ita vocetur. Atq; hic
 morati sumus duos menses. Distant hi Carios ab Aygais 50.
 milliaria, atque Insula Bona Speranza quam Tiembus inhabi-
 tant, milliaria circiter 334.

Facto igitur fœdere cum his Carios, promiserunt hi, se
 bella gerentibus nobis auxilia laturos, & si expeditionem con-
 tra Aygais suscepturi simus 18000. virorum nobiscum misis-
 ros, Cum igitur noster Prefectus hac ita decrevisset, assumptio-
 300.

commeatum habere, præter carnem & pisces, ceratiam etiam, ab ipsis Algorobo dicta ex quibus farinam conficerent, quam piscibus adjungentes comederent. Quin & vinum indeconficiunt, quod dulcedine cum nostro mulsio certat.

Instruunt se
ad iter.

De his rebus D. Eyollas noster Præfectus ita edoctus, dabat mandata, ut 5. Navigia Turcio farre seu Maisio onerarentur, atque alijs rebus necessarijs instruerentur, ita ut intra spacium duorum mensium omnino ad iter faciendum expedita essent: Se interim sibi quoque cum suis omni necessario apparatu provisurum, ac primo Piembos, postea etiam nationem Carachkarais dictam bello aggressurum. Ad hac omnia Carios semper omnem studium & obedientiam prolixè deferebant, seq. mandatis Capitanei nostri in omnib. punctis fideliter obtemperaturos promittebant. Nautas, etiam jubet Capitaneus omnium rerum copia necessaria naves instruere, quo hæc expeditio maiore cum successu perfici possit.

Fuerunt convocati
ser. 100, viri,
centum præfidiarij
Assum. rione relin-
quuntur.

His igitur omnibus ita dispositis atque expeditis, cum jam naves commeatu & alijs rebus necessarijs, oneratae essent, convocati milites Capitaneus, & ex quadringentis viris 300. quos præ cæteris armis & alijs reb. bene instructos videbat deligit, reliquos centum in civitate Assumptionis apud didi Fos Carios relinquens, Sursum igitur flumen navigando ascendebamus, & semper spacio 5. milliarsu. ad vicum aliquem, ad fluvium Parabolitum appellabamus, quorum incole omni necessario commeatu, piscibus videlicet, carnibus, gallinis, anseribus, Indicis ovibus, & struthionibus nobis obviam veniebant. Ad ultimum igitur Pagum, Carios subiectum quicquid Veibingo dicebatur, à Civitate Assumptionis Mariae 80. miliaria distantem, pervenientes, accepimus ab eis commeatum, atq. res alias, quas ad sublevandam nostram egestatem ab ipsis consequi poteramus.

D. Monte S. Fernandi & de Paiembos,
Cap. XXIII.

Illinc discedentes pervenimus ad montem nomine Fernando, similem illi, quem Bogenberg vocant. Istic incidimus in dictos Paiembos à VVesbingo 12. milliaria distantes. Hi nos amicè, & pacificè excipiebant, sed animo infido & doloso, ut postea intelligetur. Hi igitur nos deducebant in sua domicilia, & subministrabant pisces, carnes, ceratia, seu panem Iohannis, ut ijs vesceremur, atque ita totos novem dies apud illos habimus. Interim noster Præfectus ab eis inquiri mandabat, num nos ipsi natio esses, Carcariso dicta? Respondent illi, de hac amplius sibi nihil constare, quam quod audiendo accepissent, illam scilicet procul hinc habitare in regione, auro & argento abundante, verum horum se nullum unquam vidisse. Amplius etiam addebant, hos Carcariso homines esse sapientes, quemadmodum nos Christiani simus, & abundas re cibarijs, sarrre videlicet Turcico, Mandeoch, Manduis, Potades, Mandeoch VVachkeku, Mandeoch Purpy, Mandeoch Adè, Mandeparea, & alijs radicibus, carne item ovium Indicarum, Amte dictarum, quæ animalia sunt, a sinis similia, pedes instar vaccarum habentia, cute spissa atq; crassa, Cuniculorum etiam, cervorum, anserum, atq; gallinarum copiam habere: verum nullum ex Paiembos, se quemadmodum commemorassent vidisse. sed tantum ex aliorum relatu habere. Nos vero postea, quomodo omnia se haberent certò expertissimus.

Mons fernande.
Paiembos 12. milliaria.

Amte oves Indicae.

Hac edoctus postulabat noster Supremus Præfectus à Paiembis aliquot, qui nobiscum in illam regionem proficiscerentur, ad quod promissi se offerrebant, ordinabatq; illico ipsorum supremus Capitaneus. 300. Paiembos proficiscuntur cum Christianis.

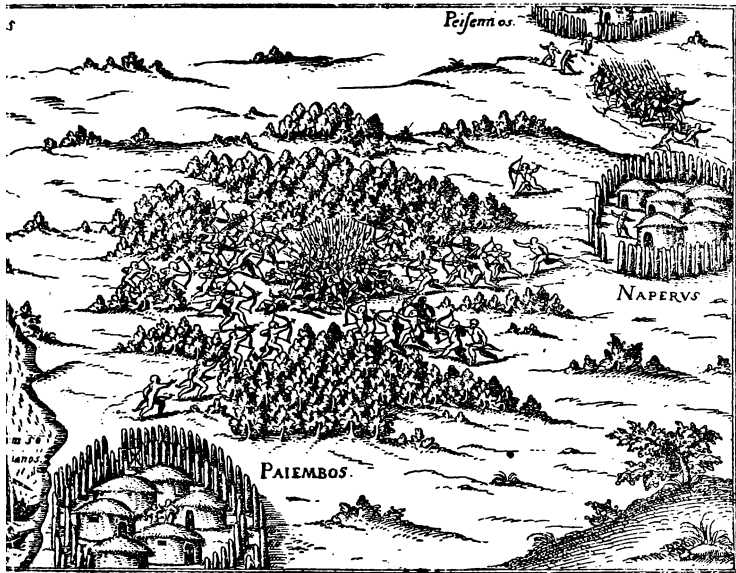
ster Praefectus his hominibus, ut rebus ad hanc expeditionem necessarijs se instruunt, nam se intra quatrimum iter ingres-
 surum esse. Deinde ex quinque navibus tres destrui curabat: ad
 Tres naves de- reliquas duas ordinabat ex nobis Christianis 50. viros, qui
 struunt. bus praecebat, ut se absente, illic, 4. menses morarentur,
 2. naves praefi- cum expectantes, quod si tempore definito ad nos non rever-
 dio 50. viro- teretur, ut his duabus scaphis civitatem Assumptionis Be-
 tum muniant. Maria repeterent. Accidit vero ut totos sex menses a-
 50. viri 6. menses apud praefectum Praefecto Iohanne Eyollas experiremur: deficiebat etiam
 Paiembos ma- stro Praefecto Iohanne Eyollas experiremur: deficiebat etiam
 nent. nos commeatu. Necessario ergo cum Dominico Eyollas, qui
 interim nobis Capitaneus datus erat, navigijs nostris ad praedictam
 2. naves Af- civitatem Assumptionis Mariae, quemadmodum
 sumtionem re- nobis summus noster Praefectus injunxerat: redendum fuit.
 geunt.

Summus Praefectus Dom. Iohannes Eyollas
 terra ad Naperus, & Peifennos conten-
 dit, sed in reditu cum omnibus Chri-
 stianis interficitur.

Cap. XXV.

Quo vero eventu noster supremus Capitaneus Dominus
 Iohannes Eyollas hanc expeditionem suscepit, quidque in
 ea ipsi contigerit ex sequentibus breviter patebit.

Digressus à dictis Paiembos pervenit ad nationem Nape-
 rus dictam, & amicicia Paiembos junctam, cui praeter
 Naperus. carnes & pisces nihil erat. Est autem natio populosa, de istis
 Naperus noster Supremus Praefectus etiam quosdam sibi ad-
 jungebat, qui ipsi viam monstrarent, Nam per varias natio-
 nes magno labore, & summa omnium rerum penuria ipsis pro-
 ficiscendum erat, Experiebantur enim vim multorum ho-
 stiliter

Pajemnos.

NAPERUS

PAIEMBOS.

land

filiter ipsi resistendum, Christianis propemodum dimidia parte morientibus. Delatus igitur ad quandam nationem, cui Peisennos nomen fuit, alterius pergere non potuit, sed omni cum populo regredi coactus est, exceptis tribus Hispanis, quos ob adversam valetudinem apud Peisennos reliquit.

Christianorum dimidia pars moritur.
Peisennos.

Igitur noster Capitaneus Iohannes Eyollas per se quidem satis commodè valens, una cum populo, & suo milite regressus est, & ad tertium usque diem apud hos Naperus quiete se cum suis refecit, populus enim ex itinere lassus languebat; Et mun-

Regrediuntur.

nitio etiam, cum instrumento nos desiciebat. Quod intelligentes Naperus & Paiembos, inter se conspirant, ut Praefectum Dominum Eyollas, cum omnibus suis occidant, quod & perfecerunt: Nam cum praedictus noster Praefectus à Naperus, ver-

Defectum munitionis, seu instrumenti bombardici. Paiembos & Naperus conspira.

sus Paiembos cum suis Christianis proficisceretur, & jam propemodum medium iter confecisset, dicta haec duae nationes, in vepreto, & sylva per quam Christianis eundum erat, (quem locum insidys detegerant) ex improviso in eos impressione fecerunt, Estq; ab illis Praefectus, una cum suis Militibus agris & languentibus, tanquam à rabiosis canibus ad internecionem casus, ita ut ne unus quidem evaderet.

Eyollas cum omni suo populo occisus.

Experti ipsorum Praefectum occisum, Marti, num Dominicum Eyollas summum Gubernatorem creant.

Cap. XXVI.

Interim dum nos 50. viri, Assumptionem reversi, nostrum Praefectum expectamus, per indicium cuiusdam Indi, qui D. Ios hannis Eyollas defuncti mancipium fuerat, à Peisennos ipsi traditum, qui, ut lingua gnarus hostiū manus effugerat, quid accidisset experimur. Is ab initio usq; ad finem, omnem rem, ut gesta erat, exponebat, verum nos illi fidem penitus adhibere non volumus.

¶ *sq.* ad an-
num 1541.

*Cum igitur annum integrum in dicta Civitate Assumpti-
onis consistereamus, nec quicquam explorati, de nostris homi-
nibus percipere possemus, praterquam, quod Carios nostro Capi-
taneo Martino Dominico Eyollas indicabant, publica fama ja-
ctari, omnes Christianos à Naperus, & Paiembos interfectos
esse, tamen his etiam assentiri volebamus, nisi aliquem ex Pi-
embos hac narrare audiremus.*

*Elapsis igitur propemodum duobus mensibus, accidit, ut
Carios aliqui duos Paiembos, quos ceperant, ad nostrum Capi-
taneum adducerent. Hos cum interrogares noster Capitaneus
an ipsi in perpetranda nostrorum caede adjuutores fuissent? ne-
gabant omnino, ac dicebant, nostrum Praefectum cum suis
nondum has regiones egressum esse. Mandat igitur noster Prae-
fectus Iudici, atque latrunculatori, ut quaestione adhibita, ve-
ritatem ex eis exprimerent. Indicant ergo hi, nostrum Capi-
taneum (ut supra commemoravimus) cum omni populo, à Na-
perus, & Paiembos in sylva per insidias ex improvise oppres-
sum, atque interfectum esse: Hos igitur duos Paiembos, ar-
bori alligari, & ingenti igne procul circumposito noster Capi-
taneus exuri jubet.*

*Interim nobis Christianis consultum videbatur, ut sapi-
us nominatum Martinum Dominicum Eyollas supremum
Praefectum crearemus, praesertim cum erga milites semper a-
mabilem, atque benevolam sese praestitisset, donec ab Imperato-
ria Maestate aliud mandaretur.*

*Martinus Do-
minicus Eyol-
las summus
Praefectus crea-
tur.*

*Praefectus praesidio Assumptionem munit, venit
ad Tiembus, ubi multa confusè cum homi-
nibus feris fiebant, imponit praes-
idium Corpori Christi, navi-
gat ad Buanas Aeres.*

Cap. XXVII.

Dabat igitur mandata dictus noster Præfectus, ut quatuor Brigantina instruerentur, assumensque de populo 150. viros, cæteris in urbe Assumptio. Mariæ relictis, præsefererat, quod 150. viros apud Tiembus relictos (ut supra diximus) Item illos 160 Hispanos, qui in civitate Buenas Aeres apud naves manserant, in jam dictâ Civitatem Assumptionis congregare vellet. His igitur quatuor Brigantinis fluvios Parabol, & Parana secundo flumine descendebat, veniebatque ad Tiembus, (quem locum primum appellantes: Bona Speranza, castellum, vero in quo nostri præsidarij milites erant, Corpus Christi nominaveramus

Nota. Corpus Christi idem ille locus esse putatur, quem Plantius de Indis, Hondius & alij in suis tabulis Geographicis S. Salvatorem vocant. Nam Situ & distantia a Bonæ Aëres conveniunt.

Prius vero, quam Assumptione ad Tiembus veniremus, quidam ex Christianis, scilicet Capitaneus Franco Ruis, Sacerdos Iohan Baban nomine, & quidam Secretarius Iohannes Ernandus, tanquam subordinati gubernatores Christianorum, infida atque scelerata consilia inierant, de interficiendo Indorum Tiembus Capiteo, & alijs quibusdam Indis cum eo: quod sceleratum facinus & opere compleverunt, ut non sine scelere ante nostrum & nostri Præfecti Martini Dominici Eyollas adventum, (ut dictum) tollerent è medio eos Indos,

Christianorum Tyrannis.

quibus jam longo tempore non exigua acceperant beneficia. Illic ergo appellentes cum facinus tam triste experiremur, supra modum perterriti sumus, præsertim cum Tiembus omnes aufugissent, sed post factum huic malo mederi non poteramus. Mandabat igitur noster Præfectus Antonio Mendozae, quem tanquam Capitaneum cum 120. è nostris, in castello Corporis Christi, præsidio, reliquerat, addito etiam com-

Antonio Mendoza Capiteo apud Tiembus.

meatus si chara ipsi salus sua & vita esset, ut ab Indis omnibus modis sibi caveret, atque nocte dieque diligenter excubias haberi curaret. Sig. Indi amicitiam praese ferentes ad eos venirent, ipsos ut vicissim benevolè tractarent, omnia humanitatis officia praestantes, interim tamen diligenter sibi prospicientes, & per omnia caventes, ne vel ipsis, vel alijs Christianis damnus detur. His ita dispositis, instruit se, ad continuandum susceptum iter, assumtis tribus his personis, qui cadis facta autores fuerant, Francum scilicet de Ryo, Iohannem Babon, & Ernandum. Cum jam iter ingressuri essent, adveniebat quidem e proceribus Tiembus Zuche Liemi nomine, Is quamquam summus Christianorum Amicus esset, tamen propter uxorem & liberos aliosque suos cognatos & familiares, in eorum consilia consentire, cogebatur. Is igitur nostrum Praefectum Eyollas monebat, ut omnes Christianos secum de vehi flumen curaret, jam enim totam regionem omnem robur armorum expedivisse, ut eos omnes vel penitus excinderent, vel univere regione pellerent. Huic respondet noster summus Praefectus Martinus Dominicus Eyollas, se brevi, rediturum: suumque populum satis virium ad sustinendam Indorum impulsionem habere, Addebat deinde, petere se ut Zuche Liemi, cum uxore, liberis & omnibus familiarib. omni etiam suo populo ad Christianos transiret, se cum illis jungens, quod & facturum se promittebat. Post hac noster summus Praefectus fluvium devehitur, & nos Corpore Christi relinquit.

Zuche Liemi
Capitaneus
apud Tiembus
Amicus Christi
Christianorum.

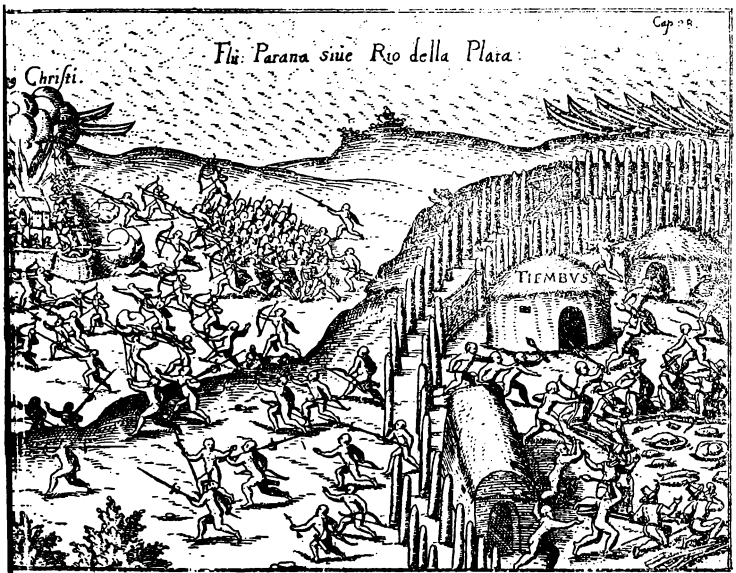
Præmonitio.

Præfectus con-
tendit Buenas
Aeres.

Tiembus 50. Christianos infidiosè & per pro-
ditionem interficiunt. Christiani re-
lictò Corp. Christi navibus
Buenas Aeres descen-
dunt.

Fli: Parana siue Rio della Plata:

Christi.

Cap. XXVIII.

Post octiduum vel circiter mittit prædictus Indus Zuche
 Lieminnum ex suis fratribus Suciapa nomine, verum insidiosè
 & proditoriè, & petebat à nostro Capiteano Mendoza, ut ei
 6. Christianos bombardis & alijs armis instructos concederet,
 se enim omnem suam substantiam, cum tota familia, ad nos
 translaturum, atque in posterum inter nos habitaturum: si-
 gnificabat enim, quod sibi à Tiembus valde metueret, nec alio
 modo rem suam familiarem tuto & salvam ad nos transferre
 posset, & in summa a se exhibebat, ut qui noster amicus
 esset, & vehementer nostris commodis studeret: promittebat
 etiam, se commeatus, & aliarum rerum necessariorum ma-
 ximam copiam secum ad nos allaturum. His persuasus noster
 Capitaneus, non 6, sed quinquaginta Hispanos, armis, & bom-
 bardis cum omni instrumento, optimè expeditos atque muni-
 tos adjungit, simul tamen diligentissimè monens; ut cautè at-
 que solícite ubique suis rebus attenderent, ne damno aliquo
 ab Indis afficerentur. Abebant autem à nobis hi Tiembus
 non multum supra dimidium milliare. Cum igitur nostri 50.
 viri venissent in planiciem ante ipsorum domicilia, accedunt
 eos Tiembus, & osculo Iuda excipiunt, carnem & pisces affer-
 rentes, quibus vescerentur: Dum itaque cibus Christiani incipiunt
 frui, irruunt in illos 50. viros amici, atque alij Tiembus
 apud illos collecti, cum ijs quoque, qui in domicilijs & cam-
 po se occultaverant, atque his ita consecrant epulas, ut præ-
 ter unicum puerum Caldero nomine, qui eorum manus clapsus
 erat, nemo salvus evaderet. Deinde 1000. robore nos
 aggrediebantur, & continuos quatuordecim dies, vicum,
 quem nos occupaveramus obsidebant, omnino in hoc intenti,
 ut nos oppressos penitus deleverent: Deus tamen hoc clementer
 avertit, & eorum conatus impediit.

50. viri profici-
ciscuntur ad
Tiembus.

Dramonitia.

Osculum Iuda

50. Christiani
interfecti.

Castellum
Corp. Christi
obsidetur.

Oppugnatur.

Fecerant sibi longa hastilia, ex gladijs, quos à Christianis interfectis consecuti fuerant, quibus punctim & casim contra nos dimicabant, nocte dieque nostrum vicum oppugnantes. Nihil tamen efficere, & contra nos obsistere potuerunt. Post diem decimum quantum accidit, ut hi Indi acerrimo nos impetu oppugnarent, summisque viribus in nos impressionem facerent incensis etiam domicilijs nostris: Interim noster capitaneus Antonius Mendoza romphaa armatus, portam egrediebatur. Juxta quam Indi aliquot in insidijs latebant, ita ut non conspicerentur. Egressum ergo porta Indi suis hastilibus, transfigunt, ut statim mortuus in terram concidat. Quia vero Indis cibaria deficiebant, hic diutius se sustinere non poterant, sed intermissa obsidione discedere cogebantur. Post hac dua Brigantina, commeatu atque alijs rebus necessarijs cœussa ad nos appellebant, quas noster summus Præfectus ex oppido Buonas Aères ad nos miserat, ut his nos usque ad eius adventum sustentaremus. Quemadmodum igitur harum adventu nos exhilarabamur, ita hi, qui cum Brigantinis ad nos appulerant, propter eadem Christianorum incredibili mœrore afficiebantur. Communi igitur consilio statuebamus, id quod & consultissimum nobis videbatur, ne diutius in hac vico Corporis Christi hereremus, apud hos Tiembus morantes, sed ut flumen de vecti, collectis omnibus copijs nostris Buonas Aères ad nostrum summum Præfectum Martinum Dominicum Eyollas revertcremur. Quis nostro adventu conterritus, vehementer se angebat propter cladem populi, incertus consilij, quid porro incipiendum, cum etiam victus & alia res necessaria nos deficerent.

Anton. Mendoza interficitur.

Tiembus obsidionem solvunt.

Dua naviculae Buonas Aères corporis Christi.

Redeunt Buonas Aères.

Christiani quid agendum nesciunt.

Navis cum recenti milite ex Hispania adveniens, S. Katharinam appellit, ad quam nostri Bireme contendunt.

Cap. XXIX.

Cum igitur in diem quintum Buenas Aeres perseverare-
 mus, venit ad nos navicula, quam caravellam vocant, ex His-
 pania, adferens nova, appulisse nimirum navem ad S. Katha-
 rinam, cuius Capitaneus Allunzo Gabrero, secum ex Hispa-
 nia adveheret 200. Milites. Quod cum noster Capitaneus
 comperisset, ex minoribus navigijs unam, quam Galeam vo-
 cant, instrui mandabat, ut eam quam primum in Brasiliam,
 S. Katharinam mitteret, quae 300. miliaria à Buenas Aères
 distabat; dato etiam huic Capiteo, qui navem gubernaret,
 Gonzallo Mendoza; additis etiam mandatis, si S. Kathari-
 nam appellens in illam navem incideret, ut alteram ex navi-
 bus, oryza, Mandeoch; & alijs esculentis pro ut ipsi commo-
 dum videretur onerarent. Gonzallus igitur Mendoza, ac-
 ceptis his mandatis petebat à supremo Praefecto Martino De-
 minico Eyollas, ad iter hoc sibi adjungi septem ex militibus
 quibus confidere posset, quod ipsi promittebat, Me igitur, &
 6, Hispanos, cum alijs 20. Militibus sibi delegit. Auctor una na-
vigat.

Solventes igitur bonos Aeres, spacio unius mensis ad S. Bireme & sca-
pha S. Katha-
rinam ten-
dunt.
 Katharinam appulimus, ibique inventa navis, quae ex Hispa-
 nia advenerat, unà cum Capiteo Allunzo Gabrero, omni-
 que milite, gaudio affecti sumus magno. Commarati ergo
 cum his duos menses postea nostram navem oryza, Mandeoch,
 & sarre Turcico, quantum capere poterat, oneravimus, ita
 ut ambabus navibus nihil amplius, quod nobiscum advehere-
 tur imponi posset. Cum igitur ambabus navibus, unà cum Ca-
 pitaneo Allunzo Gabrero, & omni ipsius milite, S. Kathari-
 na solventes bonos Aeres navigaremus, & pridie omnium B. Aeres naviga-
bant.
 Sanctorum ad Paranam fluvium, 20, miliaria adhuc à Bonos
 Aeres distantem appulsemus, conveniebāt ea nocte ambo na-
 vigia, quorum Navicularij se mutuo interrogabant, Vtrum

jam in fluvio Parana essemus. Id cum affirmaret noster, alter contra, nos prope 20. adhuc abesse contendebat. Nam quoties 20. vel plures naves una iter faciunt, vespere sole occidente conveniunt, & ex Gubernatoribus alter alterum interrogat, quantum itineris eo die confecisset, quo vento per noctem navigaturus esset, ne à se invicem divellerentur. Fluvius Parana vna ussu, ad finum vel ostium, 30. milliaria latitudinem habet, durantem 50. milliaria continua, usq; ad portum S. Gabrielis, ubi Parana fluvius 18. milliaria latus est. Post hæc noster navicularius alterius navis gubernatorem interrogat, an se navigando sequi velit, cui alter, jam noctem imminere respondit, ideo se in mari, usque ad solis ortum perseveraturum, nec nocte in tempesta ad terram appellere velle. Eratque huius Navicularius in sua navis gubernatione sanè nostro circumspiciator, quod eventus postea declaravit. Continuabat ergo noster susceptum iter, altero relicto.

Mos naviarum.

Descriptio Fluvij Parana.

Nautarum
dissensio.
Naves sepa-
rantur.

Naufragium faciunt, aliqui in terram evadunt ad S. Gabrielem, inde Bonos Aeres contendunt, & Assumptionem navigant.

Cap. XXX.

NAVIGANTIBUS igitur nobis nocte, ingens procella mare turbabat, ita ut circa horam 12. vel primam ante solis ortum, antequam nostras ancoras in mare emitteremus, terram aspiceremus. Navis igitur nostra vadè allisa est, cum quidem adhuc milliare, vel amplius à terra abessemus. Nullum ergo huic malo remedium invenire poteramus aliud, quam ut ad Deum vota facientes, eius misericordiam imploraremus. Eadem hora navis nostra in plures mille partes resoluta, confracta est eque nostris 15 & ex Indiis 6. in aquis suffocati perierunt. Aliqui magnis trabibus adherentes ematarunt. Ego cum quibus

Naufragium.

que

que socijs mali adminiculo evasimus. Quindecim autem per- Schmidel cum
sonarum cadaver nullum invenire potuimus, Deus ipsis, no- s. socijs in malo
busque omnibus propitius sit. Postea 50. milliaria, pedestri se servat
stinere, nobis conficienda erant, cum quidem vestimenta no- per terrā iter
stra, unā cum universa alimonia in navi amissemus, ita ut facimus ad
tantum radiculis, alijsq; fructibus, quos per campos hinc inde, portum S. Gai
invenire poteramus, nos sustentare cogeremur, donec ad Por- brielie.
tum S. Gabrielis perveniremus, in quo navim prædictam cum
suo Capiteo invenimus, qui 30. dies ante nos appulerat.

Noster vero summus Capiteus Mar. Dom. Eyollas, hoc
nostrum infortunium, quidq; nobis factum, jam ante per indi-
cium acceperat, qui unā cum suis, mærore summo afficiebatur, Missæ pro deo
non aliter sibi persuadens, quā nos omnes extinctos esse. Mand- fundu,
dabat igitur, ut pro nostrorum animarum salute aliquot missæ
legerentur.

Buonos Aeres cum delati essemus, noster supremus Præfectus,
Capiteum nostræ navis, & eius Governatorem ut se cog-
nitioni sistant, citari mandat, qui & Governatorem, sive
Pilotam, si non tanta tamque graves intercessionibus inter- villora inter
venissent, procul dubio suspendio punivisset. Damnatu sicut
tamen in quadricinium ad Brigantinam. cessione servus

Collecta ergo omni nostra multitudo in Bounas Aeres,
mandat noster supremus Præfectus, Brigantinas expediri, &
in eas omnem militem congregari, reliqua verò navigia, con-
servatis tamen ferreis vasibus atq; instrumentis, incendio deleri
iubet. Rursum igitur fluvium Paranam sursum navigaba- Flumen sur-
mus, adq; prædictam nostram civitatem Assumptionis Maria- sum navigan-
appellentes biennium sibi commemorati, ampliora Casâ. Maie- tes Assumption-
stus mandata expectabamus. redeunt.

Alvarus Nugvez ex Hispania abiens, primo San-
katharinam, deinde Assumptionem cum 300 Hispanis
appellens summus Gubernator creatur.

Cap. XXXI.

Interim hac dum ita geruntur, adventat ex Hispania Capitaneus quidam Alvarus Nugvez Cabeza de Vacha, quem Casa. Maestras, Praefectum creaverat, & cum 400 viris. & 30. Equis in quatuor naves distribuerat, è quibus duae maiores, reliquae duae Caravella fuerunt.

Nota. Franciscus Lopez Cap. 89. scribit de hoc Alvaro Nugvez, quod anno 1541. una cum 400. militib. & 46. equis à Casa. Maestrate Rio della Plata missus fuerit. Fuit autem 8. totos menses in itinere. Ergo primum 1542. Assumptionem appulit.

Haec quatuor naves, in Brasilia ad portum VViesaj, vel Sa: Katharinam appulerunt, commeatum inquisitura. Cumque Capitaneus duas Caravellas octo milliaria à portu ad commeatum quarendum ablegasset, talis eas procella obruit, ut in mari contractae perierint, hominibus tamen qui in ijs fuerant, servatis. Hoc Alvarus Capitaneus summus cum comperisset, maioribus navigijs, se amplius aquis committere non ausus fuit. Prorsus igitur illa destrui curabat, atque per terram facto itinere versus Rio della Plata, tandem Assumptionem ad nos pervenit, adducens de 400. viris trescentos, reliquos vel inedia, vel morborum sevicia extinctis.

Hinc Capitaneus octo totos menses in itinere fuerat, suntque in Civitate Assumptionis, usque ad portum S. Katharinae 300. milliaria. Hoc de itinere directissimo atq; proximo intelligendum est, Nam ab Assumptione. secundo flumine usq; ad mare, sunt 334. milliaria, & usq; ad S. Katharinam 300. Adferebat etiam Alvarus Nugvez titulum suae gubernationis ex Hispania, sibi à Casa. Maestrate concessum, atq; ideo postulabat, ut noster Praefectus Martinus Dominicus Eyollas, totam administrationem ipsi cederet, populusque ipsius iussis pareret. Id quod & Dominicus Eyollas, & populus universus, summa cum voluntate facere paratierant, hac tamen conditione, ut hanc sibi & à Casa.

5. Caravel-
rum naufragium

Terra iter fa-
ciunt.

300. viri As-
sumptionem
veniunt.

Alvarus Nug-
vez supremus
Gubernator.

47

Casa. Maieſtate conſeſſam poteſtatem aliquo evidenti documento probaret. Hoc autem tota congregatio extorquere non potuit. tantum Sacrifici, atque unus & alter, ex Capitais meis hoc aſſerebant. Verum quid huic Præſecto contigerit, ex ſequentib. cognoscetur.

Hic Gubernator Delectum militum habet, mittit navigia, ut flumen ſurſum navigent, atq; ad Surucufis atq; Achkeris tendant, quorum Præfectum ſuſpenderunt.

Cap. XXXII.

*Dicitur igitur Alvarus Nugvez luſtrato milite, deprehendit univerſi exercitus numerum eſſe octo millium viro-
rum, Inita etiam amicitia cum Martino Dominico Eyollas, alter alteri fraternam fidem atque conjunctionem jurabat, ita ut Eyollas non minus quam antea poteſtatem populo mandata dandi haberet. Gubernator igitur cum 9. Brigantinas inſtrui mandat, in flumen, quantum poſſibile ſit, naviganda aſcendat. Antequam vero navium apparatus aſolvebatur, præmittit 3. Brigantinas cum 115. Militibus, præcipiens ut quam procul poſſint, contenderent, ac Indos ſar Turcicum ſeu Maiſium habentes inquirerent.*

Luſtratio militum.
9. navicula inſtruntur.
3. navicula ſurſum navigant.

Adjungebat etiam eis duos Capitaneos Antonium Gabberronem atque Diegum Tabellinum. Hi igitur initio ad nationem Surucufis nomine veniunt, Far Turcicum ſeu Maiſium, Mandoch, & alias eius generis radículas, Mandues etiam, qua inſtar noſtrarum avellanarum ſunt, piſces, atque carnes habentem. Viri in labijs gerunt ceruleum lapidem aleæ calculi inſtar. Fæmina verò verenda contegunt.

Anton. Gab.
et Dieg. Tabell.
capitanei.
Suruculis,

Apud hanc nationem nostra navigia relinquebamus, & cum his quosdam ex socijs nostris, quibus horum custodiam mandabamus, nos vero quatuor dierum itinere, in ipsam regionem ingressi, perveniebamus ad Pagum, ad Carios 300. virorum robur habentes, pertinentem, Ibi igitur statum atque conditionem totius regionis explorantes, accipiebamus, ab his, aqua & placida responsa. Inde ad nostras naves reversi, & fluvium Parabol descendentes ad nationem Achkeres perveniebamus. Ibi inveniebamus literas, ab Alearo Governatore missas, quibus precipiebatur, ut summum Capitaneum horum Indorum Achkere nomine, suspendio tolleremus. Cui mandato noster Capitaneus absq. mora obtemperavit, verum hoc factum postea tristissimo bello causam dedit, ut postea cognoscatur.

Revertimur
Achkeres.

Achkere sum-
mus Indorum
suspensus.

His ita confectis, & praedicto Indo hoc genere mortis sublato, secundo flumine descendentes ad nostram civitatem Assumptionis iterum appellimus, nostroque Governatori, quid in hac pfectione vidissemus effecissemusq. narrando exponimus.

Dabero & Carios armant se contra Christianos. Dabero expugnatur.

Cap. XXXIII.

Post hac petebat noster Governator à Principe Indorum, in nostra civitate Assumptionis Maria habitante, ut nobis 2000. suorum concederet, qui cum nostris Christianis fluvium sursum navigando ascenderent. Huic petitioni promti assentiebantur Indi, ad omnia quae cuperemus, sua studia atq. obsequia deferentes, Interim tamen & hoc addentes monebant, ut noster summus Governator totam rem diligenter secum expendere atque examinaret, antequam in illam regionem proficisceretur. Nam totam regionem Dabero & Carios in armis esse,

Indi prom-
nent nostros.

ut conjunctis viribus Christianos invadant. Nam Regulum Dabero, fratrem esse illius Achkeres, quem Christiani suspendissent, cuius mortus vindictam severissimè à Christianis expetiturus esset. Huic consilio obtemperans noster Gubernator, ommissa hac protectione se interea contra hostes suos armat, ut in eos expeditionem suscipiat. Statuit igitur consentiente suo jurato fratre M. Dominico Eyollas, ut is Eyollas cum 400. Christianis & 2000. Indis contra dictum Dabero & Carios proficiscatur, & eos vel tota regione pellat, vel funditus extirpatos delet. Hoc mandatum dicitur Eyollas fideliter secutus & exercitum ex civitate Assumptione educit, si que hosti occurrens initio ex mandato Cesare. Maestatis Daberonem ad pacem, & quietam consilia hortatur, verum hac ille vili pendens nullam pacis tractationem admittere voluit, numerosum enim coegerat exercitum, suos pagos vallibus in terram defixis muniterat, & quasi triplici palorum lorica circumdederat, egestis etiam ingentibus & profundis foveis, de quibus supra etiam cap. 21. diximus, quæ omnia nos ante accurata indagine exploraveramus.

Eyollas cum
400. Christianis
& 2000.
Indis contra
Daberonem
proficiscitur.

Daberoni
pax offertur.

In quartum autem diem usque cum nostro exercitu quietè constitimus, antequam bellum ipsis denunciaremus, sed quarto die mane tribus horis ante ortum solis, facto impetu in urbem irruimus, eaque expugnata, quicquid in ea deprehendimus, occidimus, pluribus amentis feminis captis, & à cæde servatis, quod nobis postea magno emolumento fuit. In hac oppugnatione 16. ex Christianis occubuerunt, multis ex populo vulneratis & lesis. Indorum etiam ex nostrâ parte non pauci interierant: ex casti. Canibalis verò 3000. cæsa fuere. Non multo tempore intercedente, venit ad nos Dabero cum suis, & petit admissorum veniam & gratiam, rogans sibi suisque uxores & liberos restitui, pollices burgi pro se suoque populo obedientia, & debitam subjectionem. Hoc petenti Capitaneum nostrum jussu Imperat. Maestatis concedere, atque promittere oportuit.

Dabero expugnatur.

16. Christiani.
3000. Indorū

Dabero in gratiam recipitur

Assumptio

Assumptio praesidio munitur, fluvium Parabol
 iursum navigant, veniunt ad Montem
 Fernandi, Item ad Paiembos, Ba-
 scheropos & Surucufis.

Cap. XXXIII.

Hac pace ita confirmata, fluvium Parabol deVecti, ad nostrum Summum Praefectum Alvarum Nugvez Cabeza de Vacha, revertimur, eique quid egerimus, quidaq; passisimus exponimus. Qui his rebus cognitis, omnino expeditionem quam antea meditatatus fuerat, suscipere constituit. Petit igitur à Dabero: cum quo iam pax conciliata erat, ut auxilia duorum millium Indorū nobiscum mistant, ad quod Indi prompti erant perpetua nobis obsequia deserentes. A Cario etiam novem Brigantinas instrui postulat, quibus rebus omnibus confectis, de octingentis Christianis, 500. assumit, 300. Assumptione relictis, quibus Capitaneum labannem Saleusser ordinabat.

*Hoc igitur exercitu quingentorum Christianorum, & duorum millium Indorum, fluvium Parabol ascendimus: Habebantque Carios secum 83. Scaphas, nos vero Christiani novem Brigantinas in quarum singulis duo equierant. Sed equi per centum milliaria terra traducebantur, nos vero flumine Vecti sumus usque ad Montem S. Fernandi: Ibi igitur, equi rursus in naves assumtis, inde porrò proVecti sumus, donec pervenimus ad nostros hostes, Paiembos, verum hi non expectato nostro adventu, edificijs prius incensis, una cum uxori- bus & liberis se fuga subdlexerant: Postea iter centum mili- liarium unà proVecti, ita ut in nullum populum incideremus, pervenimus tandem ad nationem, cuius populi Bascherepos nominantur, & carne ac piscibus vivunt. Natio est populo-
 sas.*

2000 Indo-
 rum cum Chri-
 stianis profici-
 scuntur.
 Brigantina.
 300. Christia.
 norum praesidiū
 Assumptione re-
 linqtur quorū
 Capitane. lo-
 han Saleusser.
 Fluvium Para-
 bol ascendunt.
 83. Scapha 9.
 Brigantina
 18. Equi.
 Mons S. Fern-
 andi.
 paiembos.
 Bascherepos
 100. miliaria

sa, centum miliarium regionem amplam inhabitant. Scapharum tantum numerum possidet, ut non scribi possit. Faminae horum verenda tegunt. Hi colloquia nostra despectantes aufugiebant. Ab his digressi, ad aliam nationem pervenimus Surucufis nomine, à Bascherepos 90. miliaria distantem: huius homines benignè & amice nos excipiebant. Ex his Surucufis quilibet Paterfamilias, cum uxore & liberis peculiare, & proprium domicilium inhabitat. Viri habent orbiculum ligneum, instar aleæ Calcusi, de auricula pendentem, Mulieribus chrySTALLUS castio colore, crassitudine digiti, de labijs pendet, Speciosa sunt, prorsus nudè incedentes. Hi homines farre Turcico, Mandeoch, Manduis, palades, piscibus & carne abundant. Estq; natio valde populosa.

Surucufis 90.
miliaria.

Ex his noster Capitaneus quæri mandabat de natione Carchacariis nomine, Item de Carios. Verum hi de Carcharariis nihil indicare poterant; de Carios vero dicebant, eos secum domi suæ esse. Sed hoc non erat verum. His cognitis, mandabat noster Praefectus, ut nos itineri accingeremus, se enim porro in regionem ingressurum esse. Ordinabat igitur, ut 150. Milites apud naves manerent, quibus com meatum in biennium addebat. Reliquos 350. una cum 18. equis, & 2000. Indorum seu Carios, qui Assumptione nobiscum discesserunt, assumens, in ipsam regionem porro ingressus est; verum parvo nostro cum commodo. Nam Praefectus noster is vir non erat, qui tantæ rei gerendæ par esset, & oderant eum omnes Capitanei & milites, sicut etiam satis morosum & immitem se erga militem præbebat. Octodecim ergo dierum iter emensis neq; Carrios, neque quisquam aliorum hominum in conspectum venerat, alimonia etiam deficiente, ita ut nostro Praefecto necessarium ad naves redeundum esset. Noster tamen Praefectus quendam Hispanum Franciscum Rieffere, cum 10. alijs Hispanis, ulterius progredi jubet, præcipiens, ut si post 10. dierum iter

Ferrater sal
ciunt.

10. viri ulterius
pergunt.

nullam invenirent nationem, ut ad naves ubi eos expectaturi essent revertentur, Ita que accidit ut hi in populosam incidere nationem, qua farrus Turcici, Mandeoch, & aliarum radicularum copiam habebat. Verum Hispani in eorum conspectum prodire non audebant, sed reversi ad nos hoc supremo regrediuntur. nostro Gubernatori significabant, qui omnino in hanc regionem iterum ingredi volebat, sed aquis quo minus procederet, impediebatur.

Ernandus Rieffere fluvium sursum navigat,
ad Guebuecusis & Achkeres.

Cap. XXXV.

Ernandus Rieffere 30. milites imponit, & addito Capitano Ernando Rieffere injungit, ut fluvium Parabol ascendat, nationem Scherves nomine quaerens, ibique bidui itinere, amplius non, in penitiora terra loca ingrediatur, & postea ad eum de regione, & eius habitatoribus Indu referat. Navibus igitur a nostro Capiteano summa digressi, primo die ex altera regionis parte, pervenimus ad quendam nationem Guebuecusis nomine, cuius homines incolunt insulam quandam 30. milliarsum spacium complectentem, quam fluvius Parabol circumdat. Vescuntur Mandeoch, Maisio, Manduis, padades, Mandepore, Porpe Bachkeku, & alijs radicibus, Item carne & pisce. Mares & femina specie prioribus Surucusis similes sunt. Istum diem apud eos morati sumus, Postero die cum discederemus, comitabantur nos hi Indi decem Canaes seu Cymbis: his etiam de die ferinam, & pisces venabantur, quibus nos honoris, & reverentia causa donabant.

Ernandus Rieffere 30. milites flumen sursum navigat.

Guebuecusis absunt 4. miliaria.

Facunda insula.

10. Cymbis monstrant viam.

Achkeres distant 36. miliaria.

In hoc itinere novem dies consumentes, appulimus postea ad nationem Achkeres, ubi magna hominum multitudo col-
lecta

tram mamillam adurit ne crescere amplius possit, quod ideo faciunt, ut ad arma arcusque tractandos habiliores sint. Sunt enim mulieres bellicosa, bella cum suis hostibus gerentes. Inhabitans ha mulieres Insulam satis amplam, qua aquis undiq; ambitur, nec nisi Canoes seu Scaphis ad eas accedi potest In hac insula autem nec aurum, nec argentum habent Amazones, sed in terra firma, quam viri inhabitant, dicuntur habere ingentes Thesauros. Natio est valde populosa, Regemque habere dicitur legnes nomine, & loci nomen Rex Scherves nobis indicabat. Capitaneus igitur Ermandus Rieffere à Rege Scherves petebat, ut ex suis quosdam viros nobis adjungeret, qui nostra nobis impedimenta gestarent, tum nos penitiora Regionis loca Amazonas illas quasitum, ingressuros esse. Assentitur ille libenter, inserim tamen monens, totam Regionem nunc aquis inundare, difficile igitur & per incommodum nobis ad ipsas iter futurum, nec facile ad eas, hoc quidem tempore reperventi posse. Nos vero eius dictis fidem adhibere volebamus, sed Indos nobis adjungi instabamus. Dabat igitur nostro Capitaneo pro sua persona 20. viros ut eius impedimenta & cibaria gestarent; nostrum vero singulis, quinq; qui nobis servirent, & reculas nostras bailarent. Occidit enim iser conficiendum erat, quo nullum indum visuri eramus.

Inhabitans In-
sulam.

Capitaneus pe-
tit Indos Co-
mites.

Scherves cum
Christianis A-
mazones qua-
situm profi-
citur.

Postea vero pervenimus ad stationem quandam Siberis nomine, qua lingua & alijs rebus Scherves similis erat. Continuum autem hoc octiduum die & nocte nobis in aquis eundum fuit, ad genua, veletiam ad cinctum usque pertingentibus: nec ullo modo ex his emergere poteramus. Si que ignem excitare volebamus, necesse erat, ut illum strui ex magnis lignis composita imponeremus: saepeque accidit, ut cibum cocturis, & olla & ignis in aquam delaberetur, ita ut cibo postea nobis carendum fuerit. Culices etiam interdum & noctu nos infestabant, ita ut nihil necessariorum operarum facere possemus.

Siberis 32.
milliaria.

Ambulant in
calidis aquis.
Ignem super
aquis excitant

Culices.

Quare-

Quarunt de
inere residuo

Querebamus ergo ex illis Siberis, utrum & in posterum
aquis habituri essemus? Qui respondebant, nobis adhuc qua-
driduum in aquis ambulandum esse, & postea 5. dies terra i-
terfaciendum, tandemque nos ad nationem perventuros Or-
thuesen nomine. significabant etiam, nostrum nimis esse pau-
cos, ideoque nos regredi debere. Verum Scherves hoc facere
nolebant. Nam hos potius, qui hactenus nos comitati erant
ad eorum Pagum remittere cogitabamus, verum hoc illi face-
re recusabant dicentes, sibi à Rege suo injunctum esse, ne
nos deserebant, sed nobiscum perseverarent, donec regione ite-
rum egrederemur. Adjunxerunt ergo nobis hi Siberis 10.
viros, qui unacum Scherves nobis viam monstrarent ad pra-
dictos Orthuesen. Itaque adhuc 7. dies nobis in aquis eundem
fuit, quæ ita calida erant, ac si ad ignem ita incaluisset, quam
etiam, cum nullam aliam haberemus bibere cogebamur. Ali-
quis autem fortasse cogitare posset, fluxuatilem hanc aquam
fuisse, verum tum temporis tam crebra & frequentes pluvia-
sucrant, ut ha totam regionem, quæ plana prorsus ac equalis est
aquis repleverit, & nos has aquas, ut dicitur postea magne
nostro malo sensimus.

7. dies ambu-
lant in calidis
aquis.
Inundatio.

Nono igitur die decimum venimus ad quandam Pagum
nationis Orthuesen, inter 10. & 11. horam. Duodecima au-
tem hora medium pagum ingressi, ad domicilium Principis
pervenimus. Tum temporis se valde inter ipsos grassabatur,
cui fames causam præbuerat. Nam duobus annis cicada, far,
atque omnes arborum fructus ita depasta erant atque corrupes-
cant, ut nihil ipsis, quod esus esset, prope relinqueretur. Quod
cum nos Christiani cognosceremus, valde territi sumus, &
quia nec nos cibarijs abundabamus, diu in hac regione manere
non poteramus.

Orthuesen civi-
tatem 36. mil-
liaria.
Sava pestilen-
tia grassatur
in Orthuesen.
Cicada.

Interrogabat autem noster Capitaneus huius nationis
Regulum, quantum itineris nobis ad Amazonas restaret? à
quo

quo responsum accipis. Integrum mensem nobis adhuc iter faciendum, præterea totam regionem aquis, quasi inundatione repletam esse, quod verum esse deprehendimus ipsi.

Regulus horum Orthuesen donabat nostro Capitaneo quatuor auri laminas, & quatuor circulos argentos, quos brachii circumdant: auri laminas autem Indi ornamenti loco, in fronte gerunt, ut apud nos Magnifici Domini catenas seu monilia aurea de collo suspensa gestant. Pro his rebus donabat nosster Capitaneus Indorum Regulum, securicula, cultris, globulis precatorijs, seu Pater noster, forpicibus, alijsq; rebus eiusmodi quæ Noriberge fabrefieri solent. Libenter plura ab his petissemus, sed tentare hoc non audebamus, propterea, quod nostrum numerum nimis pauci essent, ita ut nobis ab ipsis metere cogeremur. Erat enim horum Indorum multitudo valde numerosa, & pagus magnus, ut maiorem, atque populosiorē per totam Indiam non viderim. Pagus enim maiorem in modum longus latusque erat. Hæc etiam lues inter Indos grassans procul dubio nobis bono fuit, cui, ut dixi, fames causam dederat, alioquin nos Christiani salvi atque incolumes vivi non evasissemus.

Orthuesen
magnis pagus.

Regressi ad summum Præfectum revertuntur, qui spolia, & quicquid in hac profectio-
ne comparferant ipsis eripit, tumultuantur seditiosè,

Cap. XXXVIII.

Regressi igitur, ad prædictos Siberiæ revertēbamur, erantque nos Christiani à comœatu & alijs rebus malè instrueti, nec quicquam cibariarum habebamus præter fructus arboris, quam Palmides vocant, Item cardes, aliasque agrestes ras

dicalas sub terra nascentes. Cumque ad Scherves rediremus propemodum dimidia pars populi nostri lethaliter aegrotabat idque propter aquam, in qua, 30. totos dies nobis eundum fuerat, ita ut nunquam ex hac egredi & deflectere liceret, Item etiam ob summam egestatem, & famem, qua nobis in hoc itinere toleranda fuit; quam calamitatem non parum anxerat, quod sordidam illam atque impuram aquam bibere cogebatur. Apud hos autem Scherves, cum quibus Regulus ipse habitabat, quadriduum manentes, ab eis valde amantes & benigne tractati atque curati sumus. Dederat enim Rex suis subjectis mandata, ut omnes res necessariae nobis subministrarent. Prose etiam quisque in hoc itinere pecuniam penes o. Ducatorum collegerat, tantum ex gossypino peltis, & argento, que clam permutatione cultrorum, globorum precasoriorum, forpium, & speculorum, ab ipsis consecuti fueramus.

Scherves benigne tractant Christianos.

Post hac omnia flumen de vecti ad nostrum summum Flumen de ve- Præfectum redimus. Ad naves autem cum per venissemus, hiantur. mandabat præfectus sub capitis pena, ne quis nave egredere-
Ernandus Rief pitaneum arreptum in vincula conijci mandabat, nobisque fere Capita- militibus, quicquid in hac profectione pecuniam collegeramus, neus capitur. per vim exiebat. Nec his contentus, etiam Capitaneum, de Eripit militi- arbore suspensum, necare volebat. Hac, cum in Brigantinis bus qua ex iti, adhuc morantes, intelligeremus, inito cum quibusdam amici nere attulerat, cis, in terra versantibus, consilio, contra dictum Præfectum tumultum atque seditionem concitavimus, ei presentes presen-
Liberatur Ca. consilium capture. si in faciem dicentes, ut quam primum Capitaneum Ernand-
pitaneum resti- tumur abla- Alvarus videres, paratis animo, quam primum Capitaneum è capti-

7
è capti vivate liberabat, nobis etiã omnia qua abstulerat restitu-
suebat, sermonibus blandis animos nostros captans atque pa-
cem concilians, ut acquiesceremus. Sed quid postea eo factum
sit, suo sum incommodo expertus est, ut ex sequentibus pa-
sebit.

His ita transactis, & pace constituta, petebat summus
Præfectus à Capisaneo Ernando Riefferre, ut sibi ordine, re-
censeret de regione illa, & quid in ea vel vidissemus, velex-
pertissemus, curque tam diu absuissemus: De his omnibus
ea documensa atque responsa accipiebat, ut his acquiesceret.

Quod autem nos tam inclementer exceperat, atque ea,
qua summo cum labore nostro, acquisiveramus, nobis eripere
conatus fuerat, nulla alia erat causa, quam quod eius manda-
to non parveramus. Expressit enim verba injunxerat: Ne
ultra Scherves progredieremur, sed abijs, tantum bidui iti-
nere in ipsam regionem ingressi, postea ad eum revertere-
mur, & de regionib. quas transissemus ad eum ordine refer-
remus: Nos vero à dictis Scherves trium dierum in ipsa re-
gionis penitiora loca iter feceramus.

Præfectus Alverus Nugvez à suis militib. ob a-
nimi elati fastum contemnitur, qui etiam
Surucufis absque iusta causa in-
terficiunt.

Cap. XXXIX.

Hac cum ita narrando exposuissemus, planè constitu-
erat noster summus præfectus, omni cum populo rursus iter su-
scipere in eas regiones, in quibus antea fueramus.

Verum nos milites ipsi assentiri volebamus, præsertim

præfectus vult
milites reduce-
re in regiones,
quas ante pe-
ragraverunt
milites nolunt.

hoc tempore, cum regio undique aquis plene eras. Accedebas etiam hoc impedimentum; quod plarique ex ijs qui nobiscum in illa expeditione fuerant, propter aquam, in qua tam diu nobis ambulandum fuerat, adhuc admodum languentes agrotabant. Prefecti etiam austeritas multum vilescibat, nec populo gratus acceptusque erat. Erat enim vir exigui consilij, nec unquam in vita sua Magistratum alicuius momenti gesserat. Mansimus ergo duos menses apud predictos Surucufis, & interim noster Prefectus febris correptus graviter decumbebat. Quanquam parum retulisset, etiamsi tunc mortuus fuisset. Eius enim laus atque commendatio apud nos valde exigua erat.

Manent 2.
mensis apud
Surucufis.
Prefectum
agrotas.

Surucufis regio in
saimbris.

Tropicus Capricorni.
Ursam maiorem
videntem.

In hac regione Surucufis nullum inveni Indum, qui 40. aut 50. annos vivenda artigisset, totoque vita mea tempore nullam expertus sum regionem minus salubrem. Sita est sub tropico Capricorni, ubi sol altissimus est. Non minus insalubris est, atque illa ad S. Thomam. Apud hos Surucufis Planstrum sive ursam maiorem vidi. Hanc enim stellam in caelo amiseramus, cum Insulam S. Tiago, & virides, pratermavigaremus, de quibus antea diximus.

Nota. Sub Tropico Capricorni sub quo Surucufis sita esse dicitur, poli Antarctici elevatio est $22\frac{1}{2}$ graduum. Ibi ura maior, in summa sui in caelo elevatione aliquot horas conspicitur. Quod autem Autor, se illam apud Insulam S. Tiago amisisse dicit, cum rei veritate non consentire videtur. Nam ura maior, ab hac insula, 606. milliaria versus meridiem, ubi eius elevatio summa est, adhuc conspicitur potest. Sicut in globo caelesti demonstrari potest.

In hac sua autem adversa valetudine mandabat noster summus Prefectus, ut 150. viri Christiani, sese armarent, atque assumtis 2000. Caris, etiam 4. Brigantinas expedirent. His injungebat ut ad 4. milliaria ad Insulam Surucufis navibus accederent. Et postea omnem istum populum interficerent, & caperent, atque praecipue illos personas e medio tollerent, qua
quadra-

quadraginta aut quinquaginta annos nate erant: Quomodo
 vero dicti Surucufis nos antea exceperint, dictum est. Quam
 vero mercedem eis reddiderimus. & quam grata illis fueri-
 mus, brevi mox cognoscetur. Et novit Deus, quod ipsis à no-
 bis summa sit facta injuria. Cum igitur ad illorum Pagum
 ex improvise appuliffemus, prodibant illi ex suis domicilijs
 cum suis armis, arcubus atque sagittis, pacifice tamen nobis ob-
 viam, verum mox inter Carios & Surucufis tumultu exorto,
 nos Christiani tormenta aenea in eos emittebamus, valde mul-
 tos occidentes: Captis etiam prope 2000 ex viris, feminis,
 pueris, puellis, diripiebamus omnem eorum supellestem, &
 quicquid omnino eis eripi poterat, sicut in eiusmodi impres-
 sionibus fieri solet. Quibus ita confectis revertebamur ad no-
 rum Praefectum, qui his quae feceramus contentus erat, eaque
 approbabat. Quia vero nostri milites, languidi, atque egredi
 erant magna ex parte, plurimi etiam ex his erga Praefectum
 nostrum male affecti, eum oderant, nihil his porro, efficere po-
 teramus sed una omnes fluvium Parabol devecti, ad nostram
 civitatem Assumptionem reversi sumus; ubi reliquos Christia-
 nos reliqueramus. Eo in loco nosser summus Praefectus iterum
 febriliter decumbebat seque totos 14. dies domi contine-
 bat magis nequitiosa simulatione atque fastu, quam in vale-
 tudine impeditus: nec milites amice compellabat, sed omnis
 no in officiose & prater decorum se erga illos gerebat. Decet
 enim Principem, aut summum praefectum, qui regionis alicuius
 gubernacula administrare vult, ut erga summos atque in-
 fimos, comis atque benignus sit, inque dandis mandatis & re-
 sponsis, placidum mansuetum atque clementem se praebeat.

Tyrannus praefecti contra Surucufis. Ingratitudo.

Surucufis caesi

Redeunt ad summionem.

praefectus ob factum contemnitur.

Gubernatoris officium.

Omnino enim eiusmodi persona opera danda est, ut talem
 per omnes se praestet, qualis ab alijs censei atque coli velis, ut-
 que eos, in quos sibi imperium sumit, etiam prudentia, & vir-
 tute antecedit. Turpe enim est, atque indecorum, honoribus

aliquem emovere, non autem sapientia antecellere velle; Nemo etiam honoris & dignitatis sua causa, intumescere, atque se efferre debet. Omnis enim Praefectus militum causa, non autem milites propter Praefectum conducuntur.

Alvarus Nugvez cabera die vacha Hispanorum Praefectus a suis militibus capitur, adque Caesaream Maiestatem mittitur, In cuius locum Dominicus Eyolas eligitur.
Cap. XL.

Consilium mi-
rum contra
Praefectum.

Cum igitur apud hunc nostram Praefectum nullus personarum esset respectus, ipseque solus omnia, pro suo superbo & elato ingenio dirigere vellet, Univerfa communitas, Nobiles pariter, atque ignobiles unanimi consilio, statuit atque decernit, se hunc suum Praefectum captivum ad Caesaream Maiestatem mittere, eiusque Maiestati huius egregias virtutes, et quae alia etiam qualem se in administranda gubernatione, praestitisset, exponere velle. Vigore ergo huius decreti, Histegz Dominus, nempe Quaestor, Scripturarius, seu telonio Praefectus, atque Secretarius, a Casa Maiestatis ordinati, quorum nomina fuerunt Almunxus Gabrerus, Francus Mendoza, & Gratus Hamiegus, assumptis 200. militibus, nostrum Praefectum, nihil minus quam hoc metuentem, ceperunt, factumque hoc est, die S. Martini, Mense Aprili. Detinuerunt autem eum captivum integrum annum, donec navi, quam Caravellam vocant, commeatu, nautis, aliisque ad navigationem rebus necessarijs instructa, eum cum duob. alijs Dominis in Hispaniam ad Imperatoriam Maiestatem mitterent.

Praefectum ad
piscur mittitur
in Hispaniam
2544.

Hic ita consecutus, necessitas postulabat, ut huius loco alius
supre

or

supremus Praefectus crearetur, qui interim gubernationi populi praeset, donec Caesarea Maestas alium substitueret. Vt debatur igitur toti communitati consultum, ut Martinus Dominicus Eyollas eligeretur Praefectus, qui & antea gubernationi huius Regionis praesuerat, praesertim cum & milites eum amarent: quam electionem etiam potior pars approbabat, Et si enim aliqui essent, inter quos prioris praefecti cognati atq; familiares erant, quib; dictus Eyollas non admodum placeret; examen eorum non fuit magna ratio habita. Hoc tempore ego hydropis graviter laborans decubui, quem morbum in itinere ad Orthuesen contraxeram, cum tam diu nobis in aqua ambulandum fuerat, & insuper egestatem & famem penè intolerabilem perpessi eramus: Ex illo itinere nostrum 80. egrotare ceperunt atq; 30. tantum valetudinem recuperarunt.

Martinus Dominicus Eyollas creatur summus Praefectus.
 Autor hydro-
 picus.

Discordia Christianorum, Carios contra Christianos confilia, Ieperitamen & Bathaci Christianis opem ferunt.

Cap. XLI.

Ablegato igitur Alvaro NugveX in Hispaniam, Christiani ita inter se dissidere ceperunt hostiliter, ut nullus aliquidquam boni vel cuperet, vel optaret, atque diurna & nocturna inter eos pugna atque digladiationes essent. Diaboli dominio inter nos ita grassante, ut nullus ab alio tutus esset. Haec dimicationes inter nos propemodum integrum annum durabant, causam praebente huic malo Alvari ablegatione. Haec cum Carios qui haecenus amici nostri fuerant, ammadverteret, nos Christianos scilicet inter nos ipsos tam infideli animo esse, atque tales digladiationes in nos mutuo exercere, per quam gratum illis omnibus hoc accidebat.

Discordia.

Confilia Carios contra Christianos.

Inibant ergo inter se consilia ut nos Christianos omnes interficerent & in regione tota delerent. Verum per Dei omnipotentis gratiam, hac eorum consilia ipsis non successerunt.

Carios & Agais contra Christianos

Hoc igitur tempore tota regio Carios, sicut & alia quaedam nationes, Item ipsi Agais etiam contra nos Christianos arma capientes insurrexerunt. Hoc cum intelligeremus, necessario inter nos iterum concordia constituta, etiã cum alijs quibusdam nationibus, Ieperus atque Bathacis pacem faciebamus. Habent haec nationes robur 5000. virorum, vivunt

Ieperus Bathacis Christianorum amici.

tantum piscibus & carne, sunt homines terra marique bellicosissimi, Arma eorum sunt Tardes, media haste longitudine, non tamen ita crassa, quarum cuspidibus acuta siles praefixae sunt. Sub cingulo etiam sustem gerunt quatuor spithamarum longum, in extremitate antersore globum, seu nodum habentem. Habent hi Indici Milites ligellato. vel 12. aut etiam plura pro arbitrio. spithama longitudine, quarum cuspides armatae sunt lato dente piscis, quem palmede vocant, & nostra tenche similis est. Hic dens instar novacula acutus est, quo quomodo utantur, audietis.

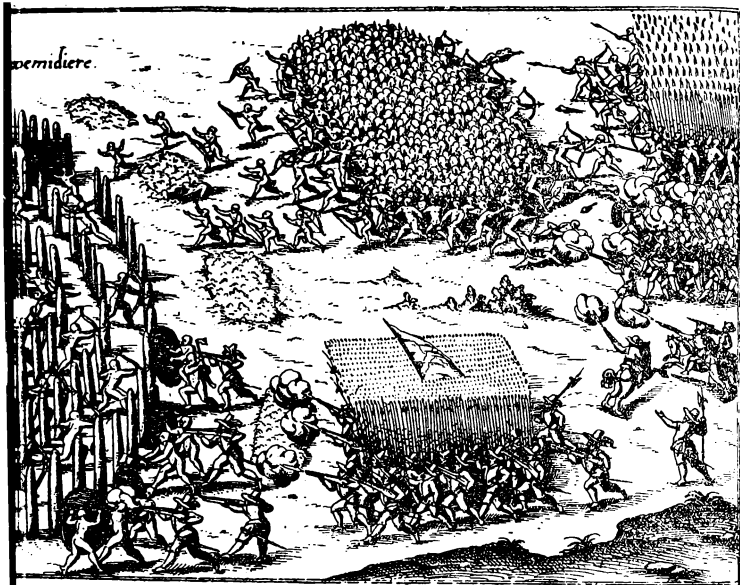
Arma Ieperus.

In itinere pugnam incunt praedictis Tardes, suos hostes cursu insectantes, quorum pedibus sustem, ut labantur, obijciunt. Quo facto non attendunt, an hostis semivivus aut mortuus sit, sed dente praedicto ipse caput amputant, quam refectionem tanta celeritate perficiunt, ut vix tam cito corpus quis verte-re possit: deinde praedictum dentem cingulo aut si quid aliud huius secum habet, inserunt. Nunc porro cognoscetis quid hominum capitibus agant: si facta pugna, aut velitatione contingit, ut hominis caput consequantur, huic cutem totam unã cum pilis detrahunt, atque arenam & benè exsiccata, longepertica assignunt, & memoria causa. perinde ut nostri Capitanei, aut Equites sua trophaea, in templis erigunt. Ut autem ad nostrum propositum redemus, remque totam in pauca

Tardes utrum sit & suste.

Quid Ieperi dominum capitibus agant.

semidiere.

conferamus, harum nationum Ieperus & Bathacis mille viri bello apti ad nos venerunt : quod omnino nobis gratum acceptumque fuit.

Christiani, opem ferentibus Ieperis & Bathacis, Carios vincunt, & Froemidiere atque Caraieba expugnant.

Cap. XLII.

Post hac igitur unà cum nostro summo Praefecto, & 350. Christianis, quibus se mille Indi conjunxerat, quos noster praefectus ita distribuerat, ut semper tres uni Christiano subservirent; Assumptione discedentes eo usque progressi sumus, ut tantum tribus miliaribus, abessemus ab eo loco ubi Carios hostes nostri, castra posuerant, qui 15000. virorum robur habentes, jam aciem suam instruxerant. Etsi autem jam ab eis tantum dimidium milliare abessemus, tamen eo die eos armis aggredi non volumus, quod ex itinere lasi essemus, & crebra atque larga pluvia nos molestarent; occultavimus ergo nos in silva, in qua praeter ista nocte delitueramus.

Carios robur
15000. habent,

Postero die mane hora sexta egressi, & circa horam septimam in eorum conspectum venientes, acie confliximus, Pugna usque ad horam decimam producta. Tandem vero in fugam coniecti, properarunt ad quendam Pagum 4. miliaribus illinc distantem Froemidiere nomine, quem firmis propugnaculu munierant. Summo Capitaneo Carios Maehkarias nomen erat, cecideruntque in hoc conflictu ex hostibus 2000. virorum, quorum capta Ieperus secum abstulerunt. Ex nostris, praeter hos qui vulnerati lasique fuere quos Assumptionem remisimus, decem Christiani interfecti sunt. Nos vero universono nostro exercitu hostes insecuti sumus, usque ad eorum

Pugna.
Carios fugiunt

2000. Carios caesa.

10. Christiani interfecti.

Pagum Fræmidiere quo se Præfectus Carios cum suis è fuga receperat. Hunc verò Pagum triplici vallorum ordine tanquam muro circumseperant. Valli crassitudinem viri, qua medius est, æquabant, qui ad viri staturam in terram desossi, tres orgyas supra terram extantes eminebant. Foveas etiam egresserant, de quibus & supra dictum, in quarum singulas quinque vel sex fudes, instar acicularum acuminatas defixerant. Erat itaque hic Pagus opere, virorumque fortium præsidio optimè munitus, ita ut tridui obsidione eum frustra premeremus, tandem tamen, Deo auxiliante, eo potiti sumus.

Fabricabamus etiam ingentia, & rotunda scuta ex coriis Indicarum ovium, quæ Amaten, seu Amidas vocant. Est hoc animal satù magnum, instar mediocris muli, colore castio, pedibus, quales vaccarum sunt, bisulcis, cætera asino simile, gratum cibum præbens. Horum animalium magna copia est in hac regione habent pellem dimidium digitorum crassam. Hæc igitur rotunda scuta Indis sepe us abamus, quibusdam & securim addentes. atque inter duos Indos sclopetarium ordinabamus. Feceramus autem horum scutorum 4000. scuta, supra dicta. His ita dispositis, tribus diversis locis, pagum invadebamus, mane ante ortum solis inter secundam & tertiam, utraque tribus horis elapsis, destructo eorum triplici sapimento, in ipsum pagum Fræmidiere, penetraveramus, atque edita in eo magna strage hominum, nec viris, nec feminis, nec pueris puellisve parcebamus. Maior tamen pars ex huius fuga elapsa, in alium quendam ipsorum Pagum Carieba nomine, 20. milliariis à Fræmidiere distantem, se receperat quem & ipsum, quam poterant, validissimè muniabant. Convenerunt autem rursus Carios magno numero, positis castris juxta ingentem sylvam, ut si forte & hic pagus à Christianis expugnaretur, in hanc sylvam præsidio, ad sui defensionem assidens, sicut ex sequentibus intelligetur.

Caliditas militari, fenstra tagema.

4000. scuta, supra dicta.

Univerſo no-
stro militiæ.
Fræmidiere
expugnata.
multis ex Ca-
riis. aff.

Carieba.

Nos igitur Christiani, unà cum summo nostro Præfate Carios infes-
 Et Marino Dominico Eyollas, reliquisque socijs nostris le- quuntur.
 perus & Bathacis, hostes nostros Carios insequentes, tan-
 dem circa quintam vespersinam, ad dictum Pagum perve-
 nimus, positiſque caſtrus tribus eum diverſis locis circum- Carieba obſe-
 ſedimus. Quosdam etiam ex nostris in ſylva occultave- detur.
 ramus, ut ibi diligenter excubias agerent. Adventa-
 bant etiam nobis ex civitate Assumptione auxiliis 200.
 Christianorum, & 500. ex Ieperus & Bathacis. Multi Recentia an-
 enim ex nostris, Christiani pariter, atque Indi, in oppugna- xilia adve-
 tione prædicti pagi, vulneribus atque alijs modis laſi affli- nunt.
 cti erant, ita ut neceſſario recentem militem in auxilium no-
 bis advocare cogeremur. Erant igitur nunc univerſa no-
 ſtra noſtra 450. Christiani, Ieperus autem & Bathacis 1300.
 numero.

Hunc autem Pagum nostri Hostes Carieba, multo va-
 lidius, quam unquam alium, vallibus atque fossis munitant.

Instrumenta etiam quadam, instar decipularum, qui- Gliricis decet
 bus glirer capiantur, fabricaverant, qua si pro ipsorum pul-
 consilio & mente concidissent, singula uno casu 20. aut 30.
 viros oppressissent, illorum instrumentorum multa circa Pa-
 gum hinc inde disposuerant, sed Deo clementer nos prote-
 gente, etiam ha illorum molitiones successu caruerunt.

Adhunc igitur pagum totum quadriduum consideba- Carieba per-
 mus, nec quicquam quod opera precium esset efficere potera- præditionem
 mus, donec proditto, qua ubique in mundo dominium obti- capitur.
 neret, interveniret. Quidam enim Indus ex his Carios no-
 stris hostibus, qui ipsorum Capitaneus fuerat, cuius etiam
 hic pagus proprius erat, noctu nostrum summum Capitaneum
 adibat, vehementer petens, ne hunc suum Pagum, vastatum
 incendio deleremus, quod si ipsi promitteremus, adjuncturum

se nobis viros; rationem etiam atque modum eius occupandi ostensurum. Quod cum noster summus Praefectus, cautione etiam interposita, quod nihil damni esset accepturus, promitteret, ostendebat is nobis in sylva duas vias in ipsum Pagum perveniendi, seque incendium in eo excitaturum, dicebat quo durante, in eum nos irrumpere debere.

Stulti ex Ca-
7105 interfecti.

Hac cum juxta consilium & conventionem inter nos factam procederent, hac ratione pagum ingressi occupamus, atque nobis Christianis magna populi caedes facta est: Quique fuga se elapsos putabant, in manus leperum incidebant, à quibus maxima ex parte interficiebantur. Vxo- res autem, atque liberos suos tam secum non habebant, sed in sylvam ingentem 4. milliaria illinc distantem, abdidierant.

Dabero iube-
116 Sabae.

Populus autem qui ex hoc conflictu evaserat, ad alium quendam Indoram Regulam Dabero nomine, confugerat, Pagus vero, qui ipsis receptum praebat, Iuberis Sabaie vocabatur, distabatque à Caraeiba 40. milliaria. Eo autem eos in se qui non poteramus propterea, quod ipsi, quacumque transferant, omnia longe lateque, incendio & direptionibus vastaverant, omnemque com meatum atque victus copiam eripuerant. Quodriduum in pago Caraeiba morantes, vulneratos curabamus & nos etiam quiete reficiebamus.

Assumptionem reversi, expeditione suscepta
fluvium navigis ascendunt, Iuberis Sa-
baie expugnant, Daberonem in
gratiam recepto.

Cap. XLIII.

Post hac ad nostram Civitatem Assumptionem rever-
tsimur.

timur, ut deinde fluvium navigando ascendere, & predictum pagum Iuberic Sabae in quo Indorum Regulus Dabero domicilium habebat quærere possimus. Reversus igitur Assumptionem, 14. dies ibi perseveravimus, omni generis armatura atque munitione, alijsque rebus huic expeditioni necessarijs nos instructuri, imprimis verò, ut de comœatu nobis prospiceremus. Noster etiam summus Praefectus suas copias recensẽ milite, Christiano atque Indo instaurare atq; augere volebat, Nam multi in precedentibus oppugnationib. & conflictib. vulneribus affecti egrotabant.

Parant se ad
profectionem.

Omnibus itaque rebus expeditis, 9. Brigantiniũ & 200. Canaẽ seu scaphis, quibus 1500 Indi ex Ieperis vehebantur, fluvium Parabol hostes nostros Iuberic Sabae quasituri ascende-
debamus. Distat autem Civitas Assumptionis Maria, à Iuberic Sabae, in quam hostes nostri se è fuga receperant 46. miliaria.

9. Brigantiniũ
sursum navi-
gant.
Iuberic Sabae
46. miliaria
Assumptione di-
stat.

In hoc itinere etiam Capitaneus ille Carios, qui pagum Caraiẽba nobis prodiderat, se nobiscum conjungebat adducens nobis auxilio contra Daberonem 1000. Carios.

1000. Carios
se cum Chris-
tiano con-
iungunt.

Omnibus igitur copijs, terra atque flumine coactũ progredimur, tamque prope ad hostes nostros Iuberic Sabae accedimus, ut tantum duo ab ipsis miliaria absimus. Ed cum appulisset, noster summus Capitaneus Eyollas duos Indos ex Carios ad Hostes in ipsorum pagum allegabat, qui Christianorum nomine eos hortarentur, ut una cum uxorib. & liberis, & omni re familiari in suam patriam reversi, Christianis debita subiectione, ut prius fecissent, servirent, quod si facere detrectarent, se omnes tota illa regione pellerẽ velle. Ad hæc offerunt. Dabero Regulus Carios responsi loco, nostro summo Praefecto renunciari jubet, Se neque ipsum neque Christianos agnosce-
re; venirent modo, velosisibus in eos conjectis se eos occisu-
sponsum.

Christiani Ca-
rios pacem
offerunt.
Superbum re-
sponsum.

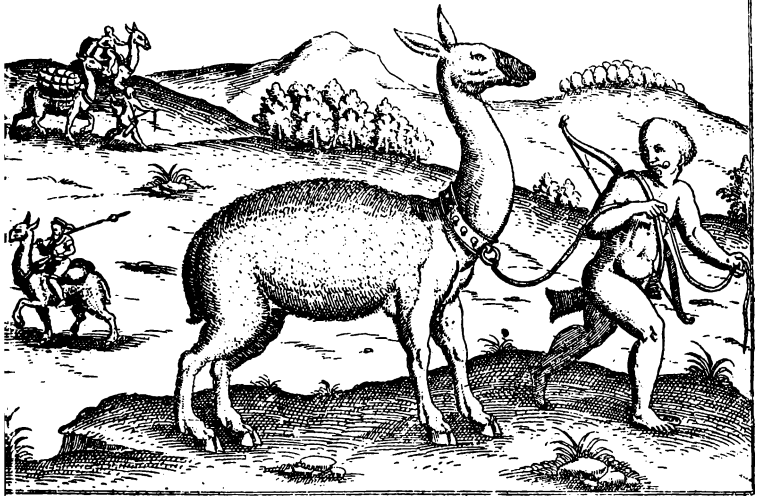
res, Duos etiam Indos Legatos fustibus casos, cum hac interminatione dimittunt, ut quam primum se à castris propriant, alioqui fore, ut interficiantur.

Hicigitur duo Carjos, ad nostrum summum Praefectum reversi, cum quid ipsis contigisset, & quale responsam accepissent, exposuissent, Noster Capitaneus universum exercitum expediri jubet, totumque robur in Daberonem, & Carjos et
 sluvius Stuefia ducit, exercitu in quatuor agmina distributo. Pervenimus autem ad flumen, Indorum lingua Stuefia dictum, latitudine propemodum Danubio parem, dimidia viri statura profundum, aliquib. etiam locis profundius. Hoc flumen interdum inundatione ita crescit, ut regioni multum damni det, & ob eiusmodi inundationem itinera terra suscipi non possint.

Hocigitur flumen nobis trajectendam erat, & quia ex altera parte Fluvij hostes castra posuerant, nobis inter trajectendum multum damni dabant, ac nisi singularis Dei providentia, & gratia intervenisset, & nos tormentorum aeneorum opem adhibuissemus, nemo nostrum salvus atque incolumis evasisset. Sed Dei gratia, atque protectione factum est, ut trajecto hoc flumine, ad alteram fluminis ripam navibus appelleremus. Hostes vero, cum nos jam flumen trajectisse viderent, statim fugam arripientes, se in pagum suum, dimidium milliare à flumine distantem, recipiebant. Quo usque
 Carjos fugiunt. nos quanta poteramus celeritate, eos ita insequabamur, ut propemodum eodem, quo ipsi, momento ac tempore ad eorum pagum Iuberc Sabaie perveniremus, quem & statim obsidione ita circumdabamus, ut nemo ex eis vel egredi, vel ingredi posset. Scutis etiam ex Amidarum corijs factis, securibus, ut antea dictum est, nos continuo armabamus.

Accidit autem, ut Deo nos adjuvante obsidionem tantummodo mandusque vespere urgentes, ipsi tandem superatis, atque

PACOS oder AMIDA. Ein Indianisch Schaff.

87

que in nostram potestatem redactis, pagum eorum occupamus, multis ex hostibus interfectis. Iuberit Sabatis occupatum.

Mandaverat tamen noster Praefectus, antequam eos vis atque armis invaderemus, ne vel feminas vel eorum liberos interficeremus, sed tantum in captivitatē abduceremus, cuius mandato etiam parvimus; viris autem omnibus quos deprehenderamus, moriendum fuit. Multi tamen fugae elapsi, se conservarunt, consecutique sunt nostri Amici leperus ex hostibus 1000. capita.

His omnibus ita confectis veniebant illi Carios qui fugae evaserant, unā cum suo Regulo, & veniam à nostro summo Praefecto petentes, orabant, sibi uxores & liberos restitui, tum se nobis omnia subjectionis obsequia praestituros, atque, ut ante, fideliter servituros esse.

Recepit ergo eos noster Praefectus, in gratiam, qui et postea constanter in nostra amicitia perseverarunt, quā diu quidem ego in illis regionibus moratus sum. Duravit autem hoc bellum sesquiannum, factumque hoc 1546. Anno. Dabero & Carios recipiuntur in gratiam.

Reversi Assumptionem, postea aurum quaesitum ulterius in Regionem ingrediuntur.

Cap. XLIII.

Reversigitur navibus nostris ad nostram Civitatem Assumptionem, integros duos annos ibi morati sumus. Cum verò interim nec naves ex Hispania advenirent, nec quicquid etiā per nuncios significaretur, noster summus Praefectus convocatis militibus indicari iussit, quod si is bonum consuleret, se assumtis de populo aliqua manu porro in regione ingressurum, atque an aurum argentumve inveniri posset inquis-

Anno 1546. Consultatis.

Præfectus pccis
20000, Carios

inquisiturn: à quibus responderetur, paratos se esse, ipsum in nomine Domini, itinere se accingere debere. Convocatos ergo 330. Hispanos, eisque significat si secum hanc expeditionem suscipere velint, tum se ipsis Indos adjuncturum, & de vestibus, equis, aliisque rebus ad talem profectiōem necessarijs, prospecturum, Qui omnes se ad hanc expeditionem cum eo suscipiendam, promtos offerunt. Capitaneus etiam Carios ad se vocatus, interrogari mandat, utrum & ipsi duobus millibus virorum armatorum, se cum ipso hanc expeditionem suscipere conjungere velint? qui & ipsi sua officia cum debita subiectione offerunt.

Expeditione
no 1448. susce
pta. 350. mili
tib. 130. equi
tib. Christiani
ni & 1000
Carios.

M. S. Fernandi
distans assu
mione 92 mil
liaria.

Prembos.
Fran. Mendo.
2a Capitanej

Vix itaque ergo unanimi consensu sua studia promtè deserentibus, noster summus Capitaneus post duos menses hoc milite progressus, Anno 1548. fluvium Parabol 7. Brigantinijs, & 200. Canoes seu scaphis ascendit, Hi vero ex populo, quos naves capere non poterant, terrà unà cum 130. equis iter faciunt. Postea, cum terra atque aqua omnes iterum conjungemur, juxta altum atque rotundum montem S. Fernandi nomine, quem prædicti Paiembos accolebant, mandabat noster Præfectus, ut quinque Brigantinae, cum Canoes seu scaphis Assumtionem reducerentur. Reliquas duas Brigantinas ad montem S. Fernandi relinquebat, unà cum 50. Hispanis, quibus Capitaneus dabat, Dominum Francum Mendozam, addito etiam comiteatu in biennium: eisque præcipiebat, ut se in eo loco, donec ex ea regione ad eos reverseretur, expectarent, summa cum cura, atque sollicita circumspeditione attendentes, ne & ipsi, quemadmodum, optimo viro Domino Johanni Eyollas, factum fuerat ab istis Pieimbos circumventis interficerentur.

Pergravit in su
suscepto itinere.

His igitur ita constitutis noster summus Præfectus 300. Christianis militibus, 130. equis, atque 20000. Carios continuo ætidiu itinere progressus, nullam nationem invenit: nono

71

autem die incidimus in nationem *Naperus* dictam, cuius homines tantum pisce & carnibus victitant. Sunt statura robusta, atque proceri. Eorum femina, quae non sunt formosa, verenda tegunt. Distat hac regio à monte *S. Fernandi* milliaria 36. Hoc in loco pernoctavimus. Sequenti die continuato itinere, pervenimus quatrIduo post, ad aliam nationem, *Maipais* vocatam, quae valde populosa est, subditi suis Proceribus, piscationibus laboribus, atque alijs operis non aliter atque apud nos rustici suis nobilibus, servire coguntur.

Abundat autem hac natio commeatu, farre scilicet *Turcico*, *Mandech*, *Ade*, *Mandepore*, *Mandech porpye*, *padades*, *Mandues*, *Pachkeku*, atque alijs radicibus, & rebus esculentis. Cervos etiam habet, oves *Indicas*, *struthiones*, *Anates*, *Anseres*, *gallinas*, atque alia avium plura. Eorum sylva melle in magna copia abundant, ex quo & vinum conficiunt, & alijs necessarijs usibus adhibent, & quo longius quis eam regionem ingreditur eò fertiliorem eam esse deprehendit. Toto etiam anni tempore far *Turcicum*, & alia radices esculenta, in eorum agris reperiuntur.

Oves, quas ipsi *Amidas* vocant, duplicis generis sunt, quaedam domesticae, aliae sylvestres, quibus utuntur in vecturis, equitationibus, & alijs ministerijs, propemodum, ut nos nostris equis, quemadmodum & ego in hac ipsa profectioe, cum ex crure laborarem, amplius 40. milliariibus, tali ove vectus equitavi. Utuntur ysdem in Peru etiam in mercium gestationibus, sicut nostri homines equis clitellarijs.

Nota. De his ovibus scribunt, *Acosta*, & Lopez quod nusquam, quam in Insula Peru inveniatur. *parva* vocata. Duplex generis sunt, domesticae, atque sylvestres, quarum haec teneram illa crassam lanam praebent. In tergo solem habent, atque a 50. usque ad 100. librarum onus gestare possunt. In equitationibus etiam usurpantur sed tarde progrediuntur. Desatigata capite in equitem respiciendo, in eum faciem facientem aquam expunt, sequenti humi-

in omni profertur etiam si ad necem cederentur, tamen, non nisi omni anno-
uo demto iungunt. Harum imago ad vivum hic expressa est.

epist. par. 2.
AP 12.
Dicitur in hunc
modum.

*Hi Maipais proceræ statura homines sunt, atque belli-
cosi, omnem laborem atq; studium ad res bellicas converten-
tes. Horum femina formosæ sunt, & verenda tegunt. In
agris nihil operæ atque laboris faciunt, sed tota cura familia
atenda viro iucumbit, Sed nec domi aliud agunt, quam ut
vel neans, & gossipina texant, vel cibos viris coquant, aut
alia ipsis grata ministeria præstent: quæ nec alijs bonis socijs, si
rogentur, denegant, Promptæ enim sunt ad eiusmodi servi-
tia, de quib; plura scribere necesse non est. Quod si quæ ea cre-
dere non voles, eò profectus, rem se ita habere experietur ipse,*

liberalitas sub
tate & insidio,
a

Manera Capi-
tatorum data.

Cum igitur ab hac natione ultra dimidium milliare non
abessemus, ex suo pago egressi, juxta viculum quendam no-
bis occurrebant, in quo ut nocte illa quiete nos reficeremus,
hortabantur, se enim nobis, quicquid opus esset subministra-
turos esse, sed hoc per dolum, atque insidiosè faciebant; Do-
nabamus etiam nostro summo Præfecto ut eò securiores essemus,
& argenteas Coronas quæ capite gestari solent, Item quatuor
argenti laminas quarum quæque sesquipedem longæ, di-
midium lata erant. Has laminas ornatum gratia fronti alligant,
ut supra quoque diximus. Tres etiam juvenculas nostro Capi-
taneo dono offerebant.

Tumultum in
castris.

In hunc igitur vicum cum divertissemus, peracta cana,
ex omnibus ordinatis, quo populus ab hostium insidijs tutus esset,
nos quieti dabamus. Circa mediam noctem noster summus
Præfectus suas juvenculas amiserat, quæ fortasse, quod tribus
satis facere non posset, eras vir annos circiter 60 natus, se-
clam subduxerat, forsitan hoc non factura, si nobis militi-
bus eas reliquisset. Harum igitur causa tumultum in castris ex-
orto summo mane, die jam illucescente Præfectus tympano
signum

⁷³
signum dari mandas, ut quilibet, suū armū expeditus, se in
suo diversorio sillas, adque mandata exequenda paratus sit.

De populis Maipais Zemie, Tohanna, Pevonus,
Mayegoni, Morronos, Paronios &
Symannos.

Cap. XLV.

Post hac verò prædictorum Maipais 2000. adventabant
ut nos ex improvise obrutos opprimerent, verum non mul-
tum contra nos obtinuerunt, & interfecti sunt in hoc conflictu 1000. Mai-
pau amplius mille viri. Hi igitur se in fugam conijciunt, quos pau caesi.
nos magna cum festinatione insecuti sumus usq; ad eorum Pa-
gum, sed neminem, ac ne uxores quidem & liberos eorum
invenimus, Expeditis ergo 150. sclopetarijs, atq; 2500. Indiis Fuga.
Carios, hos Maipais noster Praefectus tres dies, & duas no-
ctes summa celeritate sequitur, ita ut non nisi prandentes & Hostes inse-
noctu quatuor aut quinque horas nos somno reficientes que-
seremus. quuntur.

Tertio die Maipais in sylva quadam unà cum uxoribus
& liberis congregatos deprehendimus, sed non erant illi quos
querebamus verum eorum amici, Qui nihil sibi à nobis me-
suebant, nec etiam, nos ad se venturos unquam fuerant opi-
nati. Nihilominus tamen innocentes nocentum culpam pra-
stare coacti sunt. Nam nos cum in eos incidimus, multos eo-
rum interfecimus, & ex viris, mulieribus liberis circiter 3000. inno-
cepimus, ea si dies, quemadmodum nox, intervenisset, nullus centum Maipais
eorum manus nostras effugisset, Ingens enim huius populi nu-
merus in montem quendam, undique sylvas circumseptum
se collegerat Nam pro me a parte spolijs loco viri: facti sunt pre-
circiter 19, non admodum vetulas unà cum alijs quibusdam
rebus consecutus eram: pau capti.

Iuvenes enim praesertim verò Indica puella, semper mihi magis cordi fuerunt, quam senes.

His confectis, ad nostra castra reversi, octiduum consistentes quievimus. Inveniebamus enim ibi commeatu atq; aliarum rerum necessariorum sufficientem copiam. A natione hac Maipais usq; ad montem S. Fernandi ubi nostrae naves stabant numeratur milliaris 50. & à natione Naperus 36.

Zehmia 4.
milliaria.

Iterum igitur inde egressi pervenimus ad nationem Zehmie dictam, qua praedictis Maipais subjecta est, propemodum ut apud nos Rustici sub potestate suorum Dominorum vivunt. In hac profectioe incidimus in arva farre Turcico, & alijs radicib. culta atque consita, inveniunturque hi fructus atque esculenta per totum annum in agris. Nam antequam unus demetit atq; in horrea colligit, jam alius ad messem maturat. Hoc etià demesso atq; collecto, alterius sementis facta est. Hinc igitur accidit, ut toto anni tempore in hac regione aliquid recentis atque novieduly inveniat. Inde deflectentes in alium pagum pervenimus, cuius incola cum nos praesentes adesse cernerent, omnes fuga dilabebantur: Hic igitur biduum commorati, cibariorum magnam copiam invenimus. Distat autem hic Pagus à praedictis Maipais 4. milliaria. Hinc digressi, atque bidui itinere 6. milliaria consistentes in aliam nationem incidimus Tobanna nomine, sed neque hic ullos homines, cibariorum verò copiam invenimus. Suaeque & huius nationis homines Maipais subjecti.

Tobanna 6.
milliaria.

Hinc etiam profecti, quatuor dierum spacio nulla nobis in itinere occurrit natio. Septimo verò die pervenimus ad nationem Peionas dictam, qua à priori Tobanna 14. milliariibus distat. In hac natione numerosus populus, convenerat: progrediebaturque eorum Capstaneus magna hominum multitudine stipatus nobis obviam, pacificè tamen, multumq; nostrum Praefectum precabatur, ne in ipsorum pagum ingrederetur.

Peionas 14.
milliaria.

retur, sed extra enim in illo loco, ubi nobis obviam venisset, Magna terra
 confisteremus, sed noster Praefectus assentiri noluit, sed recto fertilitate.
 itinere, vellet nollet, in ipsum Pagum ingressus est. Inveni-
 mus autem in hoc pago, cibariorum, atque carnis esculenta
 magnam copiam, gallinarum videlicet, anserum, cervorum,
 ovium, struthionum Psittacorum, cuniculorum, & similibus,
 Taceo far Turcicum, atque alias radículas, quibus tota regio
 abundabat. Aqua vero, argenti etiam, atq. auri magna penur-
 ria erat; nec de his inquirere audebamus, ppter alias nationes,
 quas adhuc visitaturi eramus, ne ante nostrum adventum fu-
 gerent. Apud hos Peionas triduum commorati sumus, sci-
 sciscitabaturque noster Praefectus ex his multa de huius regionis
 natura & conditione. Discedentibus nobis, hi Peiones inter-
 pretem, atque vicemonstratorem adjunxerunt, ut aquam in-
 veniremus quam biberemus. Est enim in hac regione aqua-
 rum magna penuria, confectis autem 4. milliariibus, perveni-
 mus ad nationem Mayegoni dictam, ibique tantum: unum
 diem morati, assumpto iterum interprete, & vicamonstratore
 perreximus. Erant autem hi homines, commodi atque beni-
 gni erga nos, omnes res necessarias subministrantes.

Conditionem
 regionis inqui-
 runt.

Porro progre-
 diuntur.

Mayegoni 4.
 miliaria.

Ab his etiam digressi, cum miliaria octo profecti esse-
 mus, pervenimus ad nationem, cuius populi, qui numerosi e-
 rant, Marronos vocabantur. Hi quoque benigne atque com-
 miter nos excipiebant; Constitimus hic biduum, acceptaque
 relatione de loci natura & conditione, assumptoque via mon-
 stratore, ulterius progressi sumus. Ab his quatuor millia-
 ria digressi, pervenimus ad aliam non tamen adeo populosam
 nationem, Paronios nomine: Non abundat haec commeatu
 atque rebus esculentis. Habet tamen robur virum millium vi-
 rorum bello aptorum. Apud hanc tantum unum diem quie-
 vimus.

Marronos 8.
 miliaria.

Paronios 4.
 miliaria.

Ab hoc loco itinere 12. miliarium confecto, perveni-

Symannos 12.
milliaria.

mus ad nationem, cuius populi Symannos vocantur, con-
veras magna hominum multitudo: Horum Pagus situs in edis-
siore colle, est undique vepre, tanquam muro, circumda-
tus. Hi igitur homines nos arcibus atq. sagittis excipiebant;
nosque cardes pascebant. Verum hic illorum factus non fuit
diuturnus, & mox pagum suum, prius tamen ab ipsis exustum
deserere cogebantur. Veruntamen agri satii nobis cibario-
rum suppeditabant.

De Barconos Leyhannos, Carchonos, Suboris, & Peifennos.

Cap. XLVI.

Barconos 16.
milliaria.

Ab his populis cum discederemus, 4 dierum itinerebus 16
milliaria confecimus, & tandem ad quandam nationem de-
lati sumus, cui Barconos nomen fuit: Huius homines cum no-
ster adventus ipsis praefer spem atque opinionem, accideret;
tum primum se in fugam conyiciebant, cum proximè ad illorū
Pagum essemus: Non tamen è nostra potestate effugere pote-
rant. Verum cum ab illis tantum cibaria peteremus, promissi
adhoc, offerebant gallinas, anseres, oves, struthiones, cer-
vos, atque aliarum victui necessariorum rerum copiam, ita
ut optime contenti, quadriduum apud eos moraremur, deque
omnibus huius regionis conditionib. & circumstantiis edo-
ceremur.

Leyhannos 12.
milliaria.

Cicada.

Carchonos
16. milliaria.

Illinc abeuntes, triduo post ad nationem venimus, cuius
populi Leyhannos dicebantur. A prioribus 12. milliaria re-
moti habitans, His cibariorum per parum erat, Nam fructus
eorum penè omnes Cicada corruperant. Igitur tantum unam
noctem apud eos quiescentes, postea quadridui itinere 16. mil-
liaribus confectis, pervenimus ad aliam nationem Carchco-
nos appellatam. Hos etiam Cicada infestaverant, non tamen
tantum

tantum, quantum prioribus noverant. Apud hos unum diem morantes, de regionis conditione hoc cognoscebamus, fore scilicet ut 24. vel etiam 30. miliarium spacio nullā aquam esse reperturi, donec ad quandam nationem Suborū nomine perveniremus. Ad hos Suborū 6. dierum spacio appulimus. Ex nostris autem hominibus multi siti moriebantur, licet ad hoc iter apud istos Carchonos mediocri aqua copia nos instrueramus. Inveniebamus autem in hoc itinere radicem supra terram extantem, magna, latag, folia habentem, in quibus aqua tanquam in vase aliquo manet, nec inde effunditur, nec continentes, etiam tam facile consumitur, capis que una harum radicum aqua circiter dimidiam mensuram. Appropinquantibus autem nobis Pago horum Suborū, ante duas horas jam Sol occiderat, itaq, ipsi cum uxoribus & liberis fugam moliebantur, verum noster Prefectus promissa illis incolumitate, per interpretem significari mandabat, ut pacifice atque quiescē domi se quicquid sua continerent, neq; quicquam sibi omnino à nobis metuerent. Hi Suborū etiam magna aque penuria laborabant, nec tamen, absq; ea quicquam quod biberent, habebant, & jam per tres integros menses nulla pluvia ceciderant. Ex radice tamen Mandepore nomine, potum conficiunt, in hunc modum: Dictas radices in mortariam colligunt, ex ijsq, con-
 tussis succum instar lactis, exprimunt, Si aqua haberi potest, dice factum. ex istis radicibus etiam vinum confici potest. In hoc Pago tantū unicus puseus erat, qui excubitore munitus erat, qui Excubie ad aqua curā gereret, & de ea ad Prefectum, si opus esset, referret. Eius igitur aqua cura, atq, custodia mihi commissa erat, ut providerem, quo aqua unicuiq, juxta certū demensum, quem admodum Prefectus ordinaverat distribueretur. Nihilominus tamen aqua inopia laborandum nobis erat, ita ut nec auri, nec Penuria aqua-
 argenti desiderio multum teneremur, sed comunis omnium tum.
 q̄tela tantū ob aqua penuriā esset. Ex hoc munere mihi commissum

Suborū 24.
miliaria.

Radices aqua

magnam apud plerosque inibam gratiam & favorem, atq; benevolentiam mihi comparabam. In eius enim distributione non nimis parcus eram, & tamen simul providebam ne nobis ipsis aqua deesset. Alioquin etiam in hac regione longè latè-que nulla aqua fluviales reperiuntur, sed tantum ea utuntur, quam in cisternis colligunt. Cum vicinis etiam Indis hi Suboris, tantum aqua causa, bella gerunt.

Apud hanc igitur nationem biduum commorati animi pendebamus, quid porro incipiendum an progrediendum, an verò regrediendū nobis esset. Iacta igitur sorte super his duabus vijs, cecidit fors in eam, qua progredi nos jubebat. Inquit ergo noster Præfectus ex his hominib; qua essent conditiones atq; circumstantia huius regionis? Ad quod respondent, illi, sex dierum itinere confecto perventuros nos ad nationem cuius populi Peisennos nominarentur, & inventuros nos inter iter faciendum, duos rivulos potui aptos. His ita cognitis, iter ingredi mur, assumtis quibusdam Suboris, qui nobis viam monstrarent. Cum itinere unius diei ab illorum Pago discessissemus, dicti Suboris, qui viam nobis monstrare debebant, noctu se fuga subducunt, ita ut nullum eorum conspiceremus amplius.

Sors iacitur,

Docentur ab Indis de quibusdam populis.

Quærendis porrò erga nobis ipsis via fuit, atque incidebamus tandem in eos populos, qui Peisennos dicebantur. Hi amicitiā nostrā respicientes armis se nobis opponebant, verum parum contra nos posciebant; Per Deū enim gratiam eos superavimus, cumque eorum pagum occupaturi essemus, in fugam se conjecerunt. Cepimus tamen in hoc conflictu aliquos, ex illis Peisennis, qui nobis significabant fuisse in illorum pago tres Hispanos, quorum unus hic anonymus nomine Tubicen fuisse, quos Iohannes Eyollas à Domino Petro Mendoza, has regiones exploratum missus, agrotos ibi reliquerat, ut supra cap 25. prolixè commemoravimus: Hos igitur tres Hispanos, dicebant, Peisennos quadriduo ante nostrum adventum, de

Peisennos armis nobis resistunt.

Tres Hispani Peisennas interfecti.

eo. à

eo à Suboris edocti, occidisse; verum hoc factum ipsis graviter luendum fuit. Per quatuordecim dies igitur in Pago ipsorum consistentes, undequaque circa nos eos inquirebamus, donec tandem in sylva, verum non universos, deprehensos, partim captivos abduximus partim interfecimus, Hi vero quos ceperamus omnem huius Regionis naturam, conditionem, atque opportunitatem nobis indicabant.

De populis Maigenos & Carcokies.

Cap. XLVII.

Noster igitur Capitaneus de omnibus rebus satis edoctus, Maigenos, cum inter alia cognovisset, quadridui itinere à nobis distare nationem Maigenes nomine, iter ingressi tandem ad dictam nationem pervenimus, verum huius populi armata manu nobis resistentes, nos ut amicos recipere non volebant. Pagus horum in colle situs, undequaque denso atque lato spineto circumseptus erat, ad eam altitudinem, quantum quis gladio pertingere posset.

Nos igitur Christiani unà cum nostris Carios, duobus diversis locis hunc pagum oppugnare cepimus. In hac vero oppugnatione 12. Christiani, unà cum aliquot ex Carios interfecti sunt; & omnino multum nobis facesserunt negotij, antequam istum pagum capere atque occupare posuerimus.

Cum autem jam nos in ipsorum pagum vi penetrasse viderent, illo incenso se fuga dabant: Hoc igitur multis eorum exitio fuit, cogebanturque, ut facile cogitari potest, suorum sociorum culpam luere.

His ita peractis, post octiduum, quingenti ex nostris Carios, sumtis suis arcibus atque sagittis, clam, nobisque inscius, circumiter duo vel tria millaria à nostris castris discessit Ma-

Conflituum
Maiegenos
cum Carios.

regenos, qui fugam fecerant, vestigant. In quos cum incidissent, tanta pertinacia haec duae nationes conflixerunt, ut ex Carios plures trecentis, ex hostibus vero pene innumerabiles, atque plures, quam ut scribi possit, interfecti sint. Tanta enim eorum multitudo erat, ut pene spacium integri miliaris occuparent. Carios autem, misso ad pagum in quo eramus, nuncio, obnixè à nostro summo Praefecto rogabant, ut sibi aliqua militum manu subsidio veniretur, Nam Maiegenos in sylva ista eos undique circumsederant, ut nec progredi, nec regredi eis liceret.

Caris, à Maie-
genis circum-
fessi.

Quae cognito noster Praefectus absque mora equos instrui, atque ex Christianis 150. ex Carios autem convocatis mille viros expediri jubet, reliquo milite in castris ad eorum custodiam relictis, ut nobis absentibus, nostri hostes Maiegenos illa invaderent. Haec igitur manu, dictis scilicet equis, 150. Christianis, & 1000. Carios egressi sumus, Carios, amicum nostrum opem laturi. Quam primum vero Maiegenos nostrum adventum animadvertunt, sublati castris, se fuga mandant. Et quanquam eo, quantum poteramus, celeritate insequeremur, tamen eos assequi non potuimus. Quid vero his, nobis revertentibus, tanquam accideris, ex sequentibus intelligitur.

Carios à Christi-
anorum
jubilitate libe-
rati.

Ad Carios igitur amicos cum veniremus, deprehendentes hauris plurimos ex his, quemadmodum etiam ex hostibus Maiegenos interfectos esse, ita ut propemodum cum stupore miraremur. Hi autem Carios, qui adhuc superstites erant, propter nostrum adventum, quodque illis auxilium tuleraimus magno afferebantur gaudio.

Carios amicos qui
liberati sunt.

Reversi igitur in nostra castra, quadriduum ibi mansimus. Repereramus enim in hoc Maiegenos Pago cibariorum, aliarumque rerum magnam copiam.

Postea nobis congregatis, consultum visum fuit, cum jam totam regionem, cuiusque conditum et atque circumstantiam,

mediocriter explorassemus, in suscepto itinere ut progredere-
 mur. *Via ergo nos committentes, atque 13. dierum continuo*
itinere confecto, in ^{est} *nostro, atque eorum, qui motuum*
cælestium guarisunt, iudicio 50. milliariibus, pervenimus ad
nationem, cuius populi Carcokies nominantur. Profecti por- ^{Carcokies 52.}
ro novem dierum spacio venimus in quandam regiunculam, ^{militaria.}
sex milliaria longam latamque, qua tota sale optimo tam den- ^{Terra salsa.}
sè operata erat, ac si copioso sale ita nimisisset, hocque sal nec hy-
eme nec aestate corrumpitur.

In hac terra salsa biduum constitimus; incerti, qua via,
 ad profequendum susceptum iter, nobis insistentium: Dei ta-
 men gratia recto itinere progressi, tandem post quadridui iter,
 ad prædictam nationem Carcokies pervenimus. Cum autem
 adhuc 4. milliaria ab eorum pago abessemus, præmissi noster
 Præfectus 50. Christianos, & 50. Carios, ut nobis de diverso-
 rum prospicerent. Ingressi pagum, tantam, tamque innume-
 rabilem hominum multitudinem congregatam invenimus,
 quantam toto hoc nostro itinere non videramus. Quare supra ^{Carcokies pag-}
 modum anxij, statim ad nostrum Præfectum nuncio remisso, ^{pulosa natio;}
 statum rerû presentiarum ipsi significamus, obnixè rogantes,
 ut quam primum, nobis auxilio adesset.

Hoc nuncio accepto, noster Præfectus adhuc illo vespere
 re iter ingressus, mane inter tertiam & quartam ad nos ve-
 nit. Carcokies, autem rati non plures homines, quam nos,
 quos antea viderant, adesse, iam sibi de nobis victoriam spo-
 pondérant. Cum verò intelligerent, nostrum Præfe-
 ctum manu maiore nos secutum, tristitia affecti, atque ma-
 rentes, omnia benevolentia officia nobis exhibebant: A-
 liud enim non poterant: uxorib. quippè & liberis pago etiam
 suo metuebant. Afferebant ergo nobis carnes de
 cervis, anseribus, gallinis, ovibus, struthionibus, samde-

Copiam rerum *Jandelis, cuniculū. & quicquid præterea huius generis ferina,*
 necessarium *etiam de avibus, habebant, Item far Turcicum, Triticum,*
 inveniunt. *Oryzam, & radicales quasdam, quarum rerum omnium in*
hac regione magna copia erat.

Viri huius regionis gestant in labijs caruleum lapidem,
 arma horum. *alea calculi latitudinem habentem. Eorum arma sunt Tar-*
des, hastilia, atque scuta rotunda ex corijs Amidarum con-
fecta.

Fœmina, *Fœmina ipsorum in labijs exiguum foramen habent, cui*
chrysellum vel viridi, vel caruleo colore, inserunt: vestem
 Propemodum *habent gossypinam, instar interula, manicūsamen carentem,*
 vestitus paru- *Satis speciosa sunt, Nihil aliud agunt, quam ut neant, &*
 insis, *œconomiam administrant. Nam agri cultura, resque alia a-*
lende familiæ necessaria, à viris curantur.

De fluvio atque pago Machacasies, proximè Peru,
 & quomodo duo Legati, Porosi plata,
 penitusque Limam profi-
 ciscantur.

Cap. XLVIII.

illius porro progressuri assumebamus nobiscum aliquos
 ex Carcoctes, qui nobis viam monstrarent, cum autem tridui
 itinere ab hoc pago abessemus, subducebans se illi iterum clam
 à nobis. Nos tamen in inchoato itinere nihilominus perreximus,
 tandemque ad quandam fluvium Machacasies nomine
 pervenimus, sesqui milliare intum: cumque non videremus,
 quomodo cum suo, atque sine periculo trauceremus, tandem
 hanc rationem ex cogitavimus, ut semper binis ratem ex li-
 gnis atque sarmentis contexeremus, quibus fluvium deverti
 ad alteram ripam appellerent, verum in illa traiectione 4.
 persona

persona ex nostris, eiusmodi craticula vecta in aquis suffocata perierunt. Hoc flumen sapidissimos habet pisces, Multa etiam Tigres circa hac loca inveniuntur, & distat hic fluvius tantum quatuor milliaria à Pago Machcastes.

4. suffocantur Tigres. Pagus Machcastes 4. milliaria.

Ad dicto igitur pago cum non amplius milliare abessemus, Incola nobis obviam prodeuntes benignè nos excipiebant, Hispanica lingua nos compellentes. Ad quod cum territi initio expavesceremus, quarebamus ex ijs, cui Dominò pare- rent, quisque eorum supremus Magistratus esset? Nobis igitur, & Capitano nostro respondebant, subjectos se esse nobili cuidam in Hispania cui Petro Ansuetes nomen esset.

Indi Hispanicè loquuntur.

Petrus Ansuetes.

Ingressi hunc pagum invenimus quosdam viros, ac mul-
tates.

lieres: infantes etiam, minutissimis bestiolis, instar pulicum nostrorum, scitantes. Hæ bestiola, si salva venia, digitis pedum, aut aliam corporis partem invadunt, arrosione semper magis magisque penetrando intrant, excrescuntque tandem in vermiculos, quales in nostris avellanis reperiuntur. Hinc malo tamen, tempestivè si fiat occuri potest, ne noceat, sed si curatione dilata negligatur, arrosione tandem integros digi-
tost absumit, atque corrumpit. De hac re multa scribi possunt, sed ad rem non pertinentia, hoc loco omittuntur.

Putex & noxia bestiola.

À sapim nominata Civitate Assumptionis Marsæ, usque ad hunc Pagum numerantur juxta Astronondorum cal- culum 372. milliaria. Cumque ibi dies circiter 20. constissemus, allata est nobis Epistola ex regni Peruvivitæ, Lima nomine, in qua Prorex, seu præses Casa. Maiestatis quædam Licentiatus Lagasca erat, domicilium habebat. Is est ille, cuius jussu atque mandato Gozállus Pizaxus, alijs nobilibus atque ignobilibus, capite truncati, alijs ad remos damnati sunt.

Ab Assumptione Machcastes usque 372. milliaria germanica.

Predicta autem Epistola ex mandato Casa: Maiestatis, ut præ se ferebat, scripta, hoc cõtinebat ne noster sciscites sum-

Argumentum *mus Capitaneus Martinus Dominicus Eyollas, sub capiti præ-*
 epistole ex Li *na ulterius progredieretur, sed in pago Machkasies subsistens,*
 ma missa, *ampliora mandata expectaret.*

Hoc autem eo consilio, atque in hunc finem factum erat,
 quod *Gubernator metueret, ne regionem illam ingressi, con-*
 citata *contra eum seditione, nos cum illis qui partibus Pizarri-*
 studuerant, *seque fuga conservaverant, conjungeremus, si*
 quando *in sylvis, vel montium jugis conveniremus; quod &*
 procul *dubio, si convenissemus, factum fuisset.*

Sed iste Gubernator, nosterque Capitaneus inita com-
 praese Capita *ventione ita inter se pacti sunt, ut Capitaneus noster amplissi-*
 meo dona dat, *mis muneribus acceptus, optime contentus, suam vitam con-*
 et regrediatu *servavit. Hac vero omnia nobis militibus inscis acta sunt,*
Quasi scivissemus, Capitaneum, manibus pedibus constri-
ctis, in Peru misissemus.

Post hæc autem noster Praefectus summus, quatuor per-
 sonas *in Peru ad Gubernatorem ablegabat, quarum prima*
 centurio *erat, nomine Nueste de Schaisjes, altera Vngnadus,*
 tertia *Michael Ruede, quarta Ahaye de Rothua. Ha qua-*
 an Peru mit *tuor personaes qui mensem in Peru iter facientes, primo per-*
 untur. *venerunt ad nationem Potisi nomine, deinde ad alteram, Rus-*
 Potosi. *eskem vocatam. Tertia natio ad quam veniebant, Plata di-*
 Ruesken. *cebatur, quarta, quae Metropoliæ erat, Lima dicta fuit. Hæ*
 Plata. *sunt quatuor præcipue, omniumque opulentissima civitates*
 Lima, *in Peru.*

Higitur quatuor socij cum in primam regionem Peru ci-
 vitatem *Potisi pervenisissent, duo ex his, Michael Ruede, &*
 Ahaye *morbis correpti atque impediti, ibi subsisterunt, Re-*
 liqui *duo autem, Nueste atque Vngnadus conscensis celocibus*
 Nueste, atque *Lisnam ad præsidem contenderunt, quicos amanter excepit,*
 Vngnad Lima *audisæque eorum relatione, de universa regionis della Plata*
 peryerunt. *audisæque*

conditionibus, hospitia eis designari, & laudem eos tractari mandabat, duobus millibus ducatorum singulis dono datis. *Munera acci-*
Mandabat etiam Gubernator, ut Schaeises, summo Capita-
neo, per literas significaret, ne militem suum istinc abduce- *Litere ex Lima*
ret, sed apud Machacasies subsisteret, donec alia mandata ac- *Machacasies.*
ciperet. Operam tamen daret, ne incola injuria afficerentur,
neque quicquam ab eis praeter cibaria auferri permitte-
ret. Non enim ignorabamus, argentea vasa ipsis esse; quia *Machacasies Ar-*
verò Hispano subjecti erant, non licebat nobis, aliquid eis eris, *gentum habere.*
pere.

Iste autem veredarius à quodam Hispano, Parnauvia nomine, interceptus fuit, idque jubente nostro Capitaneo. *Veredarius in,*
Metuebat enim is ne ex Peru alius in eius militem atque popu- *tercipitur.*
li gubernatione ipsi successor daretur. Sicut etiam tum alius
designatus eras, Ideo mandata dabat Parnauvia noster Capi-
saneus, ut diligenter vias atque itinera observares, atque li-
teras, si quas consequeretur, secum ad Carios adferret, quod
& factum est.

Nota, quod hic dicitur, eos ad Machacasies pervenisse, & deinde li-
 teras ex Lima. Regia civitate, qua metropolis est in Peru, ubi Prorex do-
 militium habet, ubi etiam supremum iudicium est, accepisse, hoc necesse
 est. ut anno 1549, acciderit: Nam anno 1548 mense Aprilis Dominus
 Gonzallus Pizarrus, ab hoc Praefidente licentiatò, vel (ut Lopez vult)
 Doctore Petro Lagasca, capitali pena affectus est. Anno 1550, mense Iu-
 lio, dictus Lagasca, iam in Hispaniam redierat. Quod autem Potosi, itaq; Lopez, cap. 175
 Piata, quorum locorum hic mentio fit, & ad qua Eyollas cum suis militi-
 bus quam proximè accessit, argento abundarint, id dictus Lopez signifi-
 cat. Scribit enim, quod 110 libra aru quod e foëinis Potissi eruebatur, 50, cap. 187.
 libras puri argenti dederint: Verum haec argenti fodinae prædium anno 1547 *Cicero, ut dicitur*
 ut Petrus Cicero, vel, ut accipit scribit, 1545, inventa sunt, ita, ut, Eyolla *Cicero Chron.*
 ibi apud Machacasies versante, forsitan nondum nota atque celebres fuerint. *de Peru cap.*
 Imperator tamen eo ipso anno quo Eyollas cum suis ibi fuit, videlicet anno 110,
 1549 pro quinta sibi pertinente parte, singulis septimanis accepit 30, sa. Acozta, lib. 4.
 pe etiam 40, millia librarum argenti. *habantur 3, metalli sursorib. merce, cap. 6.*
 du

duo loco per labore unius septimana; singula; interdum etiam bina argenti libra. Acosta etiam scribit, tantam in Peru fuisse argenti copiam: usque diu non elaboratum, atque signatum fuerit: Quodque, nulla signata moneta unde Casari, sua quinta pendenda erat, in usu fuerit. Ita ut multis existiment, ne tertiam partem imagine Casari signatam, nec quintam ipsi persolutam fuisse: Et tamen imperator tantum ex Patosi, ab eo tempore, quo prius illa sodina inventa sunt, usque ad annum 1564. pro quinta sua 76. milliones, & ab anno 1564. usque ad annum 1585. 35. milliones accepisse dicitur. Hactenus Lopez, Ciero & Acosta. Plata significat argentum, Hac civitas, cuius hic auctor mentionem facit, anno 1538. à Capitaneo Perunazquez edificata, atque ab argenti copia ibi inventa ita denominata est. Ruetsken) hanc appellationem in nulla geographica tabula, nec ab ullo auctore annotatam invenio.

Imperator accepit ex argenti sodinis 11. milliones argenti.
Ciero.
Cap. 108.

De fertilitate Machkakies, & quomodo regressi sint ad eum locum, ubi naves suas reliquerant,

Cap. XLIX.

Hoc etiam observatione dignum est. Regionem Machkakies, adeo fertilem esse, ut huic feracitate parem toto hoc nostro itinere nec invenimus, nec viderimus. Nam si Indus in sylvam egressus in arbore omnium vel prima sibi occurrente, secutricula ipsi impacta, foramen securimam facit, s. aus 6. mensura mellis ita puri, ac si mulsum esset; effluunt. Apicula huius mellificij aculeis carent, & minuta sunt. Hoc melcum pane comestum, aut alijs edulij adhibitum gratissimum cibum prabet. Conficiunt etiam inde posum, seu vinum, eiusdem cum xuiso, suavioris tamen, saporis: Capitaneus vero noster Eyollas, tantum deinde apud populum machinatius fuerat, ut com meatus causa amplius hic consistere non possemus. Nam vix in mensum nobis com meatus suppeteat. Si vero scivissemus, ut de Gubernatore, & de com meatu nobis professe-

Machkakies
mellis ferax.

apicula sine
aculeis.

prospectum fuisse. nequaquam regressi fuisset, victui necessaria facile nobis comparaturi. Regredi ergo coacti, cum ad nationem Carcokies ventremus, jam eius homines cum uxori-
 bus, atque liberis profugerant. Metuebant enim sibi à nobis. Melius verò multo fuisset, ipsos in suo pago mansisse. Regrediuntur.
 Mittebas tamen noster Capitaneus alios Indos ad eos, qui eius nomine ipsis significarent, ut ad suum Pagum revertentes, si-
 bi nihil à nobis metuerent, nulla enim ipsos injuria à nobis as- Carcokies fu-
 fectos iri. Ipsi verò nihil his commoti renunciari nobis jube- giunt.
 bant, ut quamprimum eorum pago cederemus. sin minus, ar-
 rui atque visse nos ejecturos: quo percepto, aciem contra eos ter- Responsum pro-
 dirigebamus. Quidam tamen nostrum ex militibus in hac vum, audax
 sententia eramus, de qua & Capitaneum per internuncium
 admonebamus, non videri nobis scilicet consultum, ut arma a
 manu contra eos proficiscamur, posse enim hoc toti provincia
 incommodare. Ssenim ex Peru profectio versus Rio della Pla-
 ta suscipenda esset, commeatum miser facientibus, defusurum. Cap-
 pitaneus verò, atque reliqua militum congregatio nobis as-
 sentiri noluerunt, sed in priori proposito manentes, contra di-
 ctos Carcokies milite ducto progressi sunt: Cum dimidium
 milliare ab ipsis abessemus, jam ipsi castra ad radicem montis
 utrinque juxta sylvam posuerant, ut victi à nobis, eo facilius
 evadere possent. Verum hoc non magno eorum emolumento fuit
 omnes enim quoscumque, consequi poteramus, vel occidebamus, duntur.
 vel ut mancipia in servitutem abducebamus, ita ut hoc con-
 flictu circiter mille viros in nostram potestatem redigeremus,
 exceptis viris mulieribus, atque liberis qui trucidati fuerant.

His ita peractis, duos menses in hoc pago subsistimus, qui
 tanta amplitudinis erat, ac si alij quinque conjuncti fuissent. qui amplius
 Progressi deinde sumus usque ad Montem S. Fernandi, ubi duo
 navigia, de quibus supra cap. 44. dictum, reliqueramus. In isi-
 nere autem hoc conficiendo annum cum dimidio consumpsimus, ceterum annum.

nihil aliud facientes, quam ut continua bella gereremus, Atq; in hoc itinere circiter 12000. virorum sæminarum, atque puerorum, qui nobis ut mancipia servire cogebantur, in nostram potestatem redegeramus, sicut ego pro mea persona circiter 50. viros, mulieres ac pueros possidebam.

Distidium inter Capitaneos

Ad naues vero cum pervenissemus, ex populi indicio, quem ad Brigantinarum custodiam juxta montem S. Fernandireliqueramus percipiebamus, quale & quam hostile distidium inter centurionem quendam Diego Abriego Hispanum, Interq; Francum Mendozam, quem noster summus Præfectus Martinus Dominicus Eyollas navibus duab. reliis quoque populo Capitaneum constituerat, nobis absensibus exortum esset, quantasque turbas dedissent, Diegu enim Abriegus omnino gubernationem rapere atq; sibi usurpare volebat, Id cum Dominus Francus Mendoza, tanquam ordinarius Capitaneus, atque Administrator à supremo Præfecto ad hoc constitutus ipsi indulgere nollet, contentio inter eos ita exarsisset ut Abriegus rerum potius Francum Mendozam capere plecteret.

Mendoza vir etus atq; decolatus.

Diegus Abriegus centurio, supremo Præfecto Eyollæ per rebellionem se pertinaciter opponit. Autor literas accipit ex Germania. Cap. L.

Abriegorebet, sicut contra Præfectum.

Discordia Christianorum.

Post hæc dum multa in regione concitato, atq; civitate Assumptione præsidio munita in nos militem educare meditabatur. Interim vero nos cum nostro supremo Capiteano Martino Dominico Eyollas, ad urbem accesseramus, varum Abriegus nostro Capiteano nec urbem patefacere, nec hanc ei per ditionem tradere, nec etiam ipsum pro summo Præfecto, atque suo Magistratu agnoscere volebat.

Quod cum intellexisset noster Capitaneus, civitatem *Asi* *Assuntio* ob-
 sumptionis *Maria*, omni vi adhibita, obsidione cingit, Milites sidetur.
 verò, qui in civitate erant, cum omni conatu nos rem serid ag-
 gredi velle, cernerent, quotidie in campum prodeuntes, à no-
 stro Capitaneo veniam, sibi, ignaves petebant. Hac cum Die-
 go *Abriego* à suis militib. animadverteret, seque huius tute con-
 fidere non posse; metueret etiam, ne ipsum noctu in civitate
 opprimeremus, vel etiam civitatem per prodicionem capere-
 mus (quod & eveniturum fuisset) imito cum intimis suis socijs
 atque amicis, qui cum ipso faciebant, quorum 50. erant, consi-
 lio urbe excedebat. Reliqui in urbe manentes, statim, poste-
 rius absum, civitatem nostro Praefecto deditione tradebant,
 veniam atque gratiam ab eo petentes, qua mox promissa, no-
 str Praefectus in civitatem cum suis ingressus est.

Dicitur vero *Diego Abriego* cum *Christianis* 50. qui se
 ipsi adjunxerant, ad 30. milliaria fuga à nobis secedebat, ita
 ut contra eum nihil obtinere possemus, ipse vero interim abs-
 cuncta poterat, nobis damna inferret. Durabat hoc bellum in:
 ter nos integrum biennium, duobus Capitaneis se mutuo, ita *Praefectus &*
 ut neuter ab altero iustus esset, oppugnantis. Nam *Diego* d. *Abriego* 2. an-
Abriego in nullo loco diu consistens, hodie hic, cras alio loco *nos belli inter-*
 cum suis versabatur, nullam nobis nocendi occasionem praeter *se gerunt.*
 mittens, omnino *Pradonibus* visa ac moribus assumti. In sum-
 ma, si noster Capitaneus quietem resperare vellet, necesse o-
 minino erat, ut cum *Diego* iterum pacem atque concordiam
 sanciret, ad quam stabiliendam hoc medium inveniebat, ut *Nuptia pacem*
 suas duas Filias duobus cognatis *Diego*, quorum uni *Al-*
munzo *Rickel*, alteri *Franco* legere nomen erat nuptum das-
 set. Huius nuptijs pacto confirmatus pax restituebatur, *concliant.*

Interim, dum haec ita gerebantur, accipiebam ego ex *Chr. st. ph. Rai:*
Hispania literas, quas *Christophorus Raiser* *Fuikerorum* Pro- *ser ms: lit. uni:*

xeneta Hispali ad me mittebat. Has Sebastianus Neidhartus, fratris mei Thomae Schmidely pia memoria nomine scripserat, in ijs obnixè petens, ut quantum possibile esset, meum in patriam reditum promoverent, in quo fidelem mihi operam navavit, dictus Christophorus Raifer, nihil studij atq; impense intermissens, ut litera mihi traderentur quas, Anno 1552. Mensis Iulij 25. die qui S. Iacobo dicatur erat, accepi.

Mense Iulio
Anno 1552.

Autor petit dimissionem fluvium Parabol navigando descendens, flumen Parana ascendens. Cap LI.

Autor Huldericus Schmidely petit dimissionem.

Lectus huius literis, atq; ijs Domino Martino Dominico Eyollas exhibitis, statim ab ipso petij amicam atq; benevolam dimissionem, quam quidem iniussu recusabat, Cum vero ipsi gravia, diuturna, atque molesta servitia mea recenserem, utq; etiam ipse memoria repetere posses quam diuturnam, quam fidelem Casae Maiestatis in huius regionibus, operam navassem, hoc etiam toto tempore, quanta pericula, quotque labores & miseras exhausissem, proque ipso Eyollas quoties vitam atq; corpus eo namq; deserto in praesens discrimen adduxissem, ille in seipsum descendere, atque hac considerare coactus, me honorifice a se dimisit, datum etiam ad Casae Maiestatem literis, quibus eam de tota regione Rio de Ka Plata, quidq; ego in ea, dum ibi fueram, gestum, effectumq; fuerat, docebat. Has literas, cum Hispalim appulissem Casae Maiestati ipse tradidi, atq; oratione omnem harum regionum conditionem, commemoratis circumstantijs, quam posui fidelissimè exposui.

Accipit literas ad Casae Maiestatem.

Valedicit profecto & socijs.

Breviter etiam hic quaedam de meo discessu commemoranda sunt. Cum omnibus rebus expeditis, me jam itinere accinxissem, summo nostro Praefecto, Martino Dominico Eyollas, atque reliquis meis commisionibus atq; amicis omnia fausta

fausta precatus, valedicebam. Assumebam etiam mecum 20. Assumit 20. Indos Carios, qui mea impedimenta. aliaq; res (quarum multis Indos. ris ut quislibet facile cogitare potest, tam longinquum iter suscepuro opus est) mihi gestarent. Octiduo vero, antequam me in viam daturus eram, quidam è Brasilia adueniens nunciabat, Navigium ex Lisobona Portugalia aduenisse, quæ Iohannus Hilsenij, Mercatoris Lisbonensis, Erasmi Schetzeri Antuerpiensis Proxenetæ, erat. Hanc rerum conditionem atque opportunitatem cum diligenter peruestigasset, iter in nomine Domini ingressus sum, die S. Stephani, qui erat 26. Decemb. Anno 1552. atq; Assumptione Mariæ discedens, cum 20. meis Indis duabus Carioas, seu scaphis Rio della Plata vectus, cum jam 46. miliaria confecissemus, appulimus in itio ad quendam Pagum Iuberic Sabaie nomine. In illo pago adhuc alij quatuor unâ cum duobus Lusitanis, se nobis conjungebant, verum his Præfectus copiam discedendi non fecerat.

Ilinc unâ profecti confectis 15 miliaribus, pervenimus ad pagum Gaberetho nomine. Post hæc quadriduo 16. miliaribus superatis ad quendam vicum Barotij nomine, accessimus, quo iterum digressi, novem dierum itinere 54. miliaribus confectis, pervenimus ad Pagum Baredæ dictû, ubi bidaum subsistentes, commeatum atq; scaphas quibus veheremur inquisivimus, per centum enim miliaria Parana Fluvium navigij nobis ascendendus erat. Tandem delati ad quendam pagum rang ascensu Gingie nomine, mansimus ibi quatuor dies. Atq; huc usque extendit se Regio atque Imperium Cast. Mæstatis, quæ loca omnia prius populis Carios paruerant.

Huldericus Schmidelius relicto fluvio Parana,
 terra iter facit. Quidèq; apud Toupin ac-
 ciderit ipsi, Cap. LII.

Toupin. vel Tou-
cupin. Regu
Portugalia
Subdiis.

Post hæc igitur, nempe apud nationem Toupin, incipit regio atque iurisdicção Regu Lusitania, atque cogebamur nos relictis Parana, atque Scaphu, terra ad hos Toupin iter facere, quod sex menses integros durabat, in quo itinere nobis loca deserta, montes atque valles superanda erant, atque propter metum, quem nobis adferebant fera atque rapacia animalia, somnum capere tunc non audebamus.

Terra iter fa-
cium.

Huius nationis homines suos hostes devorant, nihil aliud agentes, quam ut continua bella gerant. Quando victoria contra suos hostes potiuntur, hostes captivos solenni comitatu in pagum deducunt, propemodum ut apud nos in nuptiarum solennibus fieri solet. Quando aliquem captivum mactare volunt, institunt ad hoc magnificam pompam. Interim vero dum captivum detinetur, omnia quacunque desiderat queque ad ipsius voluptatem, delectationemque facere possunt, siue sint mulieres, ut cum hunc rem habeat, siue cibaria, siue alia res quas ipseus cor atque animus appetere potest, subministrant, usque ad eam horam, qua mors ipsi oppetenda est. Alioquin hi homines nulla alia re perinde, atque assiduum bellum delectantur.

Toupin Am-
thropophagi.

Toupin quib.
cremanijs ho-
mines mactent

Hi homines etiam dies noctesque ebrj epulibus comestationibus, atque choræis indulgent, atque in summa vitam agunt, ut Epicurei de gregis porci, ita ut satius de hac re vel scribi vel dici non possit. Homines sunt superbia atque fastu sumidi. Vinum sibi conficiunt ex sarre Turcico, quo mirum in modum inebriantur, non aliter, ac si quis apud nos seplensis, atque generosissimo vino replet. Lingua eadem cum Carios utuntur, exigua tantum differentia interveniente.

Carioseba.

Ab his descedentes alium pagum accessimus, Carioseba nomine, quem etiam Toupin inhabitabant. Hi contra Christianos belligerant: Illi vero priores Christianorum amici sunt.

In festo Palmarum cum ad 4. milliaria cuidam pago appropinquavimus, diligenter pramonēbamur; ut nobis à Carieſeba diligenter caveremus. Non mediocri autem tum comēatus penuria laborabamus, quanquam pro ea, que ſuppētebat, copia, adhuc aliquo uſque progredi potuiſſemus. Verum duos ex noſtris comitibus, retinere non poteramus, quin contra monita, atque obſtationes noſtras in pagum proficiſcerentur. Promiſſebamus quidem, nos ipſos expectaturos, quod & faciebamus, verum vix in pagum ingreſſi, interfecti devoratiſque ſunt. Poſtea illorum Indorum circiter quinquaginta viri ad nos veniebāt, Chriſtianorum veſtitu induti, atque Hulderici ſocij maſtati inter, que ad 30 paſſus à nobis conſiſtentes nos alloquebantur. Hunt ſocii devorantem autem morem Indi ſervant, ut, ſi ab adverſario ſuo paulo reſur,
motius quæ ſubſtinent, cum eo colloquantur, nihil bono in animo ſuo meditari præſumatur.

Hic igitur animadverſis, arma noſtra quam poteramus optime expediebamus, ex iſque querebamus, ubi noſtri ſocij morarentur? Reſpondens illi in ſuo pago eos eſſe, orare ut Taupinorum calliditas. ad eos veniamus: Sed nos eorum fraudem ſentientes, non aſſentiebamur. Sagittis igitur ſuis nos petebant, verum non diu contra nos conſiſtebant, ſed recurrentes in pagum ſuum circiter 6000. virorum contra nos educebant. Nos vero ad 6000. Taupin noſtri deſenſionem nihil habebāmus, præter ſylvam, quatuor Utricum appu borborea aenea, atque 20. noſtros Indos, ex gente Carſos, qui gnare voluit, nobiſcum Affumtione proſecti erant. Nichilominus tamen 4 dies in ſylva ſe ſuſtinens. per 4. dies nos ſuſtinebamus, in nos mutuo jaculi couicienſe ſuſtinens.

Quarta autem vigilia clam ſylvam deſerentes diſceſſimus. Nam cibaria nos deficiebant, hoſtium etiam viribus contra nos invaleſcentib. Accidebatque hoc nobis, quod noſtrorum proverbio dicitur: Multitudo canum leporum mors eſt.

Illinc igitur discedentes, continuos octo dies tantum syl-
vestria loca paragrabamus, ita, ut licet longè latèque peregrina-
tus, tamen toto visa meo tempore viam magis asperam,
molestam atq; incommodam non profectus sim; Nihil etiam
nobis, quo vesceremur erat. cogebamurque nos melle, & ra-
diculis undecumq; conquisitis sustentare: obpericulum etiam,
quod metueremus scilicet, ne nos hostes nostri insequerentur,
non tantum temporis nobis sumebamus, ut aliud ferina ve-
nati essemus.

Radiculis &
melle vescun-
tur.

Biesiae.

Post hac ad nationem pervenimus. Biesiae nomine, ubi
quadriduum commorati iterum de comœatu nobis prospexi-
mus, ad eorum verò pagum, quod nostrum tam pauci erant,
appropinquare ausi non fuimus.

Serpentes ho-
mines devo-
rant.

Apud hanc nationem Yrquam nomine Fluvius est, in
quo natrices atque serpentes vidimus, Hispanica lingua Sche-
ve Eyba, Tucscha dictos sedecim passus longos, quasior or-
gyas crassos. Hi Serpentes multum damni dant. Si enim homo
in eo flumine lavat, aut animal aliquod tranare vult, continuo
talis serpens adnatans, homini, vel animali caudam circum-
volvitur, atque sub flumen distractum devorat, Ideo semper hi
capite supra aquam exstante circumspiciunt, utrum homo aut
animal aliquod, ad sit, quod subito consequi atq; rapere possint.

Senebes veba.

Hinc progressi, continuo integri mensis itinere circiter
100. milliaria confecimus, & tandem in amplum pagum Sche-
bes veba nomine pervenimus, & triduum ibi quievimus. Ad-
modum enim ex itinere festi languebamus, nec cibarijs etiam
abundantes: ut plurimum enim tantum melle, optimo tunc
cibo nostro, vivebamus. Omnes igitur, ut facile assimaripo-
test, agritudine & corporis infirmitate laborare capimus,
cunctis penè viribus destitui, Longa enim & periculosa itinera
in magna paupertate, & miseria feceramus, & quod penè
accipuum, nec cibum potumve natura cōvenientem habere,

nes lectulis, in quibus quiesceremus, recte nobis prospicere posueramus. Lectuli enim nostri, quos nobiscum (quoniam scimus) gestare, cogebamur: ex gossypio erant, quatuor vel quinque, librarum pondus habentes, atque instar retis texti. Dormiturus hunc duabus arboribus alligat, seque in eum reclinans quiescit. Si enim in India non multi Christiani simul iter faciunt, multo satius est, sylvis ad quietem capiendam contentum esse, quam in Indorum pagis atque domicilijs dormire.

Lectulos suos secum gestant: ¹ sui lectulorum.

Vltimus iterum progressus, pervenimus in pagum quendam Christianorum, cuius Capitaneus Iohann Reinvielle, tunc nostro bono, domi non erat. Hunc enim vicum pro domo prae-datoria habebam. Aderat autem tunc ille Capitaneus apud quosdam Christianos in alio pago Vicenda nomine: De certis enim quibusdam rebus inter se interdum transactiones habent. Hi Indis, (cum quibus etiam 800. Christiani in duobus pagis habitant) Regi Lusitaniae subiecti, sub potestate tamen Icaei Reinvielle sunt, eique parent. Is igitur, quia suo quidem iudicio, 40. annos in India habitaverat, gubernationem ad ministraverat bella gesserat, atque regionem subegerat, omnino existimabat, sibi merito praeceteris rerum gubernacula commendanda esse: id quia non semper fiebat, bellis se minus opetebant. Hinc Reinvielle, unius diei spacio 5000. Indorum robur cogere potest, cum Rex ne 20000. quidem congregare possit, tanta est eius auctoritas, atque potentia in hac regione. Aderat tamen domi, cum in pranominatum pagum veniremus, dissi Reinvielle filius, qui satis commodè atque benignè exceptos tractabat. Verum tamen nobis magis ab ipsis, quam Indis metueri cogebamur: Quia vero res bene successerat, nihilque mali nobis acciderat, gratijs Deo omnipotentis actus, ex animo laetabamur, quod ubique periculo ex illo loco evaseramus.

Iohann Reinvielle Christianorum domus prae-datoria.

Vires atque potentia Icaei Reinvielle.

Huldericus Schmidel venit ad caput S. Vincentij,
navigat in Hispaniam. rursus tamen ad
portum Sp. S. appellere cogun-
tur. Cap. LIII.

Appellit ad S.
Vincentium.
In Iulio 1553.
Petrus Rössel.
Domini Scher-
izen proxe-
nia.

Inde porro progressi pervenimus ad oppidulum S. Vin-
centij, 20. milliaribus à prædicto pago situm. Accidit hac An-
no 1553. Iulij die 13. Ibi incidimus in navem Portugalensem,
qua saccharum, Brasilia ligna, atque gossypium vehebat, sicut
eam Petrus Rössel, Erasmi Scherizen Antuerpiensis Proxene-
sa San. Vincentij habitans, oneraverat; hisce mercibus onu-
stam, ad Iohannem Hülsenium Lisbona habitantem, qui &
ipse prædicti Schätzenproxeneta erat. transmitteret.

Prædictus Rösselius peramanter me excipiebat; atque ho-
norifice tractabat. Promovebat etiam me apud nautas: ut me
secum reciperent, atque ut me sibi commendatum haberent,
intercedens, Id quod & Nauta fideliter præstiterunt, nec
aliud, quod de ipsis dicam, habeo.

Commorati autem adhuc alios 11. dies in urbe S. Vincen-
tij, instruximus nos omnium rerum necessariorum copiosa
quadam, ne quid navigantibus necessarij deesses. Numeran-
tur autem à civitate Assumptionis Mariae, usq; ad oppidum S.
Vincentij in Brasilia 376. millibria, qua spacio sex mensium
nos confecimus.

Iter 6. mensiu
ab Assentione
usq; san. Vini-
centium.
Solvunt san.
Vincentio.
Tempestus 14.
dierum
Portus sp. san-
cti in Brasilia

Cum igitur ad iter expediti essemus, die Iohannis Bapti-
sta, quierat 24. Iulij Anni 1553. oppido S. Vincentij solvem-
tes, 14. dies in mari, continuis adversorum ventorum procel-
lâ agitati verfabamur, ignari omnino ubi nam locorum esse-
mus, fracto etiam malo nostrae navis. Necessitate igitur co-
acti navem applicabamus ad portum urbis Sp. sancti nominò,
in Brasilia Indiae, sita, quae Regi Portugaliae subiecta est Hinc

civita-

Cap. 54

civitatem Christi in inhabitant, qui cum uxoribus & liberis
faciarum preparant, Inveniturque ibi gossypium, & praefilia
lingna in magna copia, una cum alijs quibusdam mercibus.

In hac maris parte inter S. Vincentium & S. sanctum,
praecipue atque omnium maxime, ingentes balenae; atque
grandia cete inveniuntur, quae saepe multum damni dant.
Nam si nauta scaphis ab una parte ad aliam vehi volunt, tum Periculum d'
ille balenae magno agmine veniunt, inter se depugnatura, at- Baiom.
que delata ad sales naviculas, subversas eas cum hominibus
demergunt, ut in aquis pereant. Ha balenae semper aquas e-
vomunt, atque earum una vice tantam copiam quantam me-
diocri dolium francicum caperet. Ha aquarum effusiones &
exitus continuis momentis faciunt; caput enim sub aquas
mersum statim iterum exerunt, idque noctes atque dies faci-
unt. Hac, qui non vidit, existimaturus esset, se acervum
saxorum videre. Et multa de his piscibus scribi
possent.

Huldericus Schmidel ex portu S. S. solvit, ad Ter-
zeram appellit atque Affores, navigaturus in-
de in Hispaniam, atque inde in Belgi-
um tempestatum se vicia iterum
ad terram appellere cogitur.

Cap. LIII.

Navi ergo ex portu Sp. sancti egressi, continua quatuor
mensium navigatione in mare sumus, ita ut ab eo tempore, quo
ex dicto portu solvimus, nulla terra nobis in conspectum ve-
niret. Postea ad quandam insulam appulimus Tesse de Ter-
cera nomine. Ibi nos steruerecenti comestatu, pane, carne, aqua,
alijsque rebus necessarijs instruximus. Biduum hic commorati
sumus, & pariter hac Insula Regi Portugalia.

Terceira.

Appaſſit Lisbo-
nam 3. Septē.
anno 1553.

Carius mori
untur.

Hispalis.

S. Lucas.

Portus S. Ma-
ria.
Calicita in Hi-
ſpania.

Henrico
Schertz.
Paciſcitur cum
mauclero.

Hinc ſolventes, poſt 14. dierum navigationem Liſbonam
appulimus. Accidit hoc 3. Septemb. Anno 1553. cumque ibi 14.
dies ſubſiſteramus, moriebantur ex meū Indi duo, quos me-
cum ex illis regionibus adduxeram. Liſbona Hiſpalim profe-
ctus ſum, 42. milliaria ab ea diſtans, qua ſpacio ſex dierum
conſeci: Ibi autem quatuor meſes heſti, donec naues omni apo-
paratu inſtruerentur. Poſtea maritimo itinere, bidui ſpacio
Hiſpali ſolvens ad civitatem S. Lucae appuli, atque unam tan-
tum noctem ibi manſi. Terrā deinde itinere unius diei perve-
ni ad aliam civitatem, qua portus S. Maria dicitur. A qua
diſcedens iterum unius die terreſtri itinere perveni ad civi-
tatem Calicitan nomine, ultra mare quatuor milliaribus inde
ſitam, ad quam naues Hollandicae ſtabant in Belgicum navi-
gatura, Harum numero 25. erant, omnes magna, quas Hiſpa-
eci vocant. Inter has 25. naues una erat grandior, atque re-
liquis elegantior recens exſtructa, qua ſemel tantum Anter-
pia in Hiſpaniam iter fecerat. Conſulebant autem mercatores,
ut hac recenti navi veherer, cuius nauclero, viro probo
atque honeſto, Henrico Schertz nomen erat. Cum hoc igitur
de nauo, victu, & alijs rebus ad hanc profectionem neceſſa-
rijs pactus, illo veſperi me ad iter ingrediendum comparabam,
omnibus meū impedimentis, vino, pane, & ſimilibus, cum ali-
quot Piſitacijs, etiam quos mecum ex India attuleram, in na-
vem deportatis: In primis verb & hoc cum dicto nauclero e-
geram, ut tantum gratificatus, de tempore atque hora ſui a-
bitus me commoneſceret, quod & in tempore ſe facturum, ſe-
que me relicto, hinc non abiturum ſanctē promiſerat.

Ille autem nocte dictus nauclerus, vinum bibendo ſe largius
invitaverat, ita ut, meo magno boſo, me per oblivionem in
hoſpitio relicto, duab. horis ante ſolū ortum Gubernatori na-
vis mandaret, ut ſublatiſ anchoris ex portu ſolveret.

Summo igitur mane, cum viſerem ubi navis eſſet, jam illa
integri

integri milliarij spacio à terra discesserat; Necessario igitur mihi de alia navi circumspicere, cumq; eius Patrono, de novo pacifici cogebat, cui etiam tantum, quantum priori, numerandum erat.

Huldericus magno suo commo do à Nauclero neglectus.

Hic igitur 24. navibus portu egressi, initio tres dies com modo vento utebamur, postea vero horribili tempestate ex contrarijs ventis coorta, in septo itinere progredi non potuimus. Hesimus tamen ita, magno cum periculo totam adhuc octiduum, opportuniores atque mitiores ventos expectantes, verum quo diutius morabamur, eo magis procella, atque mari furibundi tempestates contra nos invalescebant, ita ut in mari non amplius nos sustinere possemus, sed eadem viâ quâ exieramus regredi. cogere mur.

Navigia ex Calicia.

Propter tempe, states navibus regrediuntur.

Cunctis autem navibus, ut dictum est, necessario regre dientibus accidit, ut Henrici Scherzen navis (cui meas reculas cum omni impedimento imposueram, quique me, per oblivionem Calicia in hospitio reliquerat) inter omnes reliquas postrema esset, cumq; à Calicia non amplius quam milliare abessemus, jam nox erat, & densa tenebra. Ideo classis prefectus, lucernam de navi suspendebat, ut reliquarum navium gubernatores viderent, quâ ipsis sequendum esset. Cum autem jam Caliciam appulissemus, quaque navis jaectis ancoris figebantur, et classis prefectus etiam lucernam removebat. Interea in littore (bono consilio tamen) ignis accenditur, verum hic ignis, proh dolor, Henrico Scherzen, cuiusque navi magno incommodo fuit. Ignis autem dictus juxta molam quandam, ad bombardam jaectum à Calicia excisatus erat. Recta autem dirigebat dictus Henricus Scherz suam navim versus excisatum ignem, non aliter ratus, quam esse eum lucernam à Prefecto classis suspensam.

Gubernator navi ab igne deceptus.

Huic igitur igni, cum jam appropinquaret navis, magno impetu atque vi, saxis in mari latentib. ita allisa est, ut con-

Naufragium.

fractas; in aliquot millia partium dissilieris, atq; submersa fuerit, una cum hominib. & mercibus uniuersis, percuntib. intra hora quadrantem 22. personis, ita ut tantum Nauclerius & Gubernator magno arboris trunco adherentes, unus evaderent. Simul etiam submersa perierunt 6. cista auro atq; argento repleta, quae Cesa. Maieitati tradenda erant, & multa merces mercatorum, ita ut hoc naufragium multis procul dubio causa extremae paupertatis fuerit. Gratias ergo maximas ego omnipotenti Deo egi qui pro sua clemētia impediuerat, ne ego in eam nauem receptus, una navigarem.

6 cista auro
atq; argento
repleta mer-
guntur.

Huldericus Schmidel iterum Calicia Antuer- pnam navigat. Cap. LV.

Calicia in Hi-
spania.

Post hac biduum Calicia substitimus: In festo autem Andree Apostoli iterum soluentes Antuerpnam versus direximus. Sed & in hoc itinere seuisimis tempestatib. iactati sumus, ita ut nauta etiam iurati sancte affirmarent, se proximo 20. annis, aut etiam toto tempore quo mare navigassent, tam saevas tempestates, atque horribiles ventorum turbines, atque collisiones easque tam diuturnas non expertos esse.

Cum igitur ad quendam Angliae portum VViesh nomine appellerem, nulla navium nostrarum vel malos, vel rudetes, vel minimum quidquam eorum, quae navibus regenda necessaria erant, amplius habebat, Et si hac profectio adhuc paucos dies toleranda fuisset, nulla ex his 24. navibus salva evassisset. Sed Deus omnipotens singulari quodam exemplo suam potentiam in hoc nostro periculo, nobis ostendit, atque praelucere fecit, quod nos in hoc tanto infortunio potentie suae manu protegens, ex media morte retraxit atque liberavit. Nam circa eundem ipsum locum, eo die, qui anno 1554. initium praebuerat, 8. navigata cum uniuersis hominib. & mer-

cibus, & quicquid præterea rerum preciosarum vexerant, submersæ miserabiliter perierant, ita ut ex hominibus ne unus quidem salvus evaserit. Factumque est hoc trisite atque calamitosum naufragium inter Galliam atque Angliam.

In hoc igitur Angliæ portu *VViesh* quadriduum commorati, nos aliquantulum recolligebamus. Et cum naves nostras pro viribus & facultatibus præsentibus, instaurissemus, illinc iterum solventes *Brabantiam* versus contendimus, & tandem *Armevenam* civitatem *Seelandia*, ad quam magnorum navigiorum statio est, appuimus; distatque hæc civitas à portu *VViesh* 47. milliaria. Illinc *Antuerpiam* 24. milliaria à dicta civitate distantem, navigantes, ad eum salvi atque incolumes pervenimus Anno Christi 1554. mensis Januarii die 26.

Epilogus.

Ita post elapsos viginti annos, singulari Dei omnipotentis cura atque providentia ad eum locum, unde solveram appuli: Interim vero, quanta pericula vite atque corporis, quam samsamem, quot miseras, curas, sollicitudines, atque angustias in peragrando Indorum nationibus, sustinuerim, atque exhauserim, ex historica expositione satis intelligi potest. Sciam ego Deo aeterno atque omnipotenti, gratias, quas possum animo concipere, maximas, quod me saluum feliciter ad ea loca reduxerit, è quibus ante annos totos 20. egressus fui: ipsis laudibus & honoribus in seculorum æternitates, Amen.